

Yesu pɔpuɔrbiemba maacemma sɛbɛ Nelmuoyamma

Like sɛbɛbaa-ba dii ba hāi Diilonɔ-nelmaɔ-sɛbɛ-i-na. Yesuɔ siire ce mamaɔ hiere, u nyegāaɔ ma yaa-i u sɛbɛdɛlāɔ-na (Yesu maama maɔ Likenɔ nyegāaɔ-ma). Hāalɔ-wuonɔ yaa daayo-i. Mamaɔ ciɛ Yesu huonɔ-na, ma yaa dii-yuɔ: *Hāalābiembaɔ daa *Diilonɔ-Yalle-i dumaa kuu dii, a naara Diilonɔ-Yallenɔ ciɛ ba da holle-i dumaa a waɔ *Kirsā-nelma-i aa nuɔmba bɔi hū-ma. Diilonɔ-dūɔ-baambaɔ ciɛ sūlma maɔ, u nuɔngu bi hii-ma. Diilonɔ-Yallenɔ bi kāayā-bei dumaa ba nyaar aa ma dɔl-ba, u bi waɔ mafamma-i.

Hāalābiembaɔ duɔɔ dumaa ta ba waɔ Kirsā-nelma-i baa *Yuifubaa-ba-i *Yerusalemu-i-na, sɛbɛ daayo duɔɔ baa ku yaa-i (sap. 1-7). Ku huonɔ-na, maɔ hii *Yude-i baa *Samari-i dumaa, mafamma suɔ waɔ (sap. 8-12). Aa perienɔ baa Pol baa u nabaamba-i baɔ wuɔraaya dumaa yayargaa-terni-na a waɔ Kirsā-nelma-i baa *niɛraamba-i (sap. 13-28).

Yesu pɔpuɔrbiemba maacemma sɛbɛ pigāaɔ wuɔ molo siɛ gbāa fillā Diilonɔ-nelma-i baa u Yalle-i wuɔ ni siɛ da ce ni maacemma-i. Yesu maama-i nelduɔɔ-maama sɪ, nuɔmba-i nilɛiɔ-na hiere ba maama.

Yesu nyugūmma-i duɔ kā Tuonɔ wulaa

1-2 Tofil, Yesuŋ siire waŋ Diilon-ŋelma-i aa ce maman hiere a ji hi u nyugūmma-i, mi waan ma yaa-i mi sebedielāŋo-na. Aa suɔ duɔ ta, uŋ ŋa naa hiel baman ce-ba u *pəpuərbiemba, *Diilon-Yalle ciɛ u pigāan-ba ba maacemma-i.

3 Uŋ kuu aa sire, u taa u carra ba yaa-i ba da ba suɔ wuɔ u siire. U ciɛ yinni komuɔŋa hāi baa-ba tuɔ carra-bei u piye *Diilon-bāanɡu maama-i.

4 Yiingu nanɡu-na, ba waa ta ba wuo niwuoni, wuɔ gbē-ba wuɔ: «Baa na maa *Yerusalemu-i-na; miŋ waan maman baa-na wuɔ mi To pāa-na nuŋɡu, ciyaan ma ce igēna.

5 Na saa da, Nsāa *baatiseŋ nuɔmba-i baa hūmma, ŋga namaanɡo-i, ku siɛ da yinni, mi ka batisen-na baa Diilon-Yalle-i.»

6 Yiingu nanɡu-na, baa ji tigiin ba-naa. U pəpuərbiemba yuu-yo wuɔ: «Itie, ku ce ŋ ka bir hā *Isirahel-baamba-i baa fōŋɡūo-i fiɛfiɛ dumandɛ wei?»

7 Yesu wuɔ cira: «Mi To uŋ diyaa huɔŋɡu man baa ma cemma-i, kuu sɪ namaa kuusuɔŋɡu.

8 Ŋga u Yalle da di jo-nei, na ka da fōŋɡūo ta na waŋ mi maama-i Yerusalemu-i-na, baa *Yude-i-na, baa *Samari-i-na ka cor baa nileiŋa nanja-i hiere hīema-na.»

9 Uŋ waan mafamma-i, ba'a ba ne da u nyugūŋ u kã dərɔ, u nyugūŋ u kã dərɔ, kã ka balla nyaasinni-na.

10 Baa bi yagar yiera tā ba yunni-i ta ba ne. Ba juɔ'a ba ne da jonɡorpiɛlntaamba hāi ba caanɡu-na.

11 Jonɡorpiɛlntaan daaba gbē-ba wuɔ: «Galiletaan namaa, bige-i ciɛ na yiera diŋ dərɔ-i-na ta na ne

dumaanjo-na? Nan daa Yesuŋ taa dumaa kã dərɔ-i-na, duɔ ji cira u jo, u ka bi jo dumɛi.»

¹² Ba waa *Olivi-tibinni-tānuŋ-nu. Ku həlma yuu kilo diei temma baa Yerusalemu huɔŋga-i. Baa bir gūunu jo Yerusalemu-i-na.

¹³ Baŋ juɔ, baa kã ka nyugūŋ suur dūŋgu nanŋu-na, ba jo ba tigiŋ ba-naa kusuɔŋ-nu'i koko. Bamaŋ waa, ba yaa daaba: Piɛr, Nsãa, Sake baa Andere, Filipu baa Toma, Batelemi baa Matie, Sake maŋ Alfe biɛŋo waa, Simɔ maŋ taa u kuye u nelle maama-i a naara *Yuda maŋ Sake biɛŋo-i, ba'i waa dumaanjo-na.

¹⁴ Ba hieroŋo-i, baa ta ba tigiŋ ba-naa kpɛkpɛ ba cārã Diiloŋo-i. Caamba namba waa baa-ba, Yesu nyu waa a naara u hamba-i.

Hai ka suur Yuda fuoŋgu-na?

¹⁵ Yiŋgu nanŋu-na, Piɛr wuɔ ji sire yiɛra Diiloŋ-dūŋ-baamba həlma-na, ba waa nuɔmba komuɔŋ-niediei temma, aa naa cira:

¹⁶ «Tobiŋ namaa, nelma maŋ nyɛgãaŋ Diiloŋ-nelma-na, maa naa saaya ma ce. *Diiloŋ-Yalleŋ ciɛ *Davidi waŋ mamaŋ* *Yuda kūŋgu-na, ma ciɛ. Yuda yaa juɔ ce tayaana ba ka bel Yesu-i.

¹⁷ Yuda waa baa-ye i tiɛ ce maacenduɔma.

¹⁸ Uŋ ciɛ maacembabalaŋ daama-i da gbeiŋa maŋ, u sãa suoŋgu baa-ya.† U juɔ par diire u yuŋ-nu suoŋgu faŋgu-na a muonu u kusūŋgu-i, u purru hel hierɛ bomborma-na.

* **1:16** Niɛŋ Gbeliemaŋ-nalāaŋgu (Psaume) 41.10. † **1:18** Niɛŋ Matie seɓɛ-i-na 27.3-8.

19 Yerusalemutaamba nuə nel daama-i hiere ka saa, a ce ba haa suonju fanju yerre-i ba nelmana wuə «Hakeldama», ku yunju yaa wuə tāmmanju-suonju.

20 A ne da ma nyegāan Gbelieman-neini-na wuə:
«*U dumelle saaya di muonu;
molo baa waa tlena-die.*»‡
Aa tiraa nyegēn wuə:

«*Molo saaya u biε u maacemma-i.*»§

21 «Terienju fanju-na, baman waa baa-ye i wuəramma-na hiere baa Itienjo-i,

22 a don Nsāa un *baatisen-jo huonju man nuə-i, a ka hi u nyugūmman-yiingui, kutienjo saaya u hel ba yaa nuə-i a naara-yie i tie wan u siremma kūnui.»

23 Un juə piiye ti, baa hiel nuəmba hāi da ba fiε u diei bei: Yosεfu baa Matiyasi. Yosεfu yerre nande yaa waa Barsabasi aa dinande-i Yutusi.

24 Ban ciε mafamma-i, baa cārā Diilonjo-i cira: «Itien nuə, nuənēi suyaan i hōmmu-i hiere. Niñ ka hiel uman ba hāi baan daaba-na, pigāan-ye baa-jo

25 u biε maacemma* man Yudan naana-meī aa kā u munkāmmu.»

26 Ban juə cārā ti, baa ful tienja a hiel. Tienja bel Matiyasi. Matiyasi wuə suur naara *pəpuərbiemba-i. Baa naa tēε cinciēluo u diei.

2

Diilonj-Yalle jomma-i

‡ 1:20 Gbelieman-nalāangu (Psaume) 69.26

§ 1:20

Gbelieman-nalāangu (Psaume) 109.8

* 1:25 Yudan taa u ce

maacemma man baa Yesu *pəpuərbiemba-i ba gbē ma yaa-i.

1 *Pāntekəti-yiingu-na, Diilonj-dūŋ-baamba waa hiere tigiin terduŋ-nu.

2 Ba juə'a ba ne da ijieni naŋ temma hilaa dərə-i-na ŋaa fafalmu, a jo ji yu baŋ waa dūŋgu maŋ nuə-i.

3 Ba'a ba tiraa ne, a da dāamu nammu calnu mu haa ba yunni-na.

4 Muŋ calaanu haa-bei dumaanjo-na, *Diilonj-Yalle pāŋ yu ba həmmu-i a ce ba doŋ ta ba piye niəraan-nelma.

5 A ne da *Yuifubaa-ba maŋ wuəyaan ba Diilonj-hūmelle-i fafamma, ba fəŋgūə baa hilaa niləŋa-na hiere jo *Yerusalemu-i-na yibienja faŋa-na.

6 Baa tiena ji nu ijien daani-i, baa sire gbar kā ka yu. Bamaŋ waa hiere, nelieŋo nelieŋo u nuə Yesu *pəpuərbiemba piye fuə fereŋ nelma-i.

7 Kuə cu ba həmmu-i, baa ta ba piye wuə: «Ma sī Galiletaamba-i daaba-i hiere ke?

8 Ba cie nie ta ba nu i nelma-i hiere ba waŋ-ma baa-ye?

9 Nj sie suə wuə miə maŋ jāanu i-naa bande-i-na, Partitaamba dii-yie, Meditaamba dii, Elamutaamba dii, Mesopotamitaamba dii, bamaŋ hilaa *Yude-i-na baa bi dii, Kapadəsitaamba dii, Pətaamba dii, Asitaamba dii,

10 Firgitaamba dii, Pānfilitaamba dii, Esipitaamba dii, Libitaamba maŋ dii Sireni caanɡu-na baa dii, bamaŋ hilaan *Ɔrəmu-i-na bafamba bi dii,

11 Yuifukireinja dii, bamaŋ bi suurii Yuifusinni-na baa bi dii, Kirətitaamba dii, Arabubaa-ba dii, aa i hieroŋo-na, Diilonj uŋ cie maacenfafamma maŋ, nelieŋo nelieŋo u nuə-ma u fereŋ nelma-na.»

12 Kuə ce-ba gbere, ba sa suə baŋ jəguəŋ mamaŋ. Baa ta ba yuu ba-naa wuə: «Nel hama-i temma-i

dumandε-i?»

¹³ Banəŋ baa bir yan aa ta ba nyε
pəpuərbiemba-i wuə ba nyuəŋ kolma.

Pier āndaanġu-i

¹⁴ Maŋ juə waa dumaanġo-na, Pier wuə sire yiera
baa u nabaamba-i* aa naa don tuə piiye da gba-
gaga wuə: «*Yuifubaa namaa, baa namaa naman
dii tiena *Yerusalemu-i-na, mi ka wan nelma diei
baa-na, karaan na tūnni-i dei na nu-ma.

¹⁵ Na suyaa wuə bāanġu saa hi bon yogo aa na'a
ba nyuəŋ kolma, ba daa-ma hie?

¹⁶ Na saa da, Diilonġ un puəraa Yowel wan ma-
man, ma'i ciεŋ.

¹⁷ Yowel waan-ma wuə:

«Diilonġ ciera wuə:

«Miwaanġo tīmmanġ-huəŋġu-na,

mi ka gbuo nuəmba-i hiere baa mi *Yalle-i.

Na bisāmba ka ta ba ce mi pəpuərunġu-i.

Mi kaa ta mi carra naaciemba-i mi piiye baa-ba.

Aa ta mi piiye baa bīncuəmba-i dānsānniŋ.

¹⁸ Coima saa fa, bamanġ cāa-minġ hiere,

caamba-i baa bεmba-i,

mi ka gbuo-ba baa mi Yalle-i huəŋ daaku-na,

ba ka waa mi pəpuərbiemba.

¹⁹ Mi ka ce gbεε-wεima dərə-i-na baa hiεma-na hi-
ere:

Tamma kaa waa, dāamu kaa waa, nyaasīnni kaa bi
waa bəi.

²⁰ Bāanġu kaa bir cure ηaa isuəŋġu

aa cεiŋə bir ce dāa ηaa tamma.

Mafamma ka ce aa Itienġo jommanġ-yiŋġu suə hi.

* **2:14** Yesu pəpuərbiemba yaa ban gbēŋ-ban.

*Yiingu fanɔu temma siɛ ji waa;
ku kaa waa yibuɔ.*

21 *A ce dumaɔɔ-na, umanɔ duɔ ji tuɔ gbuuse Itienɔ-i,
kutienɔ ka kor.»†»*

22 Pɛr wuɔ suonu u āndaangu-i wuɔ: «*Isirahel-
baan namaa, yaan mi wan nelma diei baa-na:
Diilonɔ pigāan-na Nasaretitaan Yesu fāngū-i. U ciɛ
u ce gberɛ-wɛima bɔi na hɔlma-na. Namaa ferɛ-i na
saa yan-ma damma.

23 Ba bel diilonɔ-i bel-o hā-na. Diilonɔ suɔ
wɛima-i hiere; uu naa suɔ wuɔ na siɛ yan-yo. Ma
bi ciɛ: Na bilaa-yo a hā baman sa kāan Diilonɔ-i ba
gbu-yo *daan-nu ko-yo.

24 Nga hɛma saa naa waa ma gbāa wuo-yo. A
ce dumaɔɔ-na, ban kuɔ-yo, Diilonɔ yan-ba aa sire-
yuɔ.

25 Na saa da, *Davidi piiye u maama wuɔ:

«Mi da Itienɔ-i hanni manɔ jon mi yaanɔa-na.

U sa taara mi kɔma nyen,

ku'i ciɛ u jo ji waa mi caan-nu.

26 *Kufangu hɔfɛlle yaa yuu mi huɔnga-i*

a ce mi ta mi piiye dumandɛ-i-na.

Mi suyaa wuɔ da mi ku, mi ka fiisa.

27 *Diilo, mi suyaa wuɔ η siɛ yan mi tɛ dii kuon-nelle-na.*

N siɛ siɛ yan nan nolɔo hɔr dii hɛma-na.

28 *Humelle manɔ kāan η wulaa,*

η pigāan-mi baa-de.

Da mi waa η caangu-na

η ka ta η ce baa-mi.»‡»

29 Pɛr wuɔ cor baa u āndaangu-i wuɔ: «Tobin
namaa, mi ka wan ninsonɔ-i baa-na i bincɔinɔ-i

† 2:21 Yowel (Joël) 3.1-5a

‡ 2:28 Gbelieman-nalāangu (Psaume)

Davidi kũngu-na: Davidi kuu ba fuure-yuɔ, a ji hi baa nyungu u cĩncorre dii i hɔlma-na.

³⁰ Davidi waa Diilopɔpuɔɔɔɔɔɔɔ. Diilonjo naa pã nunju baa-yo wuɔ duɔ saa ji waa, u jãmatigisĩnni-i, u ka hã u hãayɛlɔ naŋo'i baa-ni.

³¹ A ce dumaŋo-na, Davidi naa tĩena baa-ma wuɔ *Konkortienjo ka ku aa sire. Na saa da u ciera: <Diilonjo sie yan u noljo tĩe dii kuon-nelle-na> aa <u sie yan u hɔr dii hiema-na.>

³² Konkortienjo faŋo yaa Yesu-i. Diilonj unj siire-yuɔ, miɛ maŋ daaye-i hiere i daa-ma nuɔ.

³³ Diilonjo kãa baa-yo u ka tĩena u caaŋ-nu, aa unj ŋa naa pã nunju maŋ baa-yo wuɔ u ka hã-yo u Yalle-i, u hãa-yo baa-de u gbuo-ye baa-de hiere. Naŋ danj mamaŋ daama-i baa naŋ nunj mamaŋ, difande maacemma'i.

³⁴ Davidi fuɔ fɛɛɛ saa kã dɔɔɔ-i-na, ŋga u piiye Yesu kũngu-i wuɔ:

Itienjo gbɛ mi Tienjo-i wuɔ:

«Jo ŋ ji tĩena mi caaŋ-nu

³⁵ *aa ŋ yan mi mal ŋ bigãarãamba-i hã ŋ ce ŋ baŋgu-i bei.»*§

³⁶ Terienju faŋgu-na, nuharungu si dii, Isirahel-baan namaŋo-i hiere na saaya na suɔ wuɔ naŋ gbuu Yesu maŋ *daaŋgu-na, Diilonjo cie u yaa-i Itienjo-i aa tiraa ce-yo Konkortienjo.»

³⁷ Baŋ juɔ nu nel daama-i, kuɔ ce-ba biŋkũngu. Baa yuu Pierbaa-ba-i* wuɔ: «Dumaŋo-na, i saaya i ce bige-i?»

§ 2:35 Gbɛliemaŋ-nalãaŋgu (Psaume) 110.1

* 2:37

Pierbaa-ba-i: Ba gbɛ Pier baa u napɔpuɔɔɔɔɔɔɔ namba yaa-i.

38 Pier wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Naanaŋ na cilɔbabalaŋo-i aa na jo ba ji *batisen-na Yesu-Kirsa yerre-na, ku yaa Diiloŋo ka hur na ɔmbabalma-i. Mafaŋ da ma ce, Diiloŋo ka hã-na u Yalle-i.

39 Na saa da, Diiloŋo pãa nuŋgu-i baa namei baa na bisãlmba, wuɔ u ka hã-na u Yalle-i. U bi pãa-ku baa uŋ ka bĩ bamaŋ yaayargaa-terni-na hiere ba cu u huon-nu.»

40 Pier waan nelma bɔi baa-ba a dii sireiŋa bei ba da ba hũu-ma. U taa u piiye baa-ba wuɔ: «Siyaan koŋkoro-i, ku yaa mamaŋ kaa da fiɛfiɛ ku nuɔmba-i ma siɛ ka da-na.»

41 Yiingu fanɣu-na, nuɔmba bɔi hũyãa Pier nelma-i aa ce ba batisen-ba. Ba yuu nuɔmba neifelle nuɔsiba ndii temma bamaŋ naa suurii naara Diiloŋ-dũŋ-baamba-i.

42 Baa bilaanu ta ba jo ba nu Diiloŋ-nelma-i Yesu pɔpuɔrbiemba wulaa. Ba waa ŋaa cɛduɔŋ-biemba, ta ba wuo niiwuoni-i baa ba-naa aa ta ba bi cãrã Diiloŋo-i baa ba-naa.

43 Yesu pɔpuɔrbiemba taa ba ce gbɛɛ-wɛima bɔi, a ce dumaanɔ-na korma taa ma da nuɔmba-i baa-ba.

44 Diiloŋ-dũŋ-baamba naa bel ba-naa hiere, ba saa ta ba ce huɔŋga baa ba nagãŋ-niini-i.

45 Ba waa umaŋ duɔ da kumaŋ, u suor-ku aa jo baa gbeiŋa-i ba ji cal-a ba-naa nuɔ a saa baa gbeiŋ-maamaŋ yeŋ-bei dumaa.

46 Yinni maŋ jon baa dii *Diilodubuɔ-i-na, ba sa nanna yiingu. Ba taa ba wuo niiwuoni-i baa ba-naa cĩnni-na. Ba niiwuoni wuoma taa ma dɔl aa ba hɔmmu na firnu baa mu-naa.

47 Ba taa ba hāl neini-i ba tuɔlnu Diilonɔ-i. Ba maama taa ma dɔlnu nuɔmba-i hiere nelle-na. Aa yinniɲ taa ni cor dumaa, Itienɔ taa u kor nuɔmba-i dumɛi u naara ba källe-na.

3

Murgu nanɔ siire

1 Yiinɲu nanɲu-na, bātaruɲgu-na, Pier baa Nsāa-i ba taa ba kā da ba ka cārā Diilonɔ-i.

2 A ne da naacolɲo nanɔ waa, uɲ siire, u saa gbāa wuɔ dede. Yinni manɲ jon, ba biε-yo ba kā ba jina *Diilodubuɔ dumelle nande yaanɲa-na u tuɔ cārā bamanɲ suuriɲ ba wulaa. Dumelle fande-i, ba bi-de wuɔ «Dumɛfafalle».

3 Pierbaa-banɲ kāa da ba ka suur, wuɔ tuɔ cārā ba wulaa.

4 Baa ne-yo aa naa cira: «Ne bande.»

5 Naacolɲ wuɔ tuɔ ne-ba wuɔ sɪ ba taara ba hā-yo biɲkūɲgu.

6 Pier wuɔ cira: «Warbelle sɪ mi yerren, ɲga kumanɲ dii baa-mi, mi ka hā-ni baa-ku.» Aa naa cira: «Nasaretitaanɲ Yesu-Kirsa yerre-na, sire ɲ ta ɲ wuɔ!»

7 Aa kā ka bel u nadienanɲa-i duɔ sire-yuɔ. Naacolɲo gbeɲɲ niε pāɲ firnu.

8 Wuɔ wuɔɔ sire pāɲ tuɔ wuɔ. Uɲ siire dumaanɔ-na, wuɔ tuɔ gbeliɲɲ Diilonɔ-i aa tuɔ tetiera aa kā ba ta ba suur baa Pierbaa-ba-i Diilodubuɔ-i-na.

9 Nuɔmba juɔ'a ba ne da hai moloɲo-i gbɛlaanɲ Diilonɔ-i u suur daayo-i?

10 Umanɲ tɛnaanɲ Diilodubuɔ dumelle yaanɲa-na u cārā, u yaa-i. Kuɔ ce-ba gbɛɛ aa tiraa dii kūɔnyɛlle-bei.

Pierrɲ waanɲ manɲ Diilodubuɔ-i-na

11 Naacolɔŋ daa uŋ siire, wuɔ pãŋ nyaarãa Pierbaa-ba-i. Nuɔŋ baa jo ji yu-bei dii *Salomɔ kukuruuŋgu-na ta ba ne-ba.

12 Pierɔŋ daa baŋ neŋ-baŋ dumaanɔ-na, wuɔ cira: «*Isirahel-baan namaa, baa na yaŋ ku ce-na gberɛ. Baa na ta na ne wuɔ sɪ miɛmei siire naacolɔŋ daayo-i baa i fɛrɛŋ fɔŋgũɔ, sisɔ i wuɔ Diilonɔŋ hũmelle-i fafamma ku'i ciɛ i gbãa sire-yuɔ; ku'i sɪ.

13 I bɪncuɔmbaŋ siire wuɔ Diilonɔŋ maŋ hũmelle-i, *Abiramu-i baa *Isaki-i a naara *Yakɔbu-i, baŋ siire wuɔ Diilonɔŋ maŋ hũmelle-i, u'i ciɛ u cãarãŋo ce bɔi. U cãarãŋo faŋo yaa Yesu-i. Na ciɛ ba bel-o ka hã *Pilati-i baa-yo. Pilati wuɔ u nanna-yuɔ, na'a ma siɛ gbãa wuɔ.

14 Na ciinaana Diilonɔŋ-nolɔŋo-i, na ciɛ ba bel nelviinɔŋo-i aa ce ba nanna nelkoronɔŋo-i.

15 Na ciɛ ba ko cicɛlma tienɔŋo-i. Nga naŋ fiɛ ko-yo, Diilonɔŋ siire-yuɔ hiel-o kuomba hɔlma-na, i daa-yo nuɔ.

16 Inɔ haa i nanɔga-i yuɔ ku'i kãayã naacolɔŋ daayo-i; na sa bi yaŋ-yo suɔma. Inɔ haa i nanɔga-i Yesu-i-na, ku'i ciɛ u sire-yuɔ yeryer dumandɛ-i-na na yufelle-na.

17 «Tobiŋ namaa, mi suyaa miɛ na saa naa suɔma aa ce-ma, halle baa na yuntaamba-i hiere.

18 Nga Diilonɔŋ uŋ ŋa naa ce u *pɔpuɔrbiemba wuɔya waŋ mamaŋ, wuɔ uŋ ka saanɔ *Konɔkortienɔŋ maŋ, u ka mulienɔŋ; nelma famma yaa ciɛ.

19 «Mamaŋ dii cemma fiɛfiɛ-i-na, naanaŋ na cilɔbabalaŋo-i aa na bir na jo Diilonɔŋ wulaa, ku yaa u ka hur na ãmbabalma-i.

20 Mafaŋ da ma ce, u ka pa kufienɔŋ-bãanɔŋu nei. Aa uŋ ŋa naa hiel Konɔkortienɔŋ maŋ dii ku domma-na,

u ka bir saan̄ u jo. Kon̄kortien̄o fan̄o yaa Yesu-i.

²¹ Dumandε-i-na, uu dii tiena dii dɔrɔ-i-na tuɔ cie miwaan̄o duɔ bibirre n̄aa Diilon̄o un̄ cie u pɔpuɔrbiemba wan̄-ma dumaa dii ku bembien̄a-na.

²² Na saa da, *Moisi waan̄ Yesu-Kirsa maama yaa wuɔ: *«Diilon̄o ka hiel u *pɔpuɔrbilon̄o nan̄o m̄ei temma na hɔlma-na. Pɔpuɔrbilon̄o fan̄ duɔ wan̄ man̄, baa na yagar-ma.*

²³ *Umañ duɔ saa nu u nun̄gu-i, ba ka hiel kutien̄o nun̄gu-i Diilon̄o baamba-na aa ba ka ko-yo.»**

²⁴ Diilopɔpuɔrbiemba man̄ siire piiye hiere, a don̄ *Samiel-na, ba waan̄ nyun̄go ku yin̄ daani maama-i.

²⁵ Diilon̄o un̄ p̄aa nun̄gu man̄ aa ce u pɔpuɔrbiemba wan̄ ku maama-i, u p̄aa-ku baa nam̄ei. Aa un̄ p̄aa nun̄gu-i baa na b̄incuɔmba-i kusuñ-nu aa gb̄ε Abiramu-i wuɔ: *«Mi ka ta mi cor baa nan̄ h̄aȳɛlmba yaa-i mi ce baa d̄un̄ni-i hiere h̄iema-na»†*, na nun̄gu dii nup̄alle fande-na.

²⁶ Ku'i cie na da Diilon̄o cie u c̄aar̄ño jo nam̄ei wulaa-i iḡɛna duɔ ji k̄aȳā-nei na nanna na maacembabalamma-i.»

4

Ba bilaa Pierbaa-ba-i

¹ Pier baa Ns̄aa-i ban̄ waa ta ba piiye baa nuɔmba-i, *Diilojiḡantaamba-i baa *Diilodubuɔ sorosibaa-ba yuntien̄o-i, a naara *Sadus̄iɛbaa-ba jo ji da-ba.

* **3:23** An̄j̄namma tiyemman̄-s̄ɛɛ (Deutéronome) 18.15,18,19.

† **3:25** Miwaan̄o j̄namman̄-s̄ɛɛ (Genèse) 22.18

² PIERbaa-ba taa ba piiye baa nuamba-i wuɔ Yesu kuu aa sire, kεε yiiŋgu dii baa yiiŋgu kuomba ka bi sire fuɔ temma-i. Baŋ juɔ ji da ba piiye dumaanona, ku saa dɔlnu-bei.

³ Baa bel-ba. Bãanɔgu naa tĩ tĩ. Baa kã ka dii-ba kaso ba cɔ.

⁴ Baŋ fiε bel-ba, baŋ hii piiye baa bamaŋ hiere, ba fãŋgũɔ baa hũu-ma. Bamaŋ naa hũyãa-ma, ba gbãa yu nuamba neifienja hãi nuosiba ndii temma.

⁵ Ku cuo kaala-i-na, *Yuifu ba yuntaamba-i baa nelle bĩncuamba-i, a naara *ãnjĩnamma pigãataamba-i, baa jãnu ba-naa *Yerusalemu-i-na.

⁶ *Diiløjigãantaamba yuntienon man ba naŋ biŋyon Ani-i, u waa baa u dumellen-baamba-i hiere, a naara Kayifu, baa Nsãa, baa Alesãndire.

⁷ Baŋ jãanu ba-naa, baa ce ba jo baa PIERbaa-ba-i. Baŋ juɔ, baa yuu-ba wuɔ: «Namaa hilaa baa hiŋ daama-i hie a ji sire naacolŋ daayo-i? Hai moloŋo-i puɔraa-na?»

⁸ Huɔŋgu fanɔgu-na, *Diilonɔ-Yalle naa yu PIER huɔŋga-i, wuɔ cira: «Nelle yuntaan namaa, baa bĩncuon namaa,

⁹ i ciε ãnfafamma molo-na aa na bi-ye ji ta na yuu-ye in ciε dumaa sire-yuɔ u murgusĩnni-na, dumɛi sĩ wɛi?

¹⁰ Nelma diei dii na saaya na suɔ-ma hiere baa *Isirahel-baamba-i: Naŋ gbuu Nasaretitaan Yesu man *daanɔgu-na ko-yo aa Diilonon sire-yuɔ, fuɔ barguɔ yaa nuɔ-i naacolŋ daayon siire yeryer na yufelle-na dumandɛ-i.

¹¹ Ba waan Yesu fuɔ maama yaa Diilon-nelma-na wuɔ:

⟨Tãmpɛlle maŋ dumarãaŋ namaaŋo-i naŋ cĩnaana-
diɛ,

di yaa juɔ bella dũŋgu-i.⟩*

¹² Yesu yaa gbãa kor nelbiliemba-i u diei yoŋ. Da ma hel ufaŋo-na, Diilonjo saa hã-ye moloŋo yaŋga naŋga umaŋ gbãa kor-e.⟩

¹³ Pierbaa-baŋ daa holle-i piiye dumaa, kuɔ cu ãndacetaamba hõmmu-i. Da ba ne, ba da-ba nel-gbãŋgbãlãamba; ba sa suɔ sebɛ. Baa pãŋ suɔ wuɔ Yesu wuɔrataamba.

¹⁴ Da ba ne naacoljo maŋ siire ba caaŋgu-na, ba siɛ suɔ baŋ ka waŋ mamaŋ.

¹⁵ Baa ce ba hiel Pierbaa-ba-i gõŋgũɔŋ-nu aa naa yuu ba-naa wuɔ:

¹⁶ «I ka ce-ba niɛ? Nuɔmba-i hiere Yerusalemu-i-na ba suyaa wuɔ ba yaa siire naacolj daayo-i, nuharuŋgu si dii-mɛi; i siɛ bi gbãa ju-ma.

¹⁷ Nga die i sa taara nel daama gbuo nelle-i hiere, i saaya i gboya-bei wuɔ ba baa yaŋ i tiraa nu ba biɛ Yesu yerre-i baa moloŋo. Umaŋ duɔ bi-de, kumaŋ da ku waa, u ka da-ku.⟩

¹⁸ Baŋ juɔ da ba-naa ti, baa bi Pierbaa-ba-i a ji waŋ baa-ba wuɔ ba baa yaŋ ba tiraa nu ba biɛ Yesu yerre-i ba nunni-na, ba baa bi waŋ u maama baa moloŋo.

¹⁹ Pierbaa baa gbɛ-ba wuɔ: «Namaa ferɛ-i niɛ-kun na ne! I ce namaa maama yaa-i aa yaŋ Diilonj-maama-i wei?

²⁰ Miɛ fuɔ, iŋ nuɔ mamaŋ, aa da mamaŋ, i siɛ gbãa fiinaŋ-mɛi.⟩

²¹ Baŋ siire naacoljo-i, kuɔ gbuu dɔlnu nuɔmba-i, baa ta ba gbɛliɛŋ Diilonjo-i, a ce

* **4:11** Gbeliemaŋ-nalãaŋgu (Psaume) 118.22

dumaanjo-na ändacetaamba saa da nelma da ba cäl-ba; baa naa ba siel ba yufienja yaa piie baa-ba aa nanna-bei ba kã.

²² Baŋ siire naacoljo maŋ, u bienja naa cor bien komuəŋa hãi.

Diilon-dün-baamba cãara Diilonjo-i

²³ Baŋ naana Pier-i baa Nsãa-i, baa ta kã ba nabaamba wulaa. *Diilojigãntaamba yuntaamba-i baa bincuəmbaŋ waŋ mamaŋ baa-ba hiere, baa tũnu ba nabaamba-i baa-ma.

²⁴ Baŋ tũnu-bei dumaanjo-na, baa gbonu cãrã Diilonjo-i wuo: «Itie, nuənei hielaa dərɔ-i baa hĩema-i, baa dãmman- nuoraanjo-i. Aa bi hiel ni huəya-niini-i hiere.

²⁵ Nuənei cie ŋ *Yalle dii nel daama-i i bincəinjo-i *Davidi† nuŋgu-na u waŋ-ma wuo:

Big-e-i cie nuəmba sire ta ba pepiena niləinjo-na?

Ba saa suə wuo baŋ puu mamaŋ, ma siε kã terienju wεi?

²⁶ *Fõŋgõtaamba siire tεen yiera,*

aa yuntaamba pũulã Itienjo-i baa u Yufellen-Noljo-i.‡

²⁷ Ninsie ninsie, *Erɔdi-i baa *Põse-Pilati-i a naara *niεraamba-i baa *Isirahel-baamba-i hiere, ba tigiin ba-naa nel daade§ yaa nuə-i, a pũulã ŋ cãarãŋo-i Yesu-i. Ba tigiin ba-naa a pũulã ŋ Yufellen-Noljo-i.

²⁸ Dumandε-i-na, nin ja naa pu mamaŋ, mamaŋ waa ŋ huəŋga-na, ba cie ma yaa-i.

† **4:25** Ku birii a saanu baa cerma. Girekimma-na ba naaraaya Davidi yerre-na wuo Diilon-cãarãŋo. ‡ **4:26** Gbeliemaŋ-nalãanjo

2.1-2 § **4:27** Ba gbẽ *Yerusalemu.

29 Fieɛi-na, Itie, η daa ban wur η cāarān mienɔ-i dumaa. Hā-ye holle i tie gbā i wan η nelma-i.

30 Kāyā-yiε i tie gbā i sire jaamba-i aa bi tie ce nelma bɔi baa gbεε-weima bɔi η cāarānɔ-i Yesu yerrena.»

31 Ban juɔ cārā Diilonɔ-i tɪ, hien maa sagalla ban waa tigiin kusuɔn-nu. Diilon-Yalle pān yu ba hōmmu-i hiere. Baa da holle ta ba wan Diilon-nelma-i.

Diilon-dūn-baamba bilaa ba-naa dumaa

32 Diilon-dūn-baamba-i baa ba ciinumma-i hiere baa naa gbuu bel ba-naa fafamma. Ba hōlmana, η sie gbāa suɔ wuɔ mel kūngu-i daaku-i aa mel kūngu-i daaku-i.

33 Himma nan temma waa Yesu *pɔpuɔrbiemba āncemma-na ta ma pigān wuɔ Yesu siire kelkel. Diilonɔ naa silaa tuɔ ce baa-ba u cor.

34-35 Sonnin waa baa baman hiere, baa cinnin bi waa baa baman, ba taa ba suor-ni ba jo ba hā Yesu pɔpuɔrbiemba-i baa ni gbein-a-i. Bafan da ba hūuya, ba ne ba gbein-maaman jienya ma-naa dumaa aa bi hōnu-yei dumai. A ce dumaanɔ-na sūntie saa waa ba hōlmana.

36 Unanɔ waa ba hōlmana, ba taa ba bī-yo Yosefu. U waa *Levitiyenɔ. U taa u hel Sipire. Pɔpuɔrbiemba taa ba bī-yo Barnabasi, ku yungu yaa wuɔ Sireintienɔ.

37 Suongu nan gu waa baa-yo, wuɔ suor-ku aa naa jo baa ku gbein-a-i ji hā pɔpuɔrbiemba-i baa-ya.

5

Diilo sa sie huhurma-i

1 Naacolŋo nanjo waa, ba taa ba bi-yo Ananiyasi aa bi u ciɛŋo-i Safira. Terienḡu nanḡu waa baa-ba, baa suor terienḡ daaku-i

2 aa naa saa-ma aa bɔlŋo hiel gbeinḡa nanḡa aa kã baa a boluonḡu-i ka hã Yesu *pɔpuɔrbiemba-i baa-ya.

3 Uŋ kãa, Pier wuɔ gbɛ-yo wuɔ: «Ananiyasi, bige-i ciɛ ŋ yanḡ *Sitãni tãal-ni ŋ hiel kunanḡu gbeinḡa-na aa jo ji ta ŋ kar coima-i baa *Diilonḡ-Yalle-i?»

4 Terienḡu-i nanḡ kũḡu, molo saa cira ŋ suor-ku. Niŋ fiɛ suor-ku, gbeinḡa-i nanḡ waanḡa. Bige-i ciɛ ŋ ce maacenḡ daama temma-i? Niŋ karaa coima manḡ, ŋ saa kar-ma baa ŋ nanuɔmba, ŋ karaa-ma baa Diilonḡ.»

5 Ananiyasiŋ nuɔ nel daama-i, u pãŋ cii, u bi kuliinḡu yaa dumaanḡo-na. Umanḡ duɔ nu nel daama-i, u kũɔma pãŋ ta ma nyɛŋ.

6 Naacienḡ baa jo ji biɛ-yo ka fuure.

7 Ciɛŋo saa waa. Bɔlŋonḡ kuu, lɛrbaa-ba sici temma cor aa u suɔ tuɔ jo. Uŋ juɔ ji suur, u saa suɔ wuɔ wɛima ciɛ.

8 Pier yuu-yo wuɔ: «Ciɛŋ nuɔ, na suoraa na terienḡu-i sul daadu'i nuɔ-i wɛi?»

Ciɛŋ wuɔ siɛ wuɔ: «Õu, ku sullu yaa-i.»

9 Pier wuɔ cira: «Bige-i ciɛ na saa-ma baa ŋ bɔlɔ-i aa da na cure Diilonḡ-Yalle-i? Ne, bamanḡ kãa ka fuure ŋ bɔlɔ-i ba yaa bi suuriinḡ daaba, ba ka bi biɛ nuɔŋo-i ka fuure-niɛ.»

10 Ciɛŋ wuɔ pãŋ cii terienḡu fanḡu-na a ku Pier caanḡu-na. Naacienḡ ba'a ba suur ku yaa nuɔ-i, a da u kuu. Baa tiraa biɛ ufanḡo-i bir ḡũunu ka fuure bɔlŋo caanḡu-na.

11 Diilon-dũŋ-baamba kũɔma migãaŋ ta ma nyen ma naara. Uman duɔ nu nel daama-i, ku ce-yo kũɔnyelle.

Gberɛkulaŋo

12 Yesu *pɔpuɔrbiemba taa ba ce nelma bɔi baa gbɛɛ-wɛima bɔi nuɔmba hɔlma-na. Ba taa ba tigiin ba-naa *Salomɔ kukuruunɔgu yaa nuɔ-i.

13 Nuɔmba-i hiere nelle-na ba taa wan ba yefafalle, ŋga molo saa tuɔ siɛ u piɛ-ba.

14 Caamba-i baa bɛmba man naa hũyãaŋ Itienɔ maama-i baa sa waa dei baa yuliinɔgu-i.

15 Nuɔmba waa da ba ce ba hel baa gbãŋgbaarbaa, baa figinni a galla ba jaamba-i Pier muncormu-na, wuɔ duɔ tuɔ cor aa u yalle yiɛya uman, u sire.

16 Nilɛinɔ man *Yerusalemu kɔtɔnni-na hiere, nuɔmba bɔi taa ba hel-yɛi ba jo baa ba jaamba-i pɔpuɔrbiemba wulaa. *Jinabaa-ban bi waa ba-man nuɔ-i, ba taa ba jo baa-ba. Uman duɔ jo baa u wuonɔ, u sire.

Ban haa kuman Yesu pɔpuɔrbiemba-na

17 Nuɔmban jon pirpir Yesu *pɔpuɔrbiemba wulaa dumaanɔ-na, ku saa dɔlnu *Diilojigãntaamba yuntienɔ-i baa u kuoyataamba-i *Sadusiɛbaa-ba-i. Baa ce-ku nenemunɔgu

18 aa naa bel pɔpuɔrbiemba-i ka dii-ba kaso.

19 Ku isuonɔgu-na, Itienɔ *dɔrpɔpuɔrbilonɔ jo ji hɔl kaso-i a hiel-ba aa naa gbɛ-ba wuɔ:

20 «Kãaŋ *Diilodubuɔ-i-na na ka wan hũmefɛlɛnde maama-i hiere baa nuɔmba-i.»

21 Ku cuo kaala-i-na, pɔpuɔrbien baa naar kã Diilodubuɔ-i-na ka don ta ba wan Diilon-nelma-i. Diilojigãntaamba yuntienɔ-i baa u kuoyataamba saa

suɔ wuɔ ba hilaa. Cuonj kaalaa, baa bɪ bɪncuɔmba-i da ba ji ce āndaanġu-i. Baŋ juɔ, baa puɔr wuɔ ba ka hiel-ba kaso-i-na jo baa-ba.

22 Baa kã ba saa ka da-ba. Baa bir jo ji cira:

23 «I saa ka da moloŋo kaso-i-na. Inj kãa, kaso naa waa bɪŋ u temma-i, aa bamaŋ niɛyan-yuɔ ba waa ba munyierammu-na hiere dumieŋa yammu-na. I hilãa-yo ku yaa nuɔ-i, i saa da moloŋo huonġa-na.»

24 Sorosibaa-ba maŋ niɛyan Diilodubuɔ-i ba yuntienŋo-i, baa *Diilojigãntaamba yuntaambaŋ nuɔ nel daama-i, ba hɔŋ muɔ pãŋ cu; ba sa suɔ ku huonġuŋ ka jo baa kumaŋ.

25 Ba'a ba ne da naacolŋo naŋo juɔ ji tuɔ tũnu-bei wuɔ: «Naŋ bilaa balamba maŋ ka dii-ba kaso-i-na, baa dii ta ba waŋ Diilonŋ-nelma-i dii Diilodubuɔ-i-na.»

26 Sorosi ba yuntien wuɔ pãŋ sire baa u sorosibaa-ba-i ka bel-ba jo baa-ba. Baŋ kãa, ba saa kã baa bubuɔsinni, wuɔ sɪ nuɔmba ka naŋ-ba baa tãmpɛlɛiŋa.

Ba ce Yesu pɔpuɔrbiemba āndaanġu-i

27 Baŋ kãa ka bel Yesu *pɔpuɔrbiemba-i jo baa-ba, *Diilojigãntaamba yuntien wuɔ yuu-ba wuɔ:

28 «Ma sɪ i waan-ma baa-na kuola-mɛi wuɔ na baa bɪ naacolŋ daayo yerre-i baa moloŋo kɛ? Ma daa niɛ na yan-ye aa sire gbuo *Yerusalemu-i hiere baa u maama-i? Na taara na cira miɛmɛi kuɔ-yo kɛ?»

29 Pier baa u nabaamba-i baa cira: «I siɛ gbãa maar Diilonŋo nuŋgu-i ka ce nelbilien kũŋgu.

30 Naŋ gbuu Yesu maŋ *daanġu-na ko-yo, i tobaa-baŋ siire wuɔ Diilonŋo maŋ hũmelle-i, u siire-yuɔ

31 aa kã baa-yo ka jina u caaŋ-nu. U hãa-yo yuntesiinni-i aa ce-yo koŋkortieŋo. U cie kufanġu-i duo kãyã *Isirahel-baamba da ba nanna ba ciləbabalaŋo-i aa u duo hur ba əmbabalma-i.

32 Nel daama-i miε i daa-ma nuo, *Diilonġ-Yalle bi daa-ma. Bamaŋ nuoŋ Diilonġo nuŋġu-i, u hã-ba di yaa-i.»

33 *Nellentaambaŋ juo nu nel daama-i, ba həmmu pãŋ ġuola. Baa pãŋ ta ba taara ba komma.

34 *Farisiεyieŋo naŋo waa baa-ba, ba taa ba bi-yo Gamaliel. U waa *ənjinaamma pigəatiēŋo. Nuomba taa ba kãŋ-yo nelle-na. Wuo sire yiera ba həlma-na aa naa cira: «Cieŋ ba hel ġoŋġuəŋ-nu.»

35 Baŋ hilaa, wuo gbě nuomba-i wuo: «Isirahel-baaŋ namaa, ĵogaŋ na ne igěna aa na suo na ce naŋ taaraŋ na ce kumaŋ balaŋ daaba-na.

36 Ku belle-na, Tedasi siire ce u fεε nelbuo. Nuomba sire cu u huon-nu ta ba kã nuomba nuosiba hãi caaŋ-nu. Baŋ juo ko-yo, ba curaa hie? Ba saa pisəllā hiere wei?

37 Fuo kũŋġuŋ curaa, baŋ taa ba kãŋ nuomba-i belle-na, Yuda maŋ taa u hel *Galile-i-na, u siire hiel u yerre-i. Nuomba bəi cu u huon-nu. Baŋ juo ko ufaŋo-i, bamaŋ naa cu u huon-nu, na daa-ba wei?

38 Fiefiε-i-na, bamaŋ daaba-i, mi gbāa waŋ ma-maŋ: Nieŋ-baŋ aa na yaŋ-ba. Da kuo ba ce nelieŋ-maama, yiinġu dii baa yiinġu, ma ka biēna.

39 Nga da kuo Diilonġ-maama ninsoŋo, na siε gbāa biēna-mei. Nieŋ torro, na baa ji ta na ġaŋ baa Diilonġo aa cira na ġaŋ baa nelbiliemba?»

40 Gamalielēŋ piiye dumaanġo-na, ba kã ka ciire aa naa bi pəpuərbiemba suur. Baŋ suurii, baa bel-ba

muo-ba da dei aa naa wan̄ baa-ba wuɔ ba baa tiraa wan̄ ba da ba biε Yesu yerre-i baa moloŋo! Baŋ ciε mafamma-i, baa nanna-bei ba ta.

⁴¹ Baŋ bilaa-ba muo-ba Yesu maama-na, kuɔ gbuu silaa dɔlnu-bei wuɔ Diilonŋo ka tuɔ kɔŋ-ba nelfafaamba Yesu huonŋu-na.

⁴² Kuŋ ciε dumaanŋo-na, yinni maŋ jon, ba wan̄ *Neldɔdɔlma-i *Diilodubuɔ-i-na baa cɔnni-na wuɔ Yesu yaa *Konŋkortienŋo maŋ Diilonŋ un̄ saan̄-yo.

6

Yesu pɔpuɔrbiemba calaanu maacemma-i

¹ Nuɔmba bɔi taa ba hũu Yesu maama-i huon̄ daaku-na, a ce dumaanŋo-na bamaŋ piiyen̄ girekimma-i, baa ta ba waana wuɔ bamaŋ piiyen̄ ebiremma-i, ba cal niiwuoni-i yinni maŋ jon aa ba sa hã bafamba bikulcaamba-i.

² Yesu *pɔpuɔrbiemban̄ daa ba waana dumaanŋo-na, baa tigiin̄ Diilonŋ-dũŋ-baamba-i hiere a wan̄ baa-ba wuɔ: «Tobiŋ namaa, na suyaa wuɔ i siε gbãa wan̄ Diilonŋ-nelma wamma-i aa diε ne niiwuonin̄-kũŋgu, ku saa biε dumaanŋo-na.

³ Hielaan̄ nuɔmba niehãi na hɔlma-na. Nuɔmba famba yefafalle saaya di waa nuɔmba nunni-na. *Diilonŋ-Yalle saaya di yu ba hɔmmu-i aa ba saaya ba ta ba nu nelma. Da na hiel-ba, i ka bir maacen̄ daama-i hã ba yaa-i

⁴ aa miε i fulnu Diilocārãlle baa u nelma wamma.»

⁵ Bamaŋ waa hiere, baa hũu-ma aa naa sire hiel Etieni. Diilonŋ-maama-i baa Diilonŋ-Yalle naa yu Etieni huonŋa-i. Baŋ hielaa Etieni-i, baa hiel Filipu, baa Purokɔr, baa Nikanɔr, baa Timɔ a naara

Parmenasi, baa Nikola. Nikola taa u hel Antiyɔsi, ŋga uu naa suur Yuifusinni-na.

⁶ Baŋ hielaa-ba, baa pigāaŋ pɔpuɔrbiemba-i baa-ba. Baa haa ba nammu-i ba yunni-na a cārā Diilonɔ-i hā-ba.

⁷ Diilonɔ-nelma taa ma gbuo terni-i ma kā. Yinniŋ cor dumaa, nuɔmba hūu-ma dumɛi *Yerusalemu-i-na. *Diilɔjigāntaamba maŋ naa hūyāa Yesu maama-i baa sa waa dɛi.

Ba bilaa Etiɛni-i

⁸ Diilonɔ naa silaa ce baa Etiɛni-i: Uu naa hā-yo himma u tuɔ ce gbɛɛ-wɛima bɔi nelle-na.

⁹ A ne da *Yuifubaa-ba namba taa ba kā *Diilonɛlhāalādūŋgu naŋgu-na ba kā ba nu Diilonɔ-nelma-i. Ba taa ba bɪ Diilonɛlhāalādūŋgu faŋgu-i «Kufiɛŋ ba dūŋgu»*. Yuifubaa-ba famba kā ba ta ba fanu ba-naa baa Etiɛni-i Diilonɔ-nelma-na. Ba hɔlma-na, banamba taa ba hel Sirɛni, banamba Alesāndiri, banamba Silisi, banamba *Asi.

¹⁰ *Diilonɔ-Yalle naa waa baa Etiɛni a ce ba saa gbāa piiye yar-o.

¹¹ Kuŋ nuɔlaa-ba, ba bir yaŋ aa biɛ nuɔmba gbeɪŋa-na ba ta ba wuɔra ba waŋ wuo: «Naacolŋ daayo u wuɔra u tuora *Moisi-i baa Diilonɔ-i; baanɔ sɪ.»

¹² Ba ciɛ ku yaa-i nuɔmba hɔmmu du baa Etiɛni-i nelle-na. Bincuɔmba-i baa *ānjinamma pigāataamba-i hiere ba hɔmmu duu baa-yo. Baŋ

* **6:9** Baa bilaa Yuifubaa-ba namba-i kɔrsinni-na a kā baa-ba *Ɔɔmu aa ji nanna-bei. Ku gbāa waa Yuifubaa-ba famba hāayɛlmba yaa baŋ gbɛŋ-baŋ bande-i-na.

ciε kufanġu-i, ba kã ka bel-o kã baa-yo *nellen-taamba wulaa.

¹³ Baŋ kãa baa-yo, ba tiraa bĩ coikartaamba namba kã, wuɔ siertaamba. Baa kã ka ta ba kar coima-i ba haa-yuɔ wuɔ: «Naacolŋ daayo sa gbuu piye *Diilodubuɔ yefafalle, halle baa *ãnjamma-i hiere.

¹⁴ I daa u wuɔra u piye wuɔ Nasaretitaanġ Yesu ka muonu Diilodubuɔ-i aa bir Moisi nelma-i birma namma.»

¹⁵ Bamaŋ waa hiere gëŋgerterienġu-na, baa ðiŋ-yuɔ ta ba ne-yo. U yaanġa taa ka caa ŋaa *ðərpəpuərbilonġ yaanġa.

7

Etieni andaanġu-i

¹ Siertaambaŋ juɔ piye ti, *Diilojigãntaamba yuntienġ wuɔ yuu Etieni-i wuɔ: «Baŋ waŋ mamaŋ ninsoŋo wei?»

² Etieni wuɔ cira: «Mi nellen-tobiŋ namaa, baa mi tobaa namaa, mi ka waŋ nelma diei baa-na: Na suyaa wuɔ aa i bincəiŋo-i *Abiramu suɔ duɔ sire Mesopotami-i-na ka tiεna Arã-i-na, Cagaanġ-Diilonġ naa cãrra-yuɔ

³ a waŋ baa-yo wuɔ u yaŋ u huraamba-i aa u sire ba jãmalã-i-na, keεε u ka pigãan-yo jãmalã nanġo u ka tiεna.

⁴ Abiramu sire* ka tiεna Arã-i-na. Uŋ kãa terienġu-na, u toŋ juɔ ku, Diilonġo ce u jo ji tiεna nanġ yenġ jãmalã maŋ nuɔ-i daayo-i.

* **7:4** Girεkimma-na ba ciεra u siire Kalde jãmalã-i-na. Kalde-i baa Mesopotami-i jãmalã duɔŋo yaa-i.

⁵ «Uŋ juɔ, Diilonɔ saa hã-yo munturemmu aa bi cira mu yaa daamu. U yaan aa pã nunɔgu baa-yo wuɔ: «Mi ka hã-ni jãmalã daayo-i. Da η saa ji waa, η huon-baamba ka bie-yo cor.»† A ne da huonɔgu fanɔgu-na, bilo saa waa baa Abiramu-i.

⁶ Diilonɔ gbẽ-yo wuɔ: *«Ŋ huon-baamba ka waa juama-na, ba ka bel-ba kɔrsɔnni-na jãmalã fanɔ-na gbuu mulɛn-ba. Ba ka ce bien nuɔsiba hã mulɛma.*

⁷ *Ŋga bamaŋ ka bel-ba kɔrsɔnni-na, muɔmɛi ka pã kutaamba-i mi fɛɛ. Da mi ji ce mafamma-i, η hãayɛlmba ka suɔ sire terienɔgu-na ji tɛna bande ta ba buol-mi.»‡*

⁸ «Uŋ waan mafamma-i, wuɔ bel *tobisɔnni baa Abiramu-i aa naa ce u *jã a dãnya tobisɔnni fanni-i§. Ku'i ciɛ na da *Isakiŋ juɔ hon, yinni niehã cor, niisiei yiinɔgu-na, Abiramu jã-yo. Isakiŋ bi siire da *Yakɔbu-i, u bi jã-yo. Yakɔbu bi sire ce maaduɔma baa i bɔncuɔmba-i*.

⁹ «I bɔncuɔmba sire bigãan ba hãanɔ-i Yosɛfu-i aa bel-o suor-o ba sãa-yo kã baa-yo Esipi. Ŋga Diilonɔ waa baa Yosɛfu-i.

¹⁰ U hielaa u yunɔgu-i mulɛma-na hiere aa ce-yo nelnurãnɔ aa tiraa ce u kũnɔgu dɔlnu Esipitaan jãmatigi-i. Jãmatigi haa-yo u jãmalã yun-nu baa u dumelle bi yunɔgu-na.

¹¹ «Nyulmu nammu ji suur Esipi-i-na, ka hel baa *Kanaa jãmalã-i hiere. Kuu naa balan cor, a ce i

† **7:5** Nieŋ Miwaanɔ jɔnamman-sebe-i-na (Genèse) 12.7; 13.15; 15.18; 17.8. ‡ **7:7** Nieŋ Miwaanɔ jɔnamman-sebe-i-na (Genèse)

15.13-14, Helman-sebe-i-na (Exode) 3.12. § **7:8** Nieŋ Miwaanɔ jɔnamman-sebe-i-na (Genèse) 17.10-14. * **7:8** Yakɔbu bepuɔmba

waa cɔncieluo baa ba hã. Etieni blɛ ba yaa-i bande-i-na wuɔ ba bɔncuɔmba.

bīncuəmba sa da niwuoni ba wuo dii Kanaa-i-na.

¹² Yakəbu ji nu wuə ba suor dīmma dii Esipi-i-na. U puər i bīncuəmba kā ka sāa bir kūŋ.

¹³ «Baŋ juə kā hāaliŋo-i, Yoşefu pigāaŋ-ba u fεε wuə fuə yaa Yoşefu-i. Terieŋgu faŋgu'i nuə-i, jāmatigiŋ suyaa Yoşefu baamba-i.

¹⁴ Yoşefu wuə ce u məlbəa-ba bir kūŋ ka jo baa tuoŋo-i baa u dumellen-baamba-i hiere. Ba kūŋgu-na, ba waa nuəmba komuəŋa siei baa cīncieluo nuəmba ndii.

¹⁵ Yakəbu kāa kāmma famma yaa-i Esipi-i-na. Diiloŋ-babīmuə kaa hi-yo kusuəŋ-nu'i baa i bīncuəmba-i hiere.

¹⁶ Ba waa umaŋ duə ku, ba biε-yo ka fuure-yuə Sisemu. Ba fuuriiye-bēi Abiramuŋ sāa cīncorre maŋ Amər bisālmba wulaa†.

¹⁷ «Diiloŋ uŋ pāa nuŋgu maŋ baa Abiramu-i, ku cemman-huəŋguŋ juə ta ku piε, miε baamba sire gbuu ciinu Esipi-i-na.

¹⁸ Jāmatigi nano ji nyugūŋ. Jāmatigi faŋo saa tuə suə Yoşefu-i.

¹⁹ Wuə fūnuŋ tuə ce karaaŋgu baa i bīncuəmba-i. U waa cieŋo maŋ duə hoŋ u biloŋo-i, u bel diiloŋo-i ce u nanna-yuə u kaal ji ku.

²⁰ *Moisi huəŋ huəŋgu faŋgu'i nuə-i. U maama saa naa fa baa fafaŋgu-i. Uŋ huəŋ, u bīncuəmba gbāaŋ fuo-yo ba dūŋgu-na u ce caamba siei yoŋ baa-ba.

²¹ Baŋ juə suə baa-ba aa ce ba biε-yo ka nanna, jāmatigi biloŋ wuə biε-yo ce-yo ŋaa fuə bilohoiŋo, a fiε-yo u ji vāa.

† **7:16** Nieŋ Miwaəŋo jīnammaŋ-sebε-i-na (Genèse) 23.1-18; 33.19; 50.7-13.

22 Ku ciε dumɛi Moisi suɔ Esipitaamba āncemma-i hiere. U taa u nu nelma-i ŋaa u yunḡu ka muonu aa wɛima saa ta ma yar-o cemma.

23 «Uŋ juɔ da bien komuɔŋa hāi, wuɔ kã duɔ ka ne u nellen-baamba-i‡.

24 Yiinḡu nanḡu-na, wuɔ ji da Esipiyienḡo nanḡo ce ba wuonḡo nanḡo-i sũlma. Wuɔ hũu naacolḡo-i aa naa muo Esipiyienḡo-i ko-yo.

25 U taa u taara u ce u nellen-baamba suɔ wuɔ Diilonḡo ciε u'i jo duɔ ji kor-ba. Ŋga ba saa suɔ-ma.

26 «Ku cuo kaala-i-na, wuɔ da ba baamba namba gāŋ. Wuɔ karnu-bei aa naa tuɔ piye baa-ba wuɔ: ‹Bige-i ciε na ta na gāŋ, ma sɪ namei kuuduɔŋu?›

27 Umanḡ taa u jɪnya u nawuonḡo-i wuɔ sɛ Moisi-i da yɛr, aa naa cira: ‹Hai molonḡo-i diyaa nanḡu-i?›

28 Ŋ taara da ŋ ko-mi ŋaa nin kuɔ Esipiyienḡo-i dumaa cicuɔŋu-na wɛi?›

29 Uŋ piye dumaanḡo-na, Moisi saa gbāa duɔ tiraa tɛna; wuɔ gbar ka tɛna Madiyā. U kaa biε ciεŋo-i kusuɔŋ-nu'i a hon bisālmba hāi baa-yo.

30 «Bien komuɔŋa hāi cor. Yiinḡu nanḡu-na, *dɔrpəpuərbiilonḡo nanḡo carra Moisi-i dii *hɪkuraanḡu-na Sinayi tãnunḡu hɔlma-na. Wuɔ u ne da bige-i daaku-i? Dāamu'i caanḡ tibiyyelle nande-i aa dɔrpəpuərbiilonḡo waa dii mu huɔŋa-na.

31 Kuɔ cu u huɔŋa-i. Wuɔ ta tuɔ piε duɔ ka ne dāamu fammu-i dɛi. Wuɔ u ne da Itienḡo piye baa-yo wuɔ:

32 ‹Moisi, ŋ bɪncuɔmba Diilonḡo yaa muɔŋo-i: Abiramu siire wuɔ mɛi hũmelle yaa-i, Isaki-i baa

‡ 7:23 Moisi waa *Isirahel wuonḡo nanḡo.

Yakɔbu-i hiere maaduɔma.› Moisi kũɔma pāŋ ta ma nyɛŋ, a ce u saa tiraa siɛ duɔ ne terienɔgu fanɔgu yanga-na.

³³ Itienɔ gbɛ-yo wuɔ: ‹Hiel naatenni-i ŋ gbeini-na; nin yɛŋ terienɔgu maŋ nuɔ-i daaku-i Diilon-terienɔgu.

³⁴ Mi baambaŋ ceŋ sũlma maŋ Esipi-i-na, mi daa-ma; baŋ bireŋ, mi nuɔ, ku'i ciɛ mi hiire jo mie mi ji kor-ba. Jo mi ji puɔr-ni ba wulaa.›§

³⁵ «*Isirahel-baambaŋ siɛ Moisi maŋ wuɔ u halaŋ, molo saa dii u nuŋgu ba berru-na, Moisi duɔŋo faŋo yaa Diilon ŋ ciɛ dɔrpɔpuɔrbilonɔ jo ji puɔr-o wuɔ u ka waa ba yuŋ-nu aa hũu-ba Esipitaamba nyisenni-na.

³⁶ Moisi yaa ciɛ himma-i a hiel i bĩncuɔmba-i Esipi-i-na. U ciɛ-ma Esipi-i-na, aa ce-ma dāmman-nuoradāama-i-na aa tiraa ce-ma hĩɛkuraanɔgu-na duɔ gbāa kor-ba. U ciɛ kufanɔgu-i bien komuɔŋa hāi.

³⁷ «Moisi duɔŋo faŋo yaa gbĩɛ Isirahel-baamba-i wuɔ Diilonɔ ka hiel ba nellen-wuɔŋo naŋo ce-yo u *pɔpuɔrbilonɔ fuɔ temma hā-ba*.

³⁸ Aa i bĩncuɔmbaŋ waa hĩɛkuraanɔgu-na, u yaa waa ba hɔlma-na baa Diilonɔ-i. Dɔrpɔpuɔrbilonɔ taa u piiye baa u yaa-i Sinayi tãnuŋgu-na u tuɔ kã u tũnu i bĩncuɔmba-i. U yaa taa u jo baa cicɛlman-nelma-i u jo u waŋ-ma baa-ye.

³⁹ I bĩncuɔmba bir yan ba sa nu u nuŋgu-i. Ba ciinaana-yuɔ aa ta ba taara ba bir kã Esipi-i-na.

⁴⁰ «Baŋ diyaa mafamma-i ba hɔmmu-na, ba gbɛ *Aarɔ-i wuɔ: ‹Ce tĩnni ŋ hã-ye, nimaŋ ka kãya-yiɛ i

§ **7:34** Nien Helmaŋ-sebe-i-na (Exode) 3.1-10. * **7:37** Anjinamma tiyemman-sebe (Deutéronome) 18.15.

hi i muɔkãmmu-i. Moisi hielaa-ye Esipi-i-na, u yaa daayo i sa suɔ uɔ curaa kusuɔɔ-nu.†

41 Yibienɔ faɔa-na, baa sire kul nambilonɔ a ce-yo tɔingɔ ta ba buol. Baɔ kulii nambilonɔ-i, kuɔ silaa gbuu dɔlnu-bei ɔaa bige-i! Baa ce ponsaangu ma yerrenɔ.

42 Diilonɔ wuɔ ne-ba aa yaɔ-ba ba ta ba buol mɔɔɔɔ baa ceɔɔ baa bɔangu ɔaa maɔ nyegãan dumaa Diilonɔpɔpuɔɔɔɔɔɔɔɔ seɔe-i-na wuɔ:

*Isirahel-baan namaa,
naɔ ciɔ bien komuɔɔa hã maɔ hiekuraangu-na,
na taa na ko niikonni-i na hã muɔmɔi wei?
Na taa na bi pã niipãnni-i na hã muɔmɔi wei?*

43 *Ma si na birii yaɔ aa kul tɔnni ta na buol?*

*Na saa tãu Moloki‡dũngu-i
baa Erefa§mɔele-i ta baa-ni wei?*

Na ciɔ kɔllun-nobimba famba-i ta na buol-ba.

*Mi ka ce ba kã baa-na dii *Babiloni huon-nu.)*»*

44 Etieni wuɔ cor baa u ãndaangu-i wuɔ: «*Tobisinnin-dũngu waa baa i bincuɔmba-i hiekuraangu-na. Diilonɔ-nelma waa ku yaa nuɔ-i. Moisi ciɔ-ku ɔaa Diilonɔɔ pigãan-yo ku cemma-i dumaa.

45 Ku huonngu-na, i bincuɔmba huon-baamba ji wuɔ dũɔ daaku ciilunngu-i. Yosuwe yaa waa ba yaanga-na. Diilonɔ wuɔ kãyã-bei ba donya nuɔmba maɔ waa hiere jãmalã daayo-na aa bie

† **7:40** Helmaɔ-seɔe-i-na (Exode) 32.1,23. ‡ **7:43 Moloki**: Tɔingɔ naɔ yerre-i dumaanɔ-na. Isirahel-baamba naa bie tɔingɔ fangu-i Kanaataaɔ wulaa ta ba buol-ku. § **7:43 Erefa**: Tɔingɔ naɔ yerre-i dumaanɔ-na. Baa kulii-ku ɔaa mɔele ta ba buol-ku, Isirahel-baamba bi niya kutaamba-i kul ku temma ta ba bi buol. * **7:43** Amosi (Amos) 5.25-27

dūŋ daaku-i ji t̄iēna baa-ku. Ku t̄iyāa dumēi ji hi
*Davidi bāaŋgu-i.

⁴⁶ Diilonjo taa u ce baa Davidi-i u cor; Davidi wuə
cārā hūmelle-i u wulaa wuə u yaŋ u ma ninsoŋ-
dūŋgu hā-yo *Isirahel-baamba ta ba jo ba jaal-o
kuə.†

⁴⁷ Dūŋgu faŋgu-i, *Salomə'i juə ma-ku hā Di-
ilonjo-i.‡

⁴⁸ Nga Dərwuonjo sa cə dūŋ-nu ŋaa
Diilopəpuərbilonj uŋ waan-ma dumaa wuə:

⁴⁹ ‹Itienjo ciēra wuə:

«Dərɔ yaa mēi f̄ŋgōtesinnij-teterre-i.

Mi ciē h̄iēma-i ta mi haa mi gbeini.

Namaa gbāa ma dūŋ haku-i hā muəŋo-i?

Mi munfiisammuj-terienju yaa hie h̄iēma-na?

⁵⁰ Bimb̄inni manj dii hiere,

mēi napərren-niini'i s̄i wēi?»»§

⁵¹ Etiēni wuə cira: «Ānyagarmantaan namaa
temma-i daana-i, Diilonjo b̄iē-na ji gbē! Na sa siē
*Diilonj-Yalle wulaa. Na biyaa na b̄incuəŋ-maama.

⁵² Diilopəpuərbilonj hayo-i siire aa na b̄incuəmba
saa ce-yo sūlma? Halle bamanj siire piiye Nelviinjo
jommanj-kūŋgu-i, na b̄incuəmba kuə-ba. Fiefiē-i-na
Nelviinj uŋ juə, namaa na hel u huon-nu aa bel-o
ko-yo.

⁵³ Ŋ siē suə wuə Diilonjo puəraa dərpuəpuərbiemba ji
hā namēi baa u *ānj̄inamma-i, na yaŋ aa hūu-ma
nanna.»

Ba naan Etieni-i ko-yo

† **7:46** Niēŋ Samiēl sebehāal̄iŋo-na (2 Samuel) 7.1-16. ‡ **7:47** Niēŋ
Jāmatigi ba sebed̄iel̄aŋo-na (1 Rois) 6.1-38. § **7:50** Isayi (Ésaïe)
66.1-2a

54 Etiēniņ piiye dumaanjo-na, u piiye suur *nellentaamba-na. Baa pāņ pu baa-yo.

55 A ne da *Diilonj-Yalle naa yu u huōngga-i. Wuō tā u yuņgu-i tuō ne dərō. Wuō u ne da Diilonjo yaanğa caa da kpoikpoi aa da Yesu yieraaya Diilonjo caanġu-na.

56 Wuō cira: «Niēņ, dərō puurii, aa *Molonj-Bieņo yaa yieraaya daayo Diilonjo caanġu-na!»

57 Baa pāņ suunu ba tūnni-i aa naa ta ba kaasņ, aa kā ka yu-yuō bel-o.

58 Baņ bilaa-yo, baa hel baa-yo nellenj-huōngga-na, kā baa-yo kətuoņgu ka ta ba naņ-yo baa tāmpēlēiņa da ba ko-yo. Naacombilonjo naņo waa baa-ba, ba taa ba bi-yo Sol. Siertaan baa hielaa ba jonġorbaa-ba-i hā u yaa tuō niya-bei aa kā ka ta ba naņ Etiēni-i.

59 Baņ naņ-yoņ dumaanjo-na, wuō ji cira: «Yesu, Itieņ nuō, hūu-mi.»

60 Uņ waan mafamma-i, wuō dūuna aa naa piiye da gbagaga wuō: «Itie, baa ne baņ ceņ kumaņ.» Uņ waan mafamma-i, wuō cii, u kuliņgu yaa dumaanjo-i.

8

Solj haa kumaņ Diilonj-dūņ-baamba-na

1 Etiēni kuliņgu dōlaanu Sol ņaa bige-i! Etiēniņ kuu yiņgu maņ nuō-i, baa sire suuye Diilonj-dūņ-baamba-i *Yerusalemu-i-na. Baa pisāllā hiere; banamba ta ba kā *Yude, banamba *Samari aa naa yaņ Yesu *pəpuərbiemba yaa yoņ.

2 Nelfafaamba namba biē Etiēni-i ka fuure aa ce mamaņ waa cemma hiere u kuliņgu-na.

³ Sol wuɔ gbuu faya u fεε tuɔ ce karaangu-i baa Diilonɔ-dũŋ-baamba-i: U taa u wuɔra cinni-na u bel caamba-i baa bεmba-i hiere u kã u dii-ba kaso.

Diilonɔ-nelma hii Samari-i

⁴ Diilonɔ-dũŋ-baamba manɔ gbaraa pisállã, ba taa ba wuɔra ba wanɔ *Neldɔdɔlma-i nileiŋa-na.

⁵ Filipu wuɔ kã ka hel *Samari nelle nande-na, a donɔ tuɔ piiye *Konkortienɔ maama-i.

⁶ U bi taa u ce gberε-wεima ba hɔlma-na. U waa duɔ wanɔ manɔ, u ce-ma nuɔmba yufelle-na. A ce dumaanɔ-na duɔ tuɔ piiye, ba kar ba tũnni-i fafamma ta ba nu.

⁷ U duɔnya *jinabaa bɔi nuɔmba-na. Duɔ donya umanɔ, u kaasɔŋ da gbagaga aa hel. U bi siire murgubaa bɔi baa jaamba bɔi.

⁸ Kuɔ gbuu fũnuŋ dɔlnu nuɔmba-i nelle fande-na.

⁹ A ne da hironɔ nanɔ waa nelle fande-na, ba taa ba bi-yo Simɔ. Simɔ himma naa ce *Samari-taamba-i gberε, a ce dumaanɔ-na u saa tuɔ jina u fεε kɔaga.

¹⁰ Bincuaamba-i baa bisalmba-i hiere, ba taa ba kãalã-yuɔ. Ba taa ba piiye wuɔ: «Diilonɔ-himma yaa dii baa naacolɔ daayo-i, banɔ bɔŋ manɔŋ <ninsoŋ-himma-i>.»

¹¹ Simɔ naa da yinni baa u himma cemma-i ba hɔlma-na, ku'i cie ba ta ba kãalã-yuɔ kãalãŋ daama temma-i.

¹² Filipunɔ juɔ kã ka wanɔ *Diilonɔ-bãangu maama-i baa Yesu-Kirsa maama-i, caamba-i baa bεmba-i hiere baa hũu Neldɔdɔlɔŋ daama-i aa naa ce ba *batisenɔ-ba.

13 Simɔ fuɔ fɛrɛ wuɔ bi hũu-ma aa ce ba *batisen-
yo. Baŋ baatisen-*yo*, wuɔ pãŋ nyaarãa Filipu-i.
Filipu himma bir yaŋ aa ta ma ce fuɔ fɛrɛ-i gbɛrɛ.

14 Yesu *pɔpuɔrbiembaŋ juɔ nu-ma dii
*Yerusalemu-i-na wuɔ Samaritaamba hũyãa
Diilon-*nelma-i*, baa saan Pier-i baa Nsãa-i ba
wulaa.

15 Pier-i baa Nsãa-i baŋ kãa, baa cãrã Diilon-*o-i*
hã-ba wuɔ u hã-ba u *Yalle-i.

16 Huɔŋgu faŋgu-na, Samaritaamba saa naa hi da
*Diilon-Yalle-i yogo. Baa baatisen-ba yaa yoŋ.

17 Ku'i cie Pierbaa-baŋ kãa, baa haa ba nammu-i
ba yunni-na a cãrã Diilon-*o* hã-ba u Yalle-i.

18 Simɔ daa mafamma-i ce bige-i? Wuɔ hiel
gbeinã duɔ hã Pierbaa-ba-i. Aa naa cira:

19 «Hãaŋ-muɔ baa hiŋ daama-i; da mi haa mi
nammu-i umaŋ nuɔ-i, kutien-*o* da Diilon-Yalle-i!»

20 Pier wuɔ cira: «Simɔ, ŋ daa niɛ sɪ ba sãa Diilon-
caluɔ-i baa gbeinã wei? Niŋ diyaa mafamma-i ŋ
huɔŋga-na, mi waasaan-ni baa ŋ gbeinã-i hiere.

21 N saa koŋ baa Diilon-*o-i*. N siɛ gbãa da biŋkũngu
bande-i-na.

22 Hiel nel daama-i ŋ huɔŋga-na, ma saa fa, aa ŋ
cãrã Itien-*o-i* si u ka ce jande niɛ.

23 Mi niɛ da ŋ balaan cor, aa da *Sitãni taa yaanga
niɛ.»

24 Uŋ piiye dumaan-*o-na*, Simɔ wuɔ gbẽ-ba wuɔ:
«Namaa fɛrɛ-i, cãarãŋ Itien-*o-i* na hã-mi, wuɔ nan
waan mamaŋ daama-i, u baa yaŋ ma da-mi.»

25 Pierbaa-baŋ juɔ wan Itien-*o* melma-i tĩ, baa bir
kã Yerusalemu-i-na. Ba taa ba wan Neldɔdɔlma-i
Samari nilɛinã boi-na ba kã.

*Fãamaan-*o* nan-*o* hũyãa Yesu maama-i*

26 Yiingu nan̄gu-na, Itien̄o *dɔrpɔpuɔrbilon̄o ji wan̄ baa Filipu-i wuɔ: «Sire ŋ ka biε h̄melle man̄ hilaa *Yerusalemu-i-na ta di k̄a Gasa-i-na. H̄melle fande-i nuɔmba sa biε-de dumaa.»

27 Filipu wuɔ sire ta, u saa sɛrɛ. Uŋ biyaa h̄melle-i tuɔ k̄a, wuɔ fara da wotortien̄o nan̄o k̄a u yaan̄ga-na. F̄amaan̄o nan̄o'i waa u huɔŋga-na. U taa u hel Etiyopi. J̄amatigi* man̄ waa Etiyopi-i-na ba ta ba bi-yo K̄andasi, u yaa waa u naḡan̄-niini yun̄gu-na. Wuɔ juɔ Yerusalemu-i-na ji jaal Diilon̄o

28 aa bir tuɔ k̄uŋ. U taa u kalan̄ *Isayi sɛbɛ-i u k̄uŋ.

29 *Diilon̄-Yalle gb̄ɛ Filipu-i wuɔ: «Gb̄aana ŋ ka hi wotortien̄ daayo-i.»

30 Filipu wuɔ gbar ka hi-yo. Uŋ hii, wuɔ da u kalan̄ *Isayi sɛbɛ. Wuɔ yuu-yo wuɔ: «Niŋ kalan̄ man̄, ŋ suɔ-ma wɛi?»

31 Naacol̄ŋ wuɔ cira: «Molo duɔ saa hielnu-mɛi baa-mi, mi siε gb̄aa suɔ-ma.» Aa naa ce Filipu nyuḡuŋ t̄ɛna u caan̄gu-na.

32 Uŋ taa u kalan̄ terien̄gu man̄, ku yaa daaku:

«Ba ciε-yo s̄ulma

u saa ji puur u nuŋgu-i wan̄ wɛima ŋaa t̄umaan̄o.

Ba bilaa-yo da ba ka ko-yo wa,

ba bilaa-yo ta ba karra u kuɔs̄inni-i wa,

u sa wan̄ wɛima.

33 *Ba ciε-yo nelsɔs̄oŋo*

aa h̄u ninsoŋo-i u wulaa.

Ban̄ kuɔ-yo, u ka ce niε da huɔŋgu molo duɔ ji wan̄ ku maama?»†

* **8:27** J̄amatigi daayo waa ciεŋo a saanu baa man̄ nyεḡaan girekimma-na. † **8:33** Isayi (Ésaïe) 53.7-8a

34 Naacolŋ wuə yuu Filipu-i wuə: «*Di-
ilopəpuərbilonŋ piye hai maama-i dumandε-i?
U piye fuə maama waa u piye unanŋ maama?»

35 Filipu wuə suur nelma yaanŋa-na, a donŋ tuə piye
Yesu *Neldəɔɔlma-i baa-yo.

36 Baŋ kaa hi yaanŋa-i, baa da hūmma namma.
Naacolŋ wuə cira: «Hūmma namma yaa daama, ŋ
sa *batiŋ-mi wεi?» [

37 Filipu wuə cira: «Da kuə ŋ hūyāa Yesu maama-i
hŋ, mi gbāa batiŋ-ni, wεima si dii.» Naacolŋ
wuə cira: «Mi hūyāa-ma wuə Yesu-Kirsa yaa Di-
ilonŋ-Bieŋo-i.»]

38 Aa naa ce ba yiεra. Baŋ yiεraaya, baa hiire ba
hāi-i-na suur hūmma-na, Filipu wuə batiŋ-yo.

39 Baŋ hilaa, naacolŋo huŋga gbuu fε. Wuə u ne
naa Filipu-i; Diilonŋ-Yalle biyaa-yo ta baa-yo. Ku saa
ce-yo bŋkūŋgu; wuə cor baa həfelle-i tuə kūŋ.

40 Filipu juə'a u suə da u fεε Asoti. Wuə cor tuə wanŋ
Neldəɔɔlma-i nilεiŋa-na hiere u kā. U ciε dumεi fuə
ka hi Sesare.

9

Solŋ hūyāa Yesu maama-i dumaa (Pəpuər. 22.5-16; 26.12-18)

1 A ne da huŋgu fanŋu-na, Sol waa yogo u sa
taara u da Itieŋo baamba-i baa u yufelle, wuə duə
hi uanŋ, u ko-yo. Yiŋgu nanŋu-na, wuə ji sire kā
*Diilojigāntaamba yuntieŋo wulaa,

2 wuə u ce seɓɓaa hā-yo, u kā Damasi *Di-
ilonelhāalādūnni-na, wuə ba hā-yo hūmelle-i duə
da bamanŋ suurii Itieŋo hūmelle-na; caamba-i

ka hel baa bəmba-i hiere, u bel-ba jo baa-ba *Yerusalemu-i-na.

³ Diiløjigāntaamba yuntienjo ce seɓɓbaa-ba-i hā u ta.

Uŋ kaa tuɔ piɛ Damasi-i, wuɔ u ne da cecerma naŋ temma hɪlaa dərɔ-i-na jo ji dii-yo huɔŋga.

⁴ Wuɔ pāŋ hel cii. Uŋ cii dumaŋo-na, wuɔ nu molo piiye baa-yo wuɔ: «Sol, bige-i ciɛ ŋ ta ŋ ce karaaŋ daaku temma-i baa-mi?»

⁵ Wuɔ yuu wuɔ: «Hai moloŋo'i?» Kutien wuɔ cira: «Muɔ Yesu. Ŋ ce karaaŋgu-i baa muɔmɛi.

⁶ Sire ŋ perien ŋ suur nelle-na; mamaŋ dii cemma, da ŋ suur ba ka waŋ-ma baa-ni.»

⁷ Nuɔmba namba waa baa Sol-i, bafamba bi nuɔ moloŋ daayo piiye, da ba ne, ba siɛ da-yo. Baa yiɛra kar da hāmmu!

⁸ Sol wuɔ sire. Duɔ puur u yufienja-i, u siɛ da biŋkūŋgu. Baa bel u naŋ-na, a perien suur baa-yo Damasi-i-na.

⁹ U ciɛ yinni siɛi aa u yufienja suɔ da a puur. Yiŋ daani-i ni siɛi-i-na, u saa dii biŋkūŋgu u nuŋgu-na.

¹⁰ A ne da Itienjo wuoŋo naŋo waa Damasi-i-na, ba taa ba bi-yo Ananiyasi. Itien wuɔ carra-yuɔ aa naa cira: «Ananiyasi!»

Ananiyasi wuɔ cira: «Mi siyaa.»

Itien wuɔ cira:

¹¹ «Sire mi puur-ni naacolŋo naŋo wulaa, ba bi-yo Sol; u hel Tarse. U haraa Yuda dumellen, dii hūmelle maŋ baŋ biŋ-den Hūmeviile-i di tūŋgu-na. Dumandɛ-i-na, uu dii tuɔ cārā Diiloŋo-i,

¹² aa u daa ŋ kāa u wulaa dii dūŋgu-na ka haa ŋ nammu-i yuɔ a cārā Diiloŋo-i u yufienja da a puur.»

13 Ananiyasi wuɔ cira: «Itie, nuɔmba bɔi waan naacolŋ daayo maama baa-mi. Bamaŋ cuu ŋ huon-*nu* Yerusalemu-i-na, uŋ haa kumaŋ bei, mi nuɔ-ku.

14 Ninj daa uŋ juɔ bande-i-na, *Diiløjigāntaamba yuntaamba'i hāa-yo hūmelle-i u duɔ ji bel bamaŋ gbuusiŋ ŋ yerre-i.»

15 Itienj wuɔ cira: «Yaŋ aa ŋ kã, mi hielaa naacolŋ daayo-i u duɔ pigāaŋ *niɛraamba-i mi sīnni-i, aa bi pigāaŋ nellentaamba-i baa-ni, baa *Isirahel-baamba-i hiere.

16 Uŋ ka muliɛŋ dumaa mi maama-na, mei fɛɛ yaa ka pigāaŋ-yo baa-ku.»

17 Uŋ juɔ piye dumaanjo-na, Ananiyasi wuɔ sire ta kã Yuda ciŋgu-na ka haa u nammu-i Sol-na aa naa cira: «Sol, Itienjo yaa puɔraa-mi ŋ wulaa wuɔ mi ji puur ŋ yufienja-i aa yu ŋ huonŋa-i baa *Diilon-Yalle-i. Ba bi-yo Yesu. Ninj taa ŋ jo hūmelle-na u yaa caraaya-niɛ.»

18 Uŋ bi waan mafamma-i, ninanni nanni yer u yufienja-na ŋaa tetefuoru a diire. U yufienja pāŋ puur. Wuɔ pāŋ sire baa *batisen-yo.

19 Ku huonŋu-na, wuɔ wuo niwuoni-i a da fōŋgūɔ.

Sol yufienjaŋ puurii, wuɔ tīɛna Damasi-i-na ce yinni cɛllɛ baa Yesu baamba-i.

20 Uŋ tīɛnaana, wuɔ donj tuɔ waŋ Yesu maama-i Diilonelhāalādūnni-na, wuɔ Yesu yaa Diilon-Bienjo-i.

21 Kuɔ cu nuɔmba hōmmu-i. Baa ta ba yuu ba-naa wuɔ: «Bamaŋ taa ba gbuuse Yesu yerre-i Yerusalemu-i-na, naacolŋ daayo'i saa tuɔ huol ba yammu-i wei? Ku baa ji waa u suyaa u fɛɛ jo duɔ

ji bel-ba ka hã Diiløjigãntaamba yuntaamba yaa baa-ba?»

²² Baŋ fiε ba waŋ mafamma-i, Sol kũɔma saa kara; yinniŋ cor dumaa, kunaŋgu'i suuriin-yuɔ ku naara. Duɔ biε tagaaya pigãaŋ wuɔ Diilonŋ uŋ saŋ *Konkortieŋo maŋ, u yaa Yesu-i, *Yuifubaa-ba maŋ Damasi-i-na ba siε da nelma waŋ.

²³ Ku huonŋu-na, Yuifubaa-ba ji saa-ma wuɔ ba ko-yo.

²⁴ Baŋ puu mafamma-i, baa ta ba niya nelle munsuurmu-i* bãaŋgu-i baa isuonŋu-i. Sol wuɔ nu-ma wuɔ ba'a ba ko-yo.

²⁵ Isuonŋu naŋgu-na, bamaŋ waa u huonŋu-na, baa dii-yo sãmbaga nuɔ a hiire-yuɔ jina nelle huonŋ-yaŋga-na.

Sol birii kã Yerusalemu-i-na

²⁶ Baŋ hiiriiye Sol jina nelle huonŋu-na, wuɔ ta bir kã *Yerusalemu-i-na. Uŋ kãa ka hi, wuɔ kã Diilonŋ-dũŋ-baamba wulaa. Baa bir yaŋ aa ta ba kãalã-yuɔ. Baa sa hũu-ma wuɔ u hũyãa Yesu maama-i ninsoŋo.

²⁷ Barnabasiŋ daa ba kãalã-yuɔ dumaanŋo-na, wuɔ kã baa-yo Yesu *pəpuərbiemba wulaa. Baŋ kãa, Itieŋ uŋ caraaya-yuɔ dumaa Damasi hũmelle-na a piiye baa-yo, Barnabasi wuɔ suur ma yaanŋa-na hiere a waŋ-ma baa-ba, aa uŋ bi daa holle-i dumaa a waŋ Yesu maama-i Damasi-i-na, wuɔ bi waŋ mafamma-i baa-ba.

* **9:24 Nelle munsuurmu:** Yiinaa-i-na, nuɔmba bɔi taa ba ma kokobaa ba ciilãa ba nileiŋa-i aa hiel dumieŋa. Ba taa ba ce mafamma-i ba bigãaraamba baa gbãa tugol-ba. Dumieŋa yamu-na, ba taa ba jina nuɔmba ta ba niya-yei.

28 A don huŋgu fanġu-na, Sol wuɔ ce ba wuɔratienjo: U taa u wuɔra baa-ba Yerusalemu huŋga-na u waŋ Itienjo maama-i. Uu naa fɛ u huŋga-i baa ma wamma-i.

29 Ba taa ba bi fanu ba-naa baa *Yuifubaa-ba maŋ piyen ġirekimma-i, a ce bafamba ta ba taara-yuɔ baa komma.

30 Diilon-dūŋ-baambaŋ juɔ nu wuɔ ba taara-yuɔ baa komma, baa saan-yo ba kã Sesare, ka ce u cor kã Tarse.

31 Huŋgu fanġu-na, Diilon-dūŋ-baamba waa ba ferɛŋ nuɔ *Yude-i-na, baa *Galile-i-na, baa *Samari-i-na hiere. Kunanġu taa ku naara ba Diilon-hūmellen-kūŋgu-na. Ba taa ba sie Itienjo wulaa aa *Diilon-Yalle naa ce ba ta ba ciinu ba kã.

Ene siire u jarma-na

32 Pier fuɔ taa u wuɔra terni-na hiere u waŋ Diilon-nelma-i. Yiingu nanġu-na, wuɔ ji kã Lida duɔ ka ne Diilon-dūŋ-baamba maŋ waa terienġu-na.

33 A ne da murgu naŋo waa nelle fande-na, ba taa ba bi-yo Ene. U bien niisie i waa belle fande-na u sa gbãa siire.

34 Pier wuɔ kã ka da-yo. Wuɔ cira: «Ene, Yesu-Kirsa siire-nie! Siire ŋ pɪŋ ŋ figiŋgu-i ŋ jina.» Ene wuɔ bi paŋ yiye siire.

35 Uŋ siire dumaanjo-na Lidataamba da-yo, baa paŋ hūu Itienjo maama-i baa Sarɔtaamba-i hiere.

Tabita kuu aa siire

36 Diilon-dūŋ-wuonjo naŋo waa Yope-i-na, ba taa ba bi-yo Tabita, Ġirekibaa ba'a Dorkasi. Ku yunġu yaa wuɔ yɔrɔŋo. U waa cienjo. Uu naa

firnu u nanɔa-i cor baa nuɔmba-i. U taa u kɔyɔ sũntaamba-i.

³⁷ Piern waa yibienɔa man nuɔ-i Lida-i-na, Dɔrkasi wuɔ cii jarma-na a ji yii ji ku. Baa ce-yuɔ hũmma-i aa biɛ-yo ka galla-yuɔ dũngu nanɔa-na. Dũngu fanɔu waa dɔrɔ.

³⁸ Lida-i baa Yope-i ni saa gbɔa da hɔlma baa ni-naa, a ce dumaanɔ-na, Diilonɔ-dũn-baamba naa nu-ma Yope-i-na wuɔ Pier juɔ ji waa dii Lida-i-na. Baa puɔr nuɔmba hɔi u wulaa wuɔ ba ka cɔrɔ-yuɔ u jo donduo.

³⁹ Pɔpuɔrbiemban kɔa ka hi, baa wan ma yaanɔa-i baa Pier. Pier saa tiraa tɛna; wuɔ kɔ ba gbonu ta ba jo Yope-i-na. Ban juɔ ji hi, baa nyugũn baa Pier kulon un waa dũngu man nuɔ-i. Bikulcaamba sire baa kaalunɔu-i jo ji ta ba pigɔan Pier kulon un waa baa-ba aa nye jonɔgorbaa-ba man hɔ-ba.

⁴⁰ Pier wuɔ ce nuɔmba hel hiere dũngu-na aa wuɔ dũuna cɔrɔ Diilonɔ-i. Un juɔ cɔrɔ tɛ, wuɔ bir u yaanɔa-i kulonɔ-na aa naa cira: «Tabita, sire!» Kulon wuɔ puur u yufienɔa-i. Un puurii u yufienɔa-i da-yo, wuɔ sire tɛna.

⁴¹ Pier wuɔ bel u nanɔa-na u sire u gbainɔn. Un siire, wuɔ bi Diilonɔ-dũn-baamba-i baa bikulcaamba-i ji pigɔan-ba baa-yo.

⁴² Nel daa maa sire gbuo Yope-i hiere, a ce dumaanɔ-na, Yopetaamba fɔngũɔ baa hũu Itienɔ maama-i.

⁴³ Pier wuɔ tɛna Yope-i-na da huɔngu. U nan haraa naacolɔn man nuɔ-i, ba bi-yo Simɔ, u waa jeruo.

10

Kərnei hūyaa Yesu maama-i

¹ *Oromε ba sorosibaa-ba namba waa Sesare-i-na, ba taa ba bi-ba *Italitaan- sorosibaa. Ba yuntienjo nanjo waa, ba taa ba bi-yo Kərnei.

² U taa u wuə *Yuifu ba Diilon- hūmelle-i fafamma baa u dumellen- baamba-i. U taa u kālā Diilonjo-i. U taa u kāyā sūntaamba-i aa bi tuə cārā Diilonjo-i bāan- gu-i baa isuəng- u-i.

³ Bātarun- gu nan- gu-na, wuə tiena u dūng- u-na a ji da *dər- pəpuər- bilonjo nanjo suurii- yuə ka cira: «Kərnei!»

⁴ Kərnei kūəma pān don ta ma nyen. Wuə diŋ dər- pəpuər- bilonjo-na tuə ne aa yuu- yo wuə: «Kuu dii niē?»

Dər- pəpuər- bilonjo cira: «Diilonjo'i puəraa- mi η wulaa; niŋ cārā- yuə aa bi tiraa ta η kāyā sūntaamba-i ku dōlaanu- yuə.

⁵ Ku'i cie wuə mi ji waŋ baa- ni η puər nuəmba Yope-i- na, ba ka bi naacoljo nanjo jo; ba bi- yo Simə. U yerre nande yaa Pier.

⁶ Uŋ haraa uman- nuə- i, ba bi bi- yo Simə; jeruo. U ciŋgu dii dāmman- nuoraan- gu nuŋ- nu.»

⁷ Dər- pəpuər- bilonjoŋ juə piye tī aa ta, Kərnei wuə bi u maacembiemba hāi baa u sorosiyienjo nanjo. Sorosiyienjo faŋo taa u bi wuə Yuifu ba Diilon- hūmelle-i fafamma.

⁸ Baŋ juə, u biē piye maman- ciē hiere tūnu- bei, aa puər- ba Yope-i- na Pier wulaa.

⁹ Ku cuo kaala- i- na, Pier fuə saa bi suə wuə ba puəraa nuəmba ta ba jo dii u wulaa. Bāan- guŋ juə hi yuhuəng- a- i, u nyugūŋ dūng- u nan- gu dər- i- na duə

jaal Diilonjo-i. A ne da huəŋgu fanġu-na, Kərnei pəpuərbiemba naa piē nelle-i tī.

¹⁰ Nyulmu ji bel Piēr dii dərɔ-i-na, u ce ba ta ba ce niwuoni da ba hā-yo. Wuɔ u ne dərɔ-i-na, a da bige-i daaku-i?

¹¹ Dərɔ puurii aa bīŋkūŋgu nanġu ta ku hiire ku jo. Ku waa ŋaa kompanġa, da bāmbāale aa to ka nunni naa-i-na hiere.

¹² Bimbaamba-i ba sīnni-na hiere ba waa: Hīēŋ-baamba-i, baa huriimba-i a naara baabūlāamba waa hiere.

¹³ Kaŋ juɔ saanu baa Piēr, wuɔ nu molo piiye wuɔ: «Piēr, sire ŋ bel ŋ ko ŋ wuo!»

¹⁴ Piēr wuɔ cira: «Mi siē wuo; niwuoni maŋ nyaa-ye, niwuoni maŋ saa fa hiere, miŋ siire mi saa wuo-ni dede.»

¹⁵ Molonġ daa wuɔ cira: «Diilonġ duɔ migāaŋ ku-maŋ, nuɔ baa ce-ku kuubabalaanġu.»

¹⁶ Ku tirii ce i siēi aa kompanġa bir nyugūŋ dərɔ-i-na.

¹⁷ Kərnei pəpuərbiembanġ kāa ka hi Yope-i, baa yuure ba pigāaŋ-ba Simɔ dumelle-i. Ane da huəŋgu fanġu-na, Piēr waa tuɔ jɔguəŋ nel daama-i u sa da yaanġa mei. Pəpuərbiembanġ kāa ka hi fon-dumelle-i,

¹⁸ ba fara ta ba yuu wuɔ: «Baŋ bīŋ Simɔ maŋ Piēr, u haraa bande yaa nuɔ-i wei?»

¹⁹ *Diilonġ-Yalle gbē Piēr wuɔ: «Sire, nuɔmba namba juɔ ji ta ba yuu ŋ maama, baa dii nuɔmba siēi.

²⁰ Hiire ŋ kā na kā, muɔmei puɔraa-ba ŋ wulaa, baa ce ŋ hōmmu-i mu hāi.»

²¹ Piēr wuɔ hiire jo ji cira: «Muɔmei Piēr. Ku faa wei?»

22 Baa cira: «Ku faa. Sorosi ba yuntienjo nanjo'i puəraa-ye η wulaa, ba bi-yo Kərnei. Naacolη daayo-i nelfeifeiηo aa u kālā Diilonjo-i. Yuifubaa-ba-i hiere ba bi u yefafalle. Diilonjo puəraa dərpuərbilonjo nanjo ji wan baa-yo wuə u ce η kā u wulaa kere nelma dii η da η ka piye baa-yo.»

23 Pier wuə ce ba suur nyəη hūmma-i aa naa cə yiingu fanju-na. Ku cuo kaala-i-na, wuə sire baa-ba ba ta ba kā Sesare-i-na. Diilon-dūη-baamba man waa Yope-i-na, banan baa sire kā baa-ba.

24 Pierbaa-ba wuəyaa yififiingu diei. Ku cuo kaala-i-na, ba suə hi Sesare-i. Ba kāa ka da Kərnei tigiin u dūη-baamba-i baa u jēnakpekpelmba-i tuə cie-ba.

25 Pierη kāa ka tuə suur, Kərnei wuə sire jārā-yuə kā ka dūuna duə jaal-o.

26 Pier wuə cira: «Baa ce dumaa, Diilon muə si, sire!» Aa naa bel u sire.

27 Uη siire, baa ta ba piye ba suur. Pier suurii ku yaa-i, a da nuamba tienaana da bāmbāale.

28 Wuə jaal-ba aa naa cira: «Na suyaa wuə a saanu baa *Yuifubaa miε Diilon-hūmelle-i, Yuifubaa-ba saa saaya ba ta ba pie *niεraamba-i, ba saa bi saaya ba ta ba suur ba dumienja-na. Nga ma min yen terienju man nuə-i nyunjo-i-na, Diilonjo pigāan-mi wuə mi baa ta mi ne moloηo wuə u balaan.

29 Ku'i cie na da nan biε-mi, mi saa ce mi həmmu-i mu hāi, mi sire ta jo. De-i-na mi taara mi suə, ku faa na bi-mi wei?»

30 Kərnei wuə cira: «Ku faa. Ku yinni naa yaa de-i, bāanju naa bi don ta ku tereη fiεfiε ku bi temma yaa de-i. Mi suur mi dūngu-na ta mi jaal Diilonjo-i.

Mi juə'a mi ne da naacolŋo naŋo-i mi yaanŋa-na, u jonŋorbaa-ba carra ŋaa duəleno.

³¹ Naacolŋo gbē-mi wuə: «Kərnei, niŋ cārāŋ kumanŋ Diilonŋo wulaa u ka hā-ni baa-ku. Aa niŋ kāyāŋ sūntaamba-i u daa-ni.

³² Puər nuəmba Yope-i-na, ba ka bī naacolŋo naŋo jo, ba bī-yo Simə. U yerre nande yaa Piər. Uŋ haraa naacolŋo maŋ nuə-i, ba bi bī-yo Simə; jeruo. U ciŋgu dii dāmmanŋ-nuoraanŋu nuŋ-nu.»

³³ Miŋ nuə mafamma-i mi saa sere; mi pāŋ puər miə ba ka bī-ni. Niŋ hūyāa-ma jo, ku faa. Itienŋ uŋ hāa-ni mamanŋ ŋ da ŋ ji waŋ baa-ye, i tigiinŋ i-naa diə nu ma yaa-i.»

Piərŋ āndaanŋu-i

³⁴ Piər wuə biə āndaanŋu-i aa naa cira: «Yende-i-na, mei suyaa miə Diilonŋo sa ce ciəluə.

³⁵ Da ŋ fiə ta ŋ hel hie, aa ta ŋ kāŋ-yo, aa bi ta ŋ ce kuuviinŋu, ŋ maama ta ma dəlnu-yuə.

³⁶ U puəraa ba ka waŋ *Neldədəlma-i baa *Isirahəl-baamba-i, wuə Yesu-Kirsa diyaa-ye i-naa nuə baa-yo, kere u yaa nuəmba-i hiere ba Tienŋo-i.

³⁷ Nsāanŋ waanŋ Diilonŋ-nelma-i aa *batiŋ nuəmba-i aa kumanŋ ce *Yude-i-na hiere na suyaa-ku. Ku duəŋ *Galile yaa nuə-i.

³⁸ Diilonŋ uŋ hielaa Nasarētitaanŋ Yesu-i dumaa aa hā-yo u *Yalle-i baa himma-i, na suyaa-ku. Diilonŋo waa baa-yo, a ce duə cor terienŋu terienŋu, u kāyā nuəmba-i aa donya *jinabaa-ba-i nuəmba-na.

³⁹ Uŋ ciə mamanŋ *Yerusaləmu-i-na baa *Yuifu ba niləiŋa naŋa-na hiere i daa-ma nuə. Ba yaŋ aa bel-o gbu-yo *daanŋ-nu ko-yo.

⁴⁰ Banɗ fiε ko-yo, u cie yinni hāi yoŋ hīema-na, sielin-yiinɗu-i, Diilonɗo sire-yuɔ aa ce u wuɔra carra nuɔmba-i.

⁴¹ Nuɔmba hiero saa da-yo. Diilonɗ uŋ hiela miε maŋ ku domma-na wuɔ siertaŋ miε, miεmɛi daa-yo. I wuyaa baa i-naa, aa nyɔŋ baa i-naa.

⁴² U puɔraa-ye wuɔ i waŋ Neldɔdɔlma-i baa Isirahel-baamba-i, aa waŋ baa-ba wuɔ Diilonɗo haa u yaa-i gɛŋgertienɗo-i nuɔmba-i hiere ba yuŋgu-na ka hel baa bikuomba-i.

⁴³ *Diilopɔpuɔrbiemba-i hiere ba siire waŋ u maama cor, wuɔ nuɔni maŋ da ŋ hūu u maama-i, ŋ āmbabalma hur halaŋ.»

Nieraamba daa Diilonɗ-Yalle-i

⁴⁴ Nelma saa ji ti Pier nuŋgu-na, Diilonɗ wuɔ saan u *Yalle-i Kɔrneibaa-ba-na hiere.

⁴⁵ *Yuifubaa-ba maŋ naa hilaa jo baa Pier, kuɔ ce-ba gbεε wuɔ *nieraamba bi daa *Diilonɗ-Yalle-i.

⁴⁶ Nieraanɗ banɗ daa Diilonɗ-Yalle-i, baa donɗ ta ba piiye nelfεemma-na aa ta ba hāl nɛini ba tuɔlɗu Diilonɗo-i. Pier wuɔ cira:

⁴⁷ «Ba daa Diilonɗ-Yalle-i miε bi temma-i, hai gbāa cie-ba wuɔ ba siε da *batisen.»

⁴⁸ Aa naa ce ba *batisen-ba Yesu-Kirsa yerre-na. Kɔrneibaa baa cārā-yuɔ wuɔ u tīena ce yinni cεlle baa-ba.

11

Yerusalemutaamba cāl Pier

¹ *Nieraambaŋ hūyāa Yesu maama-i, Yesu *pɔpuɔrbiemba-i baa Diilonɗ-dūŋ-baamba maŋ waa *Yude-i-na baa nu-ma.

2 Piern̄ juɔ bir kã *Yerusalemu-i-na, Diilon̄-dũŋ-baamba man̄ waa *Yuifubaa-ba-i, baa ta ba wan̄ baa-yo

3 wuɔ u ciɛ niɛ suur *niɛraamba dũnni-na, aa tiraa wuo niiwuoni-i baa-ba?

4 Man̄ ciɛ dumaa hiere, Pier wuɔ suur ma yaan̄ga-na a wan̄-ma baa-ba wuɔ:

5 «Mi waa Yope-i-na ta mi cãrã Diilon̄o-i, mi juɔ'a mi ne da bĩŋkũngu nan̄gu hilaa dɔrɔ-i-na ta ku jo. Ku waa ŋaa kompan̄ga, da bãmbãale aa to ka nunni naa-i-na. Kan̄ juɔ saanu baa-mi, ka yiera.

6 Mi ne ka huɔŋga-na da suu a da bĩmbaamba-i ba sinni-na hiere: Hĩɛŋ-baamba-i, baa huriimba-i a naara baabũulãamba waa hiere.

7 Miŋ daa-ba dumaan̄o-na, mi nu molo piiye baa-mi wuɔ: «Pier, sire ŋ bel ŋ ko ŋ wuo!»

8 Miɛ: «Molon̄ nuɔ, mɛi siɛ wuo. Niiwuoni man̄ nyaa-ye baa niman̄ saa fa hiere, miŋ siire mi saa dii ku diei mi nun̄gu-na dede.»

9 Molon̄ daa u tĩɛ dii dɔrɔ-i-na aa cira: «Diilon̄ duɔ migãan̄ kuman̄, nuɔ baa ce-ku kuubabalaan̄gu.»

10 Ku tirii ce i siei aa kompan̄ga bir nyugũŋ baa bĩmbaamba-i hiere dɔrɔ-i-na.

11 «Kan̄ bi birii nyugũŋ, miɛ mi ne da nuɔmba siei juɔ ji ta ba suur miŋ haraa dumelle man̄ nuɔ-i, wuɔ ba hilaa Sesare. Ba puɔraa-ba muɔmɛi wulaa-i.

12 *Diilon̄-Yalle gbẽ-mi wuɔ: «Baa ce ŋ hɔmmu-i mu hãi, sire na kã.» Nan̄ daa nuɔmba niediei man̄ daaba-i, ba yaa saan̄-mi i kã Kɔrnei terien̄gu-na.

13 In̄ kãa, u biɛ piiye pigãan̄-ye, wuɔ u tĩɛnaana u dũŋgu-na, a ji da *dɔrɔpɔpuɔrbilon̄o nan̄o caraaya-yuɔ a wan̄ baa-yo wuɔ u puɔr ba ka bĩ-mi Yope-i-na

14 mi ka waŋ nelma namma baa-yo, kεε nelma famma ka kor-o baa u dumellen-baamba-i hiere.

15 Miŋ kãa ka hi doŋ ta mi piiye, ku saa vaaya, Diilon-Yalle suur ba həmmu-na ŋaa diŋ bi suurii miεŋo-na dumaa ku domma-na.

16 Itien ŋ waan nelma maŋ, wuɔ Nsãa *baa-tisen-ye baa hūmma, ŋga yiŋgu dii baa yiŋgu Diilonɔ ka batisen-ye baa u *Yalle-i; nelma famma pãŋ t̄ienu-miε.

17 Miε iŋ hūyãa Itienɔ-i Yesu-Kirsa maama-i aa Diilonɔ hã-ye kumaŋ, u bi hãa bafamba-i ku-uduɔŋgu faŋgu yaa-i. Muɔmi naa gbãa cie Diilonɔ-i wuɔ u baa hã-ba wei?»

18 Piεŋ juɔ piiye dumaanɔ-na, ba həmmu suɔ ciire. Baa ta ba piiye wuɔ: «Diilonɔ-i bibienɔ! U bi kãayã niεraamba da ba nanna ba cilɔbabalanɔ-i aa duɔ kor-ba.»

Antiyəsi Diilon-dūŋ-baamba maama

19 Baŋ kuɔ Etiēni-i aa pisãllã* Diilon-dūŋ-baamba maŋ, banamba kã ka hel dii Fenisi, banamba Sipire, banamba Antiyəsi. Baa naa fulnu *Yuifubaa-ba yaa yoŋ ta ba waŋ Yesu maama-i baa-ba.

20 Sipiretaamba namba waa ba hɔlma-na baa Sirenitaamba namba. Baŋ kaa hi Antiyəsi-i, baa bi piiye-mei baa *niεraamba-i.

21 Itienɔ taa u kãyã-bei, a ce dumaanɔ-na, nuamba bɔi baa hūyãa Diilon-nelma-i a cu Itienɔ huon-nu.

* 11:19 Niεŋ 8.1,4.

22 Nel daama kã ka hi Diilonɔ-dũŋ-baamba-i *Yerusalemu-i-na. Baŋ nuɔ-ma, baa saanɔ Barnabasi-i ba wulaa dii Antiyɔsi-i-na.

23 Barnabasiŋ kãa ka hi da Diilonɔ uŋ cie baa-ba cemma maŋ, kuɔ gbuu fũnuŋ dɔlnu-yuɔ. Wuɔ dii sirɛiŋa bei, wuɔ ba baa hel Itienɔ huonɔ-nu.

24 Barnabasi waa nelviinɔ, *Diilonɔ-Yalle naa yu u huonɔga-i baa Yesu maama-i, a ce dumaanɔ-na, nuamba bɔi baa hũyãa Itienɔ maama-i.

25 Ku huonɔgu-na, Barnabasi ji ta kã Tarse duɔ ka taara Sol-i.

26 Uŋ kaa da-yo, wuɔ ce ba bir kã Antiyɔsi-i-na ka tɛna ce benfille baa Diilonɔ-dũŋ-baamba-i. Ba hãalãayã nuamba bɔi Diilonɔ-hũmelle-i terienɔgu-na. Ba duonɔ Antiyɔsi yaa nuɔ-i ta ba bɔi Diilonɔ-dũŋ-baamba-i «Kertɛbaa-ba-i».

27 Huonɔgu fanɔgu-na, *Diilonɔpuɔrbiemba namba hel Yerusalemu-i-na a kã Antiyɔsi-i-na.

28 Ba taa ba bɔi unanɔ-i Agabusi. Diilonɔ-Yal die sire-yuɔ a ce u tuɔ piiye wuɔ nyulbabalammu ka suur nilɛiŋa-na hiere. (Ninsie ninsie, nyulmu fammu yaa juɔ suur *Oromɛ ba *jãmatigi maŋ ba nanɔ bɔi-yonɔ Kulodi-i u bãanɔgu-na.)

29 Uŋ piiye dumaanɔ-na, Diilonɔ-dũŋ-baamba-i Antiyɔsi-i-na, baa saa-ma wuɔ umanɔ duɔ saanu kumanɔ, u jo baa-ku ba saanɔ-ku hã tobimba maŋ *Yude-i-na ba kãyã ba fɛrɛ.

30 Baŋ saanu baa kumanɔ hiere, baa jãnu-kuɔ a puɔr Barnabasi baa Sol ba ka hã yaataamba-i baa-ku dii Yude-i-na.

12

Ba diyaa Piɛr kaso

1 Huəŋgu bi fanḡu-na, jām̄atigi maŋ waa *Yude-i-na, wuə bel Diiloŋ-dūŋ-baamba namba-i tuə ce-ba sūlma. Ba taa ba bī-yo *Erədi*.

2 U tīyāa kufanḡu-na ji ce ba ko Nsāa mələ-i Sake-i†.

3 Uŋ ciə mafamma-i, wuə ne da ku dolaanu *Yuifubaa-ba-i, wuə tiraa ce ba bel Pier. Baŋ bilaa Pier yibienə maŋ nuə-i, *baŋ'a ba sa dii siini-i *buruo maŋ nuə-i, ba taa ba ce u ponsaanḡu-i yinni fanni yaa nuə-i.

4 Wuə ce ba kā ka dii-yo kaso aa naa ce sorosibaa c̄ncieluo niediei ba ta ba niya-yuə ba hor ba-naa, ba na-ba-naa. U taa u ne wuə *kərs̄inni t̄immaŋ-ponsaanḡ da ku cor, u b̄i nuəmba-i ji ce u āndaanḡu-i.

5 Pier wuə t̄iε ba nammu-na dii kaso-i-na. Diiloŋ-dūŋ-baamba gbuu faya ba fεε ta ba cārā Diiloŋo-i ba hā-yo.

6 Andaanḡu naa saaya ku ce ŋaa bis̄iŋ ku temma, isuəŋgu-na, sorosibaa-ba hāi jo ji yiera Pier yudəro-i-na u tuə duəfūŋ aa banamba waa dumelle yaanḡa-na. Baa naa vaa-yo baa jəlgəbaa-ba hāi.

7 Itienə *dər̄pəpuərbiilonə naŋo hiire jo. Pierŋ waa dūŋgu maŋ nuə-i, kuə pāŋ ce da cerre. Wuə kā ka muo Pier aa cira: «Sire donduo!» Pier wuə sire. Jəlgəbaa-ba fir u nammu-na hiere.

8 Dər̄pəpuərbiilonə cira: «Migāan ḡ vaa ḡ kpaŋkpaanḡu-i aa ḡ vaa naatenni comienə-i.» Pier wuə migāan vaa u kpaŋkpaanḡu-i aa naa bi vaa u naatenni comienə-i. Dər̄pəpuərbiilonḡ wuə cira: «Dii

* **12:1** Ba gbē *Erədi maŋ ba nan b̄iŋ-yoŋ Agirpa-d̄iələŋo-i. † **12:2** Ba gbē Sebede b̄emba maŋ waa Yesu *pəpuərbiemba yaa-i. Yesu pəpuərbiemba-na, ba kaan ko Sake yaa Yesu maama-na.

ŋ jonḡoruo-i i ta.»

⁹ Pier wuə dii u jonḡoruo-i aa naa hel ba ta. Ku waa u wulaa ŋaa dānsāngu.

¹⁰ Ba kā ka cor munniyadielāmmu-i, aa sire ka cor hāaliŋ-muumu-i. Baŋ kaa hi duməbuə-i, wuə puur u fεε ba hel. Dumelle fande waa kəlluŋ-diele. Baŋ hilaa a wuə maa cellε, Pier wuə u ne naa dərɓəpuərbiŋo-i, u taa.

¹¹ Uŋ taa huəŋgu-na, Pier wuə suə suə wuə dānsāngu sī. Wuə cira: «Fiefiε-i-na, mi suyaa mie Itienḡo yaa puəraa dərɓəpuərbiŋo ji hūu-mi Erədi nyisēnni-na. Yuifubaa-baŋ taa ba jəguəŋ-mi baa maman, Diiloŋo saa hūu-ma.»

¹² Pierŋ juə suə u fεεŋ maa-na dumaanḡo-na, wuə ta kā Nsāa maŋ ba naŋ biŋ-yonḡ Marke-i u nyu dumelle-na; ba taa baa bī nyuŋo-i Maari. Nuəmba bəi waa terienḡu-na ta ba cārā Diiloŋo-i.

¹³ Uŋ kāa ka hi tuə muo dumelle-i, maacembilonḡo‡ naŋo waa, ba taa ba bī-yo Ɔrədi, wuə kā duə ka hīl-de.

¹⁴ Uŋ kaa nu Pier yalle-i, u huəŋga pāŋ fē a ce dumelle hīlma maama karaanu-yuə. Wuə bir gūunu baa gbarunḡu ka tūnu-bei wuə Pier juə.

¹⁵ Nuəŋ baa cira: «ŋ yunḡu si dii wεi?» Maacembilonḡ wuə cira: «Mi sa kar coima, Pier yaa-i.» Baa cira: «Pier sī, ku ka waa u jufoinḡo.»

¹⁶ Pier wuə bi faya u fεε tuə muo dumelle-i. Ba ji naa ba kā ka hīl-de a da-yo; kuə ce-ba gberε.

¹⁷ Pier wuə ce u naŋga-i ce ba budii aa naa suur ma yaanḡa-na piiye tūnu-bei Itienḡ uŋ hielaa-yo dumaa kaso-i-na. Uŋ juə piiye tī, wuə cira: «Kāan

‡ 12:13 Maacembilonḡ daayo waa cienḡo.

na ka tūnu Sake-i§ baa tobimba namba-i.» Aa naa hel ta tuɔ kã yanga nanga.

18 Cuon juɔ kaal, sorosibaa-ba saa suɔ Piern cu-raa kusuɔn-nu. Baa ta ba yuu ba-naa wuɔ: «U curaa hie?»

19 Jãmatigi wuɔ ce ba wuɔra taara-yuɔ ba saa dayo. Wuɔ ce ba bel sorosibaa daaba-i ka yuu-ba ban ciε dumaa u ji tuɔ kor, aa naa ko-ba. Un ciε mafamma-i, wuɔ ta kã Sesare ka da yinni cellε.

Erɔdin kuu dumaa

20 *Erɔdi waa berrun baa Tiirtaamba-i baa Sidɔtaamba-i. A ne da niwuoni hel *Erɔdi jãmalã yaa nuɔ-i ni kã ba wulaa. Baa nunu ba-naa da ba ka cãrã-yuɔ. Umanj taa u ce maacemma-i Erɔdi ducɔngu-na, ba taa ba bi-yo Bilatusi; baa cãrã u yaa duɔ ta ba yaan-na.

21 Ban diyaa yiingu man kunj juɔ hi, Erɔdi wuɔ dii u nellentesinnin-jonjoruɔ-i ka tɛna u fɔngɔsinnin-teterre-na tuɔ gbu u piye baa nuamba-i.

22 Duɔ piye, nuɔn ba'a: «Diilonjo'i piyenj daayo-i, nelbilonjo sɪ.»

23 Terduɔngu fangu-na, Itienjo *dɔrɔpuɔrbilonjo pãnj nanj Erɔdi-i baa jarma, wuɔ u ciε niε hũu Diilonjo yerre-i ce-de u diele? U naanjo-yo baa jianj-jarma. Jiamba wuo-yo ko-yo.

24 Diilonj-nelma taa ma muonu terni-na hierε ma kã.

25 Barnabasi-i baa Sol banj kãa baa conjoruɔngu* manj *Yerusalemu-i-na, banj kaa hũu-ku, baa

§ 12:17 Ba gbε Yesu hãanjo yaa-i. * 12:25 Niεnj 11.30.

gũunu kã Antiyɔsi-i-na. Ba kãmma-na, baa kã baa Nsãa maŋ ba naŋ biŋ-yoŋ Marke-i†.

13

Diiloŋo puɔraa Sol baa Barnabasi

¹ *Diilopɔpuɔrbiemba namba waa Antiyɔsi Diilon-dũŋ-baamba-na, baa Diilonelpigãataamba namba. Ba hɔlma-na Barnabasi waa a naara Siminyɔ. Siminyɔ faŋo-i, ba taa ba bi-yo Uubilonjo. Lusiwusi maŋ taa u hel Sireni-i-na, u waa. Manahai maŋ cie niɛŋgu-i baa *Erɔdi-Antipasi-i, u waa; Sol bi waa.

² Yiingu nanɣu-na, ba ji dii sũŋgu aa tigiin ba-naa ta ba cãrã Itienjo-i. *Diilon-Yalle gbẽ-ba wuɔ: «Min hãa Barnabasi-i baa Sol maacemma maŋ, yaan-baŋ ba fereŋ nuɔ ba ce-ma.»

³ Baŋ juɔ bãl sũŋgu-i baa Diilojaale-i, baa haa ba nammu-i Barnabasibaa-ba-na aa cãrã Diilonjo-i hã-ba, aa hã-ba hũmelle-i ba ta.

Barnabasibaa-ba kaa Sipire

⁴ *Diilon-Yallen cie Barnabasi-i baa Sol ba ta dumaanjo-na, baa kã Selusi ka bie baatonjo-i ta ba kã Sipire.

⁵ Baŋ kaa hi Sipire-i, baa hiire Salamine ta ba waŋ Diilon-nelma-i *Yuifu ba *Diilonelhãalãdũnni-na. Baŋ biŋ Nsãa maŋ Marke-i, u waa baa-ba tuɔ kãyã-bei.

⁶ Baa karnu Salamine huɔŋga-i hiere ka hi Pafɔsi. Baŋ kãa Pafɔsi-i-na, ba da hironjo nanjo-i, ba bi-yo Bar-Yesu. U waa Yuifuyienjo. U taa u wuɔra u tãal nuɔmba-i wuɔ fuɔ Diilopɔpuɔrbilonjo.

† 12:25 Barnabasi horonjo-i Nsãa faŋo-i. Niɛŋ Kol. 4.10.

⁷ U waa Serju-Polusi dumellen. Serju-Polusi yaa waa fāamaanjo-i nelle fande-na. U taa u cē ŋaa jumelienjo. Barnabasibaa-baŋ kaa, wuɔ ce ba bi-ba wuɔ ba ka waŋ Diilonj-nelma-i baa-yo, kere ma nyulmu dii-yuɔ. Baa kaa ku'i nuɔ-i ka ta ba piye.

⁸ Hironj daayo-i Girekibaa-ba taa ba bi-yo Eli-masi, ku yungu yaa wuɔ hironjo. Wuɔ sire wuɔ hii, wuɔ Serju-Polusi baa huu ba nelma-i, kere ba taal-o.

⁹ Sol yerre nande yaa wuɔ Pol, Diilonj-Yalle naa yu u huɔŋga-i. Wuɔ diŋ hironjo-na tuɔ ne,

¹⁰ aa ji gbɛ-yo wuɔ: «Huhurmantien nuɔni maŋ daani-i, ŋ balaŋ cor. Nuɔŋo-i Sitānitien nuɔ. Ŋ sa taara ŋ da ānfafamma-i baa ŋ yufelle. Ŋ sa yaŋ Itienjo maacemma biɛnamma-i dumaa wei?

¹¹ Ne! Diilonjo ka gāŋ baa-ni, u ka ce ŋ yir suur dūŋ-nu a da huɔŋgu cellɛ.» Terduɔŋgu faŋgu-na, hironj daa u yufienja pāŋ diŋ aa yaŋ-yo. Wuɔ da terienju-i hiere da kullu. Wuɔ tuɔ wuɔra u tafurrā u taara molo duɔ bel u naŋ-na.

¹² Serju-Polusiŋ daa mafamma-i, Itienjo nelma pāŋ ce-yo gberɛ; wuɔ pāŋ huu-ma.

Polbaa-ba kaa Pisidi

¹³ Ku huɔŋgu-na, Pol baa u wuɔrataamba sire Pafosi-i-na a bie baatonjo-i kaa Perge, dii Pāfili mara nuɔ. Baŋ kaa Perge-i-na, Nsāa wuɔ ka bir kaa *Yerusalemu aa yaŋ-ba.

¹⁴ Pol baa Barnabasi baa cor kaa Antiyosi, dii Pisidi mara nuɔ. *Yitienangun juɔ hi, baa kaa *Diilonelhāalādūŋgu-na ka suur tlena.

¹⁵ Baŋ juɔ kalaŋ *ānjinaamma sebe-i ti, baa *Diilopəpuərbiemba baamba-i, Diilonelhāalādūŋgu yuntaamba puɔr ba waŋ baa Polbaa-ba-i wuɔ da

kuə nelma dii ba da ba piiye dii sireiŋa nuəmba-na, kere ba gbāa sire piiye.

¹⁶ Pol wuə sire yiera aa naa ce nuəmba budii baa u nanga. Baŋ budii, wuə cira: «*Isirahel-baan namaa, baa *nieraaŋ namaa namaŋ suurii *Yuifu ba Diilonŋ-hūmelle-na, karaaŋ na tūnni-i na nu mi nelma-i.

¹⁷ Isirahel-baan mie iŋ wuə Diilonŋo maŋ hūmelle-i, Diilonŋo faŋo yufelle hilaa mie bīncuəmba yaa nuə-i u hā-ba huonŋu bəi baŋ ŋa naa waa juəma-na huonŋu-na dii Esipi-i-na. Uŋ cie mafamma-i, u kāyā-bəi ba hel terienŋu faŋgu-na,

¹⁸ aa fiε-ba bien komuəŋa hāi temma *hīekuraanŋu-na.

¹⁹ Mafammaŋ curaa, u ko siyaabaa niehāi *Kanaa jāmālā-i-na aa hā Isirahel-baamba-i baa ba terienŋu-i*.

²⁰ Nel daama-i hiere ma cie bien nuəsiba hāi komuəŋa hāi baa cīnciel temmaŋ həlma-na. Ku huonŋu-na, u hā-ba yuntaamba. Yuntaaŋ daaba tiyāa baa-ba a ji hi *Samiel† bāanŋu.

²¹ «Kufanŋu huonŋu-na, i bīncuəmba ji cira ba taara jāmātigi. Diilonŋo hā-ba Sawul. Ba taa ba bī u to-i Kisi. *Bensaamie dūŋ-baamba'i waa. Sawul cie bien komuəŋa hāi jāmātigisīnni-na.

²² Ku huonŋu-na, Diilonŋo halaŋ-yo aa haa *Davidi. Uŋ haa Davidi-i, u cira: «Miŋ taa mi taara

* **13:19** Nieŋ Anjīnamma tiyemmaŋ-sebe-i-na (Deutéronome) 7.1; Yosuwe (Josué) 14.1. † **13:20** Ku birii a saanu baa cerma. Girekimma-na ba naaraaya *Samiel yerre-na wuə *Diilopəpuərbilonŋo.

umaŋ, mi daa-yo, u yaa Davidi-i Yese biɛŋo-i. U'i ka tuɔ ce mi huɔŋga-i.»

23 «Diilonɔ ciɛ Davidi hāayɛlŋo naŋo yaa jo Yesu-i ji kor Isirahɛl-baamba-i ŋaa uŋ ŋa naŋ pāa ma nuŋgu-i dumaa.

24 Aa Yesu suɔ duɔ doŋ u maacemma-i, Nsāa waan Diilonɔ-nelma-i baa Isirahɛl-baamba-i hiere, aa cira ba nanna ba cilɔbalaŋo-i aa jo u ji *batiseŋ-ba.

25 «Nsāa maacemmaŋ juɔ piɛ tɪmma, wuɔ tuɔ piiye wuɔ: «Umaŋ saaya u jo, uu dii huɔŋ-nu. Baa na ta na ne wuɔ sɪ muɔmɛi; muɔ sɪ. Naacolŋo faŋo-i mɛi saa piɛra u natāaŋgu-i.»

26 «Tobiŋ namaa, nelma maŋ kuraan-yeŋ, Diilonɔ saan-ma hā miɛmɛi baa-ma. U saan-ma hā *Abiramu hāayɛlmba-i aa bi saan-ma hā namaa namaŋ suurii Yuifu ba Diilonɔ-hūmelle-na.

27 Yerusalɛmutaamba-i baa ba yuntaamba saa suɔ Yesu sinni-i, ba bel-o ko-yo. Baŋ waŋ mamaŋ yitɛnanni-na hiere *Diilopəpuərbiemba sɛbɛbaa-ba-na, ba ciɛ ma yaa-i.

28 «Baŋ bilaa-yo a fiɛ ka da u saa cāl, ba yagar ce *Pilati ko-yo.

29 Maama nyɛgāaŋ Yesu kūŋgu-na, maŋ juɔ ce-yuɔ hiere, ba har-o *daaŋgu-na ka fuure-yuɔ.

30 Diilonɔ yaŋ-ba aa sire-yuɔ hiel-o kuomba hɔlma-na.

31 Bamaŋ cuu u huɔŋ-nu a hel *Galile-i-na a kā Yerusalɛmu-i-na, uŋ siire, u caraaya ba yaa-i yinni bɔi-na. Nyuŋgo ku bāaŋgu-na, ba yaa dii ta ba waŋ u maama-i baa Isirahɛl-baamba-i.

32 Miε fεε-i, i juə diε ji waŋ *Neldəɔɔlma famma yaa baa-na wuə Diilonj uŋ pāa nuŋgu maŋ baa i b̄incuəmba-i,

33 u ciε-ku hā ba huoŋ-baaŋ miεmēi: U siire Yesu-i hiel-o kuomba həlma-na ŋaa maŋ nyεgāaŋ dumaa Gbeliemaŋ-nalāaŋgu maŋ hāaliŋ-kūŋgu-na wuə:

⟨Mi biεŋo yaa nuəŋo-i.

Muəmēi huəŋ-ni nyuŋgo-i-na.‡

34 Diilonjo siire-yuə hiel-o kuomba həlma-na, u saa yaŋ u hər. Uu naa hi waŋ-ma wuə:

⟨Minj pāa nufafaŋgu maŋ baa Davidi-i,

nuharuŋgu si dii, mi ka ce-ku hā-na.§

35 Ku'i ciε na da ma waŋ teriŋgu nangu-na wuə:

⟨Nj siε yaŋ ŋ nolŋo hər h̄iema-na.⟩*

36 A ne da Davidi maŋ waŋ mafamma-i, u siire ce Diilonjo huəŋga-i ji ku. Uŋ kuu, ba fuuriye-yuə baa u b̄incuəmba-i aa u həraa.

37 Nga Diilonjo siire Yesu yaa hiel-o h̄iema-na, u saa da hər.

38 Tobin namaa, teriŋgu faŋgu-na, na saaya na suə wuə fuə barguə yaa nuə-i iŋ juə ji tiε waŋ āmbabalma hurmaŋ-maama-i baa-na. *Moisi āŋjinamma saa gbāa hur na āmbabalma-i.

39 Nga bamaŋ hūyāa fuə maama-i, ba āmbabalma hurii aa yaŋ-ba ba fεεŋ nuə.

40 Teriŋgu faŋgu-na, bilaŋ na fεε, baa na yaŋ Diilopəpuərbiembaŋ waŋ mamaŋ, ma ji wuo-na.

41 Ba ciεra wuə: ⟨Diilonjo ciεra:

«Bombolmantaŋ namaa, niεŋ!

Mi ka ce nelma namma na bāaŋgu-na.

‡ 13:33 Gbeliemaŋ-nalāaŋgu (Psaume) 2.7 § 13:34 Isayi (Ésaïe)

55.3 * 13:35 Gbeliemaŋ-nalāaŋgu (Psaume) 16.10

Nelma famma-i molo duə wan-ma baa-na na siε hūu-ma.

Ma ka ce-na gbεε aa na ka ku halaŋ.»†»

⁴² Baŋ juə hel Diilonelhāalādūŋgu-na, nuəmba jo ji ta ba cārā Pol baa Barnabasi-i wuə yitienanŋu maŋ juəŋ, ba tiraa ba tir nelduəŋ daama-i.

⁴³ Nuəmbaŋ juə bəɾə, Yuifubaa-ba-i baa niεraamba maŋ suurii Yuifusinni-na, baa cu Pol baa Barnabasi-i ba huon-nu ta ba piye baa-ba ba dii sirεiŋa bei wuə ba ne Diilonŋo ānfafamma-i aa ba nyaar-yuə. Ba maama saa waa dei baa yuliŋgu-i.

⁴⁴ Yitienanŋuŋ juə hi, nuəmba-i hiere nelle-na baa tigiŋ ba-naa da ba nu Itienŋo nelma-i.

⁴⁵ Yuifubaa-baŋ juə da nelpūŋ daaku temmaŋ hilaa, ba bir yaŋ aa ce-ku nenemuŋgu. Pol duə wan mamaŋ, ba'a coima aa ta ba tuora-yuə.

⁴⁶ Polbaa-ba doŋ holle wan baa-ba wuə: «Diilon-nelma naa vii Yuifubaa namei igēna. Nga naŋ juə ta na ciina-mei wuə na sa taara na da cicēlma maŋ sa tēŋ dede-i, i ka yaŋ-na aa ka wan-ma baa niεraamba.

⁴⁷ Itienŋo waan ma yaa baa-ye wuə:

«Mi ciε-ni nileiŋa-i hiere a fitnuə nuə

ŋ da ŋ gbāa hi terni-i hiere baa koŋkor-nelma-i.»‡»

⁴⁸ Niεraambaŋ juə nu nel daama-i, kuə gbuu dəlnu-bei. Baa pāŋ ta ba kaal Itienŋo nelma-i wuə ma faa. Bamaŋ naa waa da ba da kor, baa hūu-ma.

⁴⁹ Itienŋo nelma doŋ ta ma gbuo nileiŋa faŋa-i hiere.

† 13:41 Abakuke (Habaquq) 1.5 ‡ 13:47 Isayi (Ésaïe) 49.6

⁵⁰ Yuifubaa-ba bir yaŋ aa t̄aal caamba maŋ waa biŋkūntaamba-i aa suur Yuifu ba Diilon-ḥūmelle-na, baa nellen-bīncuamba-i a gbo-ba Polbaa-ba-na. Baa bel-ba huol ba yammu-i da dei aa donya-bei ba nelle-na.

⁵¹ Pol baa Barnabasi-i baa pir ba nallu-i ba terienḡu-na, aa ta k̄ā Ikoniyoḡmu.

⁵² Baŋ fiε donya-bei, bamaŋ naa cu Yesu huonḡu-na, baa cor baa ba h̄of̄elle-i. *Diilon-Ḣalle naa bi yu ba h̄ommu-i.

14

Polbaa-baŋ ciε kumaŋ Ikoniyoḡmu-i-na

¹ Pol baa Barnabasi-i baŋ k̄āa Ikoniyoḡmu-i-na, baa tiraa k̄ā *Yuifu ba *Diilonelḥāalādūḡu-na ka ta ba waŋ Diilon-nelma-i. Baŋ waŋ-maŋ dumaa, Yuifubaa-ba saa gb̄āa da ba yagar-ma baa *niεraamba-i. Ba b̄oi baa h̄ūȳāa-ma.

² Yuifubaa-ba maŋ saa h̄ūu-ma, baa yaŋ aa k̄ā ka gbo niεraamba-i baa Diilon-dūḡ-baamba-i.

³ Baŋ fiε gbo-ba, Polbaa-ba saa ta; baa t̄iεna da huonḡu Ikoniyoḡmu-i-na. Baa naa haa ba naŋga Itien̄o-na aa ta ba piiye. U taa u k̄āȳā-bei ba ta ba ce nelma b̄oi baa gb̄εε-wεima b̄oi a piḡaaŋ wuḡ baŋ waŋ u ānfafamma maŋ, coima s̄i.

⁴ Kuŋ ciε dumaan̄o-na, nuamba saa gb̄āa nunu ba-naa nelle-na: Banamba waa baa Yuifubaa-ba-i, banamba waa baa Yesu *pəpuərbiemba-i.

⁵ Yuifubaa-ba-i baa niεraamba-i a naara ba yuntaamba-i, baa nunu ba-naa da ba bel Polbaa-ba-i huol ba yammu-i aa naŋ-ba baa t̄āmp̄ēl̄ēiŋa ko-ba.

6-7 Polbaa-ba nu-ma. Banj nuo-ma, baa gbar kã Likawoni ka ta ba wanj *Neldəɔɔlma-i. Ba waan-ma Lisire-i-na, baa Derbu-i-na baa niləiŋa manj kəɔtənni-na hiere.

Mamanj ciɛ Lisire-i-na

8 Naacolŋo nanjo waa Lisire-i-na, u saa gbãa tuo sire u yiɛra. Uŋ siire, u saa gbãa tətɛŋ u gboluonŋu-i dede.

9 Yiinŋu nanŋu-na, wuo tɛna tuo nu Pol tuo piiye. Pol wuo ji diŋ-yuo tuo ne, a ji da u suyaa wuo Diilonjo gbãa sire-yuo u jarma-na.

10 Wuo piiye baa-yo da gbagaga wuo: «Sire ŋ yiɛra ŋ gbeiniŋ!» Naacolŋ wuo tie sire pãŋ tuo wuo.

11 Lisiretaambanj daa mafamma-i, baa ta ba piiye likawonimma-na wuo: «I tɛnni ciɛŋ nel-biliemba a hiire* jo ji tɛna baa-ye.»

12 Kuŋ ciɛ dumaanjo-na, baa ta ba bɪ Barnabasi-i Yewusi. Ba waa da ba cor kusuon-nu Pol yaa piiyen, a ce dumaanjo-na baa ta ba bɪ ufanjo-i Herməsi.†

13 Yewusi jigãntien wuo kã ba nunu ba-naa baa nuamba-i aa wuo bel balmba namba a tuolnu-bei jo baa-ba u tinnin-dunŋu-na duo ji ko-ba tinni-na hã Pol baa Barnabasi-i. U tinnin-dunŋu waa nelle munsuurmu-na‡.

14 Polbaa-ba saa suo ku yunŋu. Banj juo suo, ba hõmmu pãŋ guola; baa taalnu ba jongorbaa-ba-i aa gbar kã ba wulaa ka ta ba wanj baa-ba wuo:

* **14:11** Bafamba wulaa tɛnni waa tãnuŋ-nu. † **14:12** Girekibaa-ba wulaa, tɛnni waa bɔi. Ba tɛnni yuntienjo yaa banj taa ba bɪ-yo Yewusi-i, aa u pəpuərbiilonjo-i Herməsi. ‡ **14:13** *Nelle munsuurmu:* Nienj 9.24 baa naaruɔ-i-na cicaara-i-na.

15 «Na ce bige-i maacemma-i dumandε-i-na? Caamba'i bi huəŋ miεŋo-i namaa temma-i. I juə baa *Neldədəlma'i diε ji tūnu-nεi, wuə na nanna ānsəsəŋ daama-i aa na cu Cicēlmantienjo huəŋ-nu. U yaa hielaa dərɔ-i baa hīεma-i baa dāmman- nuoraanġu-i baa ni huəya-niini-i hiere.

16 Yiinaa-i-na, u yaan nuəmba-i ba fεrεŋ nuə ba sire wuə ba hūmienġa.

17 Nan fīε waa na fεrεŋ nuə, u saa yan u ānfafamma cemma-i: U dāa u hā-na dii, u ce na dīmma ta ma ce fafamma, u hā na ta na wuo na ye aa tiraa tuə fē na həmmu-i.»

18 Polbaa-ban fīε piiye dumaanjo-na, nuəmba saa ta ba ne da ba yan niin daaba komma-i da ba hā-ba.

19 Ku huəŋgu-na, *Yuifubaa-ba namba ji jo; ba-namba hilaa Ikoniyoəmu, banamba hel Antiyəsi man Pisidi mara-i-na. Ban juə, baa gbo nuəmba-i Polbaa-ba-na. Ba sire ta ba nan Pol baa tāmpēlēinġa wuə ba ko-yo. Huəŋgu nanġu juə hi, ba da niε sī u kuu, baa būul-o hel baa-yo nelle-na ka nanna.

20 Diilon-dūŋ-baamba kā ka tigiin u caanġu-na, wuə sire ba bir suur nellen-huəŋga-na.

Polbaa-ba birii ta ba kā Antiyəsi man Siiri-i-na

Ku cuo kaala-i-na, Pol wuə ta baa Barnabasi-i ta ba kā Dεrbu.

21 Ban kaa hi, baa wan *Neldədəlma-i baa Dεrbutaamba-i. Nuəmba fəŋġū baa hūu-ma. Ban siire Dεrbu-i-na, baa bir kā Lisire-i-na ka cor kā Ikoniyoəmu. Ban hilaa Ikoniyoəmu-i-na, baa kā Antiyəsi man Pisidi mara-i-na.

22 Ba waa da ba cor terienġu terienġu, ba ta ba piiye ba dii sirēinġa Diilon-dūŋ-baamba-na wuə ba

bel Yesu maama-i nammu hāi. Aa bi ta ba piiye baa-ba wuɔ: «I saaya i mulien da dei aa suɔ die suur *Diilon-nelle-na.»

²³ Diilon-dün-baamba man waa hiere nilenja fanjana, Polbaa-ba hiel yaataamba bei aa dii sünгу, aa cārã Itienjo-i hã-ba, ba haa ba nanга-i u yaa nuɔ-i.

²⁴ Baŋ cie mafamma-i, baa sire karnu Pisidi mara-i a kã Pänfili mara nuɔ.

²⁵ Baŋ kãa Pänfili-i-na, baa wan Diilon-nelma-i Perge-i-na, aa cor kã Atali

²⁶ ka bie baatonjo-i ta ba kã Antiyosi man Siri-i-na. Ba wuɔsaangu duɔŋ kusuɔŋ-nu'i. Baŋ wuɔraaya ce maman daama-i hiere, ba cārã Diilonjo-i hã-ba kusuɔŋ-nu'i aa ba suɔ ta.

²⁷ Diilon un kãayã-bei ba ce maman hiere, baŋ kãa ka hi, baa tigiin Diilon-dün-baamba-i hiere tünü-bei baa-ma, aa un bi kãayã *nieraamba-i dumaa ba hūu Yesu maama-i, baa tiraa wan mafamma-i baa-ba.

²⁸ Baŋ cie mafamma-i, baa tiena ce huɔŋgu baa-ba celle.

15

Nieraamba saaya ba jā wei?

¹ Nuamba nan baa hilaa *Yude-i-na jo Antiyosi-i-na ji ta ba piiye baa *nieraamba man hūyãa Yesu maama-i wuɔ: «Da na saa *jã ŋaa *Moisi *änjinaman wan ma dumaa, na sie gbãa kor.»

² Pol baa Barnabasi-i ba saa hūu-ma baa-ba. Kuɔ sire bel vaa.

Diilon-dün-baamba ji naa ba hiel Pol baa Barnabasi-i a naara terienгу fanгу taamba

namba, wuɔ ba kã *Yerusalemu-i-na ka hi Yesu *pɔpuɔrbiemba-i baa yaataamba-i baa-ma.

³ Aa naa tigiin ba hümelle-i hã-ba; ba sire ta. Ba kamma-na, ba curaa baa Fenisi, a kã ka hel *Samari. Nieraambaŋ hüyãa Itienjo maama-i dumaa, da ba hi nelle nelle, ba tũnu Diilon-đũŋ-baamba-i baa-ma aa cor. Da ba waŋ-ma baa bamaŋ, ku gbuu fũnuŋ dɔlnu kutaamba-i.

⁴ Baŋ kaa hi Yerusalemu-i, Diilon-đũŋ-baamba jãrã-bei. Yaataamba waa hiere baa Yesu pɔpuɔrbiemba-i. Diilon uŋ kãayã Polbaa-ba ce mamaŋ hiere, baa tũnu-bei baa-ma.

⁵ Baŋ juɔ piiye ti, *Farisiebãa-ba maŋ hüyãa Yesu maama-i ba hɔlma-na, banamba sire wuɔ nieraamba maŋ hüyãa Yesu maama-i, ba saaya ba jã aa ta ba wuɔ Moisi añjinamma hümelle-i.

Nelma ka da yaanŋa

⁶ Baŋ piiye dumaanjo-na, Yesu *pɔpuɔrbiemba-i baa yaataamba da ba-naa ku ãndaanŋu-na.

⁷ Andaan daaku waa pãna cor. Pier wuɔ ji naa u sire yiera aa naa cira: «Tobiŋ namaa, na suyaa wuɔ dii ku domma-na Diilon uŋ hielaa-mi na hɔlma-na wuɔ mi ka waŋ *Neldɔdɔlma-i baa *nieraamba-i ba nu-ma aa hũu-ma.

⁸ Fuɔ maŋ suyaaŋ nuɔmba kusũnni-i, da na da u hãa-ba u *Yalle-i ŋaa uŋ hãa mienjo-i baa-de dumaa, kuu dii ŋaa u pigãan wuɔ u hüyãa-ma ba da ba piɛ-yo.

⁹ Diilonjo kãŋ-ye kuuduɔŋgu hiere baa-ba. Ba hüyãa u maama-i ku'i ciɛ u hur ba ãmbabalma-i aa yaŋ-ba welewele waan daama temma-i.

10 Conɔgoruonɔgu maŋ i biŋcuɔmba saa gbãa tũu-ku, miɛ fɛrɛ-i i saa gbãa tũu-ku, bige-i ciɛ na'a i haa-ku hã niɛraamba-i baa-ku? Baa na feŋ Diilonɔ-i.

11 I hũyãa-ma wuɔ Yesu kuraa-ye gbãŋgbãŋ, ku-uduɔŋgu yaa baa bafamba-i.»

12 Piɛrŋ piiye dumaŋo-na, terienɔgu ce da sensensenɔŋaa molo si dii. Diilonɔ un kãayã Pol baa Barnabasi-i ba ce nelma maŋ hiere niɛraamba hɔlma-na, ka hel baa gbɛrɛ-wɛima-i, bafaŋ baa suur ma yaanɔga-na ta ba waŋ-ma.

13 Baŋ juɔ piiye ti, Sake* wuɔ cira: «Tobiŋ namaa, niɛŋ,

14 dii ku domma-na, Diilonɔ un curaa corma maŋ duɔ hiel niɛraamba namba ce-ba fuɔ baamba, Simɔ† waanɔ ma yaanɔga-i hiere baa-ye.

15 Kuŋ curaa corma maŋ, ku juɔ ji ce ku-uduɔŋgu baa *Diilopɔpuɔrbiemba nelma-i. Di-ilopɔpuɔrbiemba nyɛgãan wuɔ:

16 Itienɔ ciɛra: *Yiinɔgu dii baa yiinɔgu, mi ka bir jo.*

*Da mi jo, *Davidi dũŋgu maŋ cii,*

mi ka sire-kuɔ.

Mi ka migãan-ku ma-ku

ku yiɛra ku gbɛiniŋ.

17 *Mafaŋ da ma ce, nuɔmba maŋ saa hi suɔ-mi yogo, ba ka taara-miɛ suɔ-mi.*

Miŋ bɛɛ bamaŋ niɛiŋa-na hiere da mi ce-ba mi baamba,

ba ka ta ba taara ba Tienɔ-i.

Muɔmɛi waanɔ-ma dumaa.

Da mi waŋ mamaŋ, mi ce-ma.

* 15:13 Ba gbɛ Yesu hãanɔ yaa-i. Niɛŋ 12.17 baa 21.18. † 15:14 Ba gbɛ Piɛr yaa bande-i-na, u yerre nande yaa Simɔ-i.

18 *Aa miŋ waan-ma ku bāanɔu cu.*‡»

19 Sake wuɔ suonu u āndaanɔu-i wuɔ: «Ku'i cie na da niɛraamba maŋ cuu Itienɔ huonɔ-nu, mei sa taara i muliɛn-ba.

20 Nga mamaŋ dii cemma, i nyegɛn seβε a wan baa-ba wuɔ ba yan cufiɛn-kūɔma wuoma-i, baa bimbaamba maŋ ba saa cāa ba nonni-i, ka hel baa tamma-i hiere. Aa ba hiel ba nanɔa biŋwosinni-na.

21 Na saa da, a don dii i bincuoŋ-bāan-nu, *Moisi *ānjinaamba wan nilɛiŋa-na hiere, aa ba sa nanna *yitiɛnanɔu baa ma kalamma-i *Diilonelhāalādūnni-na.»

22 Sakenɔ juɔ piiye dumaanɔ-na, Yesu pɔpuɔrbiemba-i baa Diilonɔ-dūŋ-baamba-i, ka hel baa ba yaataamba-i hiere, baa cira ba ka hiel nuɔmba ba hɔlma-na a puɔr-ba baa Polbaa-ba-i Antiyɔsi-i-na. Aa naa sire hiel yaataamba hāi; Silasi baa *Yuda. Yuda yerre nande yaa waa Barsabasi.

23 Baŋ hielaa-ba, baa nyegɛn seβε-i hā-ba. Seβε huɔya-maama yaa daa-ma:

«I natobiŋ namaa namaŋ niɛraanɔ namaanɔ-i Antiyɔsi-i-na, baa Siiri-i-na, baa Silisi-i-na, i jaalaa-na.

Yesu pɔpuɔrbien miɛnɔ-i a naara *Yerusalemu Diilonɔ-dūŋ-baamba yaataamba-i, miɛmei nyegāan seβε daayo-i die hā-na.

24 I nuɔ wuɔ i nellenɔ-baamba namba kāa na terienɔu-na ka piiye cu na hɔmmu-i. Baa na tie holle, miɛ saa puɔr-ba.

25 In nuɔ-ma, i daa i-naa aa hiel nuɔmba die puɔr-ba na wulaa. Kutaamba ka gbonu baa Pol

‡ 15:18 Amosi (Amos) 9.11-12

baa Barnabasi-i.

²⁶ Ba yaa i jēnaamba. Ba siyaa kuliingu-i Itienjo-i Yesu-Kirsa maama-na.

²⁷ I hielaa Yuda baa Silasi ba da ba ka wan in nyegāan mamanj seβε-i-na hā-na baa ba ferēn nunni.

²⁸ *Diilonj-Yalle-i baa mie ferε-i i sa taara i haa congoruonju nanj temma hā-na, nja mamanj sie gbāa ciel kotuonju ma yaa daa-ma:

²⁹ Na hiel na nanja cufienj-kūoma wuoma-na, baa bimbaamba manj ba saa cāa ba nonni-i, baa tamma-i. Aa na ne binjosinni-i aa na yan-ni. Da na ce-ma nja in waan-ma dumaa, ku ka fa.

I ka waa Diilonj-yiingu.»

³⁰ Ba taa baa seβε-i ku yaa nuɔ-i, kā ka hi Antiyosi-i; ba tigiinj Diilonj-dūnj-baamba-i hiere a hā-ba baa-yo.

³¹ Diilonj-dūnj-baamba hūu-yo kalan-yo. Banj kalaan-yo, u huɔya-maama gbuu silaa dɔlnu-bei hiere nja bige-i! Ba kūoma pānj firnu.

³² Yuda-i baa Silasi-i ba waa *Diilonpɔpuɔrbiemba, baa piye nelma bɔi baa Diilonj-dūnj-baamba-i a dii sireinja bei ba migāanj bel Yesu maama-i nammu hāi.

³³ Ba daa huonju celle baa-ba aa suɔ da ba bir kūnj. Ban'a ba ta yiingu-na, Diilonj-dūnj-baamba gbuu jaal-ba da dei aa hā-ba hūmelle-i.

³⁴ [Banj hāa-ba hūmelle-i, Silasi saa ta.]

³⁵ Pol baa Barnabasi-i bafamba waa tiena Antiyosi ta ba wan Itienjo maama-i. Nuomba bɔi waa baa-ba naara.

Pol baa Barnabasi-i ba buɔra

³⁶ Huoŋgu nanŋu juo hi, Pol wuo gbẽ Barnabasi-i wuo: «In curaa waŋ Itienjo maama-i nilenja maŋ nuo-i hiere, yaŋ i bir i ka-yei i ka ne bamaŋ hũyaa-ma baŋ yeŋ mamaŋ nuo-i.»

³⁷ Barnabasi wuo tuo taara ba ka baa Nsaa maŋ ba naŋ biŋ-yoŋ Marke-i.

³⁸ Pol saa hũu-ma, wuo uu naa ka baa-ba aa ka bir aa yaŋ-ba dii Pānfilii.

³⁹ Kuo sire bel vaa. Ba saa ji nunu ba-naa, ba naa ba boro. Barnabasi wuo biɛ Marke-i ba ka ka biɛ baatonjo ta ba ka Sipire.

⁴⁰ Diilon-dũŋ-baamba cārã Diilonjo-i hã Pol aa u biɛ Silasi-i ba ta.

⁴¹ Ba wuoraaya biŋ Siiri nilenja-na hiere baa Silisi waanja-i ta ba dii sireŋja Diilon-dũŋ-baamba-na.

16

Timote cuu Polbaa-ba huorj-nu

¹ Pol baa Silasi-i baŋ taa dumaanjo-na, ba ka ka hel Derbu, cor ka hel Lisire. A ne da Yesu wuonjo naŋo waa nelle fande-na, ba taa ba bi-yo Timote. U nyu waa *Yuifuyienjo aa hũu Yesu maama-i aa u to-i Girɛkiyenjo.

² Tobimba maŋ waa Lisire-i-na baa Ikoniyomu-i-na, ba taa ba bi Timote yefafalle.

³ Pol wuo tuo taara u ta baa-yo. A ne da Yuifubaa-ba maŋ waa terienju-na, baa suyaa wuo Timote to-i Girɛkiyenjo. Pol wuo naa u *jã-yo aa ba suo ta.

⁴ Yesu *pəpuərbiemba-i baa *Yerusalemu Diilon-dũŋ-baamba yaataambaŋ yieraaya nelma* maŋ nuo-i, Polbaa da ba cor terienju terienju, ba

* **16:4** Nelma famma yaa piye cor 15.29.

wan̄ ma yaa-i baa Diilon̄-dūn̄-baamba-i; aa cira ba wuɔ ma hūmelle-i n̄aa ban̄ wan̄-ma dumaa.

⁵ Yinnin̄ taa ni cor dumaa, Diilon̄-dūn̄-baamba taa ba nan̄ kaasinni Diilon̄-hūmelle-na dumɛi, aa bi ta ba ciinu ba kā.

Pol dānsaan̄ Torasi-i-na

⁶ Ku huon̄gu-na, Polbaa-ba ji ta ba taara ba ka wan̄ Diilon̄-nelma-i *Asi nilɛn̄a-na. *Diilon̄-Yalle saa hūu-ma. Ba naa ba karnu Firgi mara-i cor baa Galasi wuon̄o-i.

⁷ Ban̄ kaa piɛ Misi-i, baa ta ba taara ba kā Bitini. Yesu Yalle saa hūu-ma.

⁸ Ba naa ba karnu Misi-i cor, a kā ka hi Torasi.

⁹ Isuon̄gu nan̄gu-na, Pol wuɔ dānsā da Maseduon̄iyien̄o nan̄o juɔ ji yiɛra tuɔ cārā-yuɔ wuɔ u kā ka kāyā-bei dii Maseduon̄i-i-na.

¹⁰ Yiɛ† pān̄ suɔ yiɛ Diilon̄o taara i ka wan̄ *Neldodolma-i baa Maseduon̄itaamba-i. I saa tiraa tɛna, yiɛ pān̄ sire tiɛ tigiin̄ i hūmelle-i.

¹¹ In̄ juɔ'a i ta yiingu man̄ nuɔ-i Torasi-i-na, yiɛ biɛ baaton̄o-i pān̄ kar vii Samotirase, ka hiire. In̄ hii yiingu man̄ nuɔ-i, ku cuo kaala-i-na, yiɛ cor kā Neyapolisi.

¹² In̄ siire terien̄gu-na, yiɛ kā Filipu ka tɛna da yinni terien̄gu fan̄gu-na. Filipu yaa waa nebuɔ-i Maseduon̄i-i-na. *Oromebaa-ba'i waa tɛna terien̄gu-na.

Lidi hūyāa Itien̄o maama-i

¹³ In̄ kāa Filipu-i-na, *yitɛnan̄gun̄ juɔ hi, yiɛ hel nellen̄-huon̄ga-na a kā kaan̄gu nan̄gu nun̄gu-na. Ii naa suɔ wuɔ Diilojaalterien̄gu ka waa terien̄gu-na.

† **16:10** Like naa bi tuɔ wuɔra baa Pol hōnni nanni.

Inj kãa, yie da caamba namba; yie tiena piiye baa-ba.

¹⁴ Unanjo waa ba hølma-na, ba taa ba bi-yo Lidi. U taa u hel Tiyatire. U taa u suor nelbõmbõñ ba kompammu aa u taa u kuye Diilon-kün̄gu-i. Inj kãa ka tie piiye dumaanjo-na, wuɔ kar u tün̄gu-i tuɔ nu inj wan̄ maman̄. Polñ waan̄ maman̄ hiere, Itien̄ wuɔ kãyã-yuɔ ma suur u tün̄ni-na dei.

¹⁵ Man̄ suurii u tün̄ni-na dei dumaanjo-na, wuɔ ce ba *batisen̄-yo baa u dumellen̄-baamba-i hiere aa naa gbẽ-ye wuɔ: «Da kuɔ na hũyãa-ma wuɔ mi hũyãa Itien̄o maama-i kelkel, juɔñ na ji har mei terien̄-nu.» Aa naa gbãñ baa-ye i ji hũu-ma.

Ba diyaa Polbaa-ba-i kaso Filipu-i-na

¹⁶ Yiin̄gu nan̄gu-na, i taa i kã Diilojaalterien̄gu-na a suu baa maacembilon̄o‡ nan̄o. Maacembilon̄ daayo-i, *jina waa u yun̄gu-na a ce u tuɔ suɔ man̄ juɔñ u wan̄-ma. U taa u da gbein̄a bɔi kufan̄gu-na u hã baman̄ biyaa-yo maacemma-na.

¹⁷ Maacembilon̄ daa wuɔ cu i huon̄-nu tuɔ piiye da gbagaga wuɔ: «Balan̄ daaba cãa Dɔrwuon̄o. Ba pigãan̄-na kon̄kor-hũmelle yaa-i.»

¹⁸ U cie kufan̄gu-i da yinni bɔi i huon̄gu-na. Pol huon̄ga ji guɔla baa-yo. Wuɔ wan̄ baa u jina-i wuɔ: «Yesu-Kirsa yerre-na, cor ñ hel cien̄o-na!» Terduon̄gu fan̄gu-na, jina wuɔ pãñ yan̄ cien̄o-i.

¹⁹ U taamban̄ juɔ da u sa tiraa u da bin̄kün̄gu u hã-ba, baa bel Pol baa Silasi-i kã baa-ba andacetaamba wulaa dii gẽñgerterien̄gu-na§

‡ **16:16** Maacembilon̄ daayo waa cien̄o. § **16:19** Bafamban̄ ger andenni-i kusuon̄-nu ba bi nyon̄ sanga-i kusuon̄-nu'i. Terien̄gu fan̄gu dii yuɔyuɔ hõnni-na hiere.

20 ka hã *Oromε ba fãamaambaa-ba-i baa-ba aa cira: «*Yuifubaa-ba'i daaba-i, ba juɔ ji ta ba guol nelle-i ba hã-ye.

21 Ba juɔ baa hūmefɛlende. A ne da hūmelle fande nyaa Oromεbaa miɛŋo-i: I siε gbãa siε-de, i siε bi gbãa wuɔ-de.»

22 Baŋ piiye dumaŋo-na, nuɔmba maŋ waa hiere, baa sire wuɔ ba siε yaŋ Polbaa-ba-i. Fãamaambaa-ba ce ba col ba jonɔrbaa-ba-i aa hã-ba hūmelle-i wuɔ ba muo-ba.

23 Baa fūnuŋ muo-ba da dɛi aa kã ka dii-ba kaso. Baŋ diyaa-ba, baa waŋ baa umaŋ niεyaŋ kasobiemba-i wuɔ u tuɔ ne-ba dɛi.

24 Naacolŋ uŋ nuɔ mafamma-i, wuɔ kã baa Polbaa-ba-i dubiloŋo maŋ dii tuogbuole-na ka sɔɔlɔnu ba gbeini-i daaŋgu naŋ-nu.

25 Isuɔhollen juɔ hi, Pol baa Silasi-i baa ta ba cãrã Diiloŋo-i aa ta ba hãl nɛini ba tuɔlɔnu-yuɔ. Kasobiemba namba waa dii ba dūnni-na aa ta ba fara ba nu.

26 Ba juɔ'a ba suɔ, da hɛma sagalaaya hɔduɔŋgu, ka hel baa kasodūŋgu-i hiere! Dūnfenni pãŋ puur. Baŋ ŋa naa vaa kasobiemba-i baa jɔlgɔbaa-ba maŋ, ba fir hiere.

27 Umaŋ taa u niya kasobiemba-i u taa u duɔfūŋ; wuɔ cɛ. Wuɔ u ne da dūnfenni puurii hiere. Wuɔ fa u taacɛɛŋo-i hiel-o duɔ ko u fɛɛ wuɔ sɪ kaso-biemba gbaraa hiere.

28 Pol wuɔ kaasɪŋ wuɔ: «Baa ce ŋ fɛɛ gbomma, molo saa kã teriɛŋgu!»

29 Naacolŋo kūɔma nyɛŋ dumaa ma fɛɛŋ nuɔ. Wuɔ ce ba hã-yo dãamu; u gbar kã ka dūuna Polbaa-ba caaŋgu-na

³⁰ aa cira ba hel gɔŋgũɔŋ-nu. Baŋ hilaa, wuɔ yuu-ba wuɔ: «Mi jɛnaaŋ namaa, muɔmi saaya mi ce bige-i a gbãa da mi kor?»

³¹ Baa cira: «Da ŋ hũu Itienɔ-i Yesu maama-i, ku yaa gbãa kor-ni baa ŋ dumellen-baamba-i hiere.»

³² Aa naa doŋ ta ba waŋ Itienɔ maama-i baa-yo baa u dumellen-baamba-i hiere.

³³ Isuɔduɔŋgu faŋgu-na, wuɔ kã baa-ba ka saar ba pãnni-i aa naa pãŋ ce ba *batisen-yo baa u baamba-i hiere.

³⁴ Baŋ juɔ batisen-ba tĩ, wuɔ kã baa Polbaa-ba-i u dumelle-na ba ka wuo niwuoni. Uŋ hũyãa Yesu maama-i baa u baamba-i hiere, ba hɔmmu gbuu pãŋ fɛ da yogogo.

³⁵ Cuonŋ juɔ kaal, fãamaambaa-ba puɔɔ sorosibaa-ba ka waŋ baa kasobiemba niyatienɔ-i wuɔ u nanna Polbaa-ba-i.

³⁶ Naacolŋ wuɔ kã ka cira: «Pol, fãamaambaa-ba puɔɔraa ba jo wuɔ mi nanna-nei. Hilaanŋ na kã na munŋkãmmu.»

³⁷ Pol wuɔ yagar aa naa gbɛ sorosibaa-ba-i wuɔ: «Ku cie niɛ ba bel-e ba saa bi yuu-ye, ba muo-ye nuɔmba-na ŋ sie suɔ wuɔ Oromɛbaa miɛ*, aa jo ji dii-ye kaso. Fiefie-i, ba ta ba taara ba fuo nannayie! Ma sie gbãa wuɔ dumaanɔ-na! Kãanŋ na ka waŋ baa-ba wuɔ ba jo ba fɛɛ ba ji hiel-e.»

³⁸ A ne da fãamaambaa-ba saa naa suɔ wuɔ Pol baa Silasi-i Oromɛbaa. Sorosibaa-baŋ kãa ka hi-ba baa nelma-i, ba kũma pãŋ ta ma nyɛŋ.

* **16:37** *Yuifubaa bɔi saa naa gbãa da *Oromɛ ba sɪnni-i, ŋga Pol naa da-ni (niɛŋ Pɔpuɔɔɔɔɔɔɔ 22.25-29; 23.27). Da ŋ waa Oromɛyiɛŋ nuɔŋo-i, molo saa saaya u muo-ni baa daanŋu, molo saa bi saaya u muo-ni baa nyanŋbãanŋu.

³⁹ Baa sire jo ba wulaa ji cārā-bei aa ce ba hel kaso-i-na. Baŋ hilaa, baa cārā-bei wuɔ ba ce jande aa ba hel nelle-na.

⁴⁰ Baa ta kā Lidi terieŋ-nu; kā ka da Diilonɔ-dūŋ-baamba-i. Baa piiye dii sireiŋa bei aa naa cārā hūmelle-i ta.

17

Mamaŋ daa Polbaa-ba-i Tesalonike-i-na

¹ Pol baa Silasi-i baŋ taa Filipu-i-na, baa cor baa Anfipolisi, kā ka hel Apoloni a suɔ ta ba kā Tesalonike-i-na. *Diilonelhāalādūŋgu waa baa *Yuifubaa-ba-i nelle fande-na.

² A ne da Pol sa da Diilonelhāalādūŋgu aa cor-ku. Wuɔ kā ka suur a tuɔ firnu Diilonɔ-nelma-i baa-ba. U cie mafamma-i *yitienanni siei.

³ U tagaaya pigāaŋ-ba wuɔ *Koŋkortieŋo naa saaya u mulieŋ aa ku. Aa duɔ ku, Diilonɔo sire-yuɔ. Aa Koŋkortieŋo faŋo yaa Yesu maŋ uŋ waŋ u maama-i baa-ba.

⁴ Polŋ piiye dumaanɔ-na, Yuifubaa-ba namba hūu-ma cu ba huonɔ-nu fuɔ baa Silasi-i, a naara Girekibaa-ba maŋ taa ba kuye Diilonɔ-kūŋgu-i ba bɔi bi cuu ba huonɔ-nu, baa caamba bɔi. Caamba famba waa nelbōmbōmbaa.

⁵ Ku saa dɔlɔnu Yuifubaa-ba namba-i. Baa ce-ku nenemuŋgu aa wuɔra taara nangalbaa a tigiin nuamba-i ta ba wuɔra ba ce ijieni ba du nelle-i. Aa naa kūɔl ba-naa kā Yasō dumelle-na wuɔ ba ka bel Polbaa-ba-i ka hā fāamaambaa-ba-i baa-ba. Polbaa-ba naa har kusuɔŋ-nu'i.

⁶ Ba kāa ku yaa-i ba saa ka da-ba. Baa bel Yasō yaa-i baa Diilonɔ-dūŋ-baamba namba kā baa-ba fōŋgōtaamba wulaa ka ta ba piiye da gbagaga

wuɔ: «Baləŋ daaba wuɔraaya du niləiŋa-i hiere, ba hii bande yaa fiɛfiɛ-i-na.

⁷ Yasō yaa haraa-ba u dumelle-na. Ba maacemma saa fa; ba yagaraa *jāmatigi nuŋgu-i aa ta ba piye wuɔ jāmatigi naŋo dii, kɛɛ ba bi-yo Yesu.»

⁸ Nel daama saa dɔlnu nuɔmba-i baa fɔŋgōtaamba-i hiere.

⁹ Yasōbaa-ba juɔ pā gbeibuɔ hā-ba aa ba suɔ nanna-bei.

Polbaa-ba kaa Bere

¹⁰ Ku isuŋgu-na, Diilon-ɔ-dūŋ-baamba ce Polbaa-ba ta kā Bere. Baŋ hii, baa kā *Yuifu ba *Diilonelhāalādūŋgu-na ka ta ba waŋ Diilon-nelma-i.

¹¹ Yuifubaa-ba maŋ waa Bere-i-na baa naa fa yaŋ bamaŋ waa Tesalonike-i-na. Diilon-nelma numma taa ma dɔlnu bafamba-i ŋaa bige-i! Yinni maŋ joŋ ba kalaŋ-ma ba ne da kuɔ Polŋ waŋ ma-maŋ baa-ba ma yaaŋga yaa-i.

¹² Nuɔmba bɔi baa hūyāa Yesu maama-i ba hɔlma-na. Aa Girekibaa-ba maŋ bi waa, ba fɔŋgūɔ baa hūyāa-ma. Caamba waa-bei. Caamba famba waa nelbōmbōmbaa.

¹³ Yuifubaa-ba maŋ waa Tesalonike-i-na baŋ juɔ nu wuɔ Pol kaa Bere-i-na ka tiraa tuɔ waŋ Diilon-nelma-i, baa sire nyaa u huon-nu wuɔ ba ka du terien-gu-i aa gbo nuɔmba-i yuɔ.

¹⁴ Diilon-ɔ-dūŋ-baambaŋ daa-ma dumaan-ɔ-na, baa kā baa Pol dāmmaŋ-nuoraan-gu-na ka biɛ baaton-ɔ ta, aa yaŋ Silasi yaa baa Timote-i Bere-i-na.

¹⁵ Ba saan Pol ka hi Ateni aa bir. Baŋ'a ba bir, wuɔ puər-ba wuɔ ba ka waŋ baa Silasi-i baa Timote-i ba jo u wulaa donduo.

Polɔn waɔn mamaɔn baa Atenitaamba-i

¹⁶ Polɔn tɛnaana Aten-i-na tuɔ cie Silasi-i baa Timote-i, duɔ cor kusuɔn-nu, u da cufɛllu, a cor kusuɔn-nu, u da tɛnni; kuɔ gbuu fɛnuɔn ta ku kukulo.

¹⁷ A ce duɔ kɛ *Diilonelhɛalɛdɔngɔ-na, u waɔn ma yaa-i baa *Yuifubaa-ba-i baa *niɛraamba maɔn taa ba kuye Diilon-kɔngɔ-i. Aa yiingɔ yiingɔ, duɔ kɛ nellen-huɔngɔ-na ka da bamaɔn, u bi piiye baa-ba.

¹⁸ Bamaɔn naa cie Epikure ba kalaɔn-i baa Sitoyisi ba kalaɔn-i kɛ yaan-na, yiingɔ nanɔn-na, banamba jo ji ta ba piiye baa Pol. Banamba ta ba yuu ba-naa wuɔ: «*Ɔndapirrentien daa u waɔn wuɔ niɛ?*» Bamaɔn naa nuɔ Polɔn piiyen Yesu maama-i baa kuomba siremmaɔn-kɔngɔ-i, baa cira: «*Ku biyaa nɛa u piiye Diilohɛmefɛlenden-maama.*»

¹⁹ Baɔn piiye dumaanɔ-na, baa bel Pol kɛ baayo gɛngɛrtaamba* wulaa ka cira: «*Nin juɔ ji ta n piiye hɛmefɛlende maɔn maama-i, i taara i suɔnu kuanɔnɔ die.*»

²⁰ Nin waɔn mamaɔn, ma cie nerma miɛnɔ-na, i taara i suɔ ma yaanɔga-i.»

²¹ A ne da nelfɛlɛmma numma-i baa ma wamma taa ma dɔlnu Atenitaamba-i baa niraamba maɔn waa ba hɔlma-na nɛa bige-i!

²² Pol wuɔ sire yiɛra gɛngɛrtaamba yaanɔga-na aa naa cira: «*Atenitaan namaa, ma min daa-na damma maɔn, ku biyaa nɛa cufɛllu sa cor-na.*»

²³ Na saa da, mi wuɔramma-na, mi daa na cufɛllu-i hiere nellen-huɔngɔ-na. Aa mi daa ba nyɛgɛan dunandu-na wuɔ: «*Cufɛnerienɔ.*» Nan

* **17:19** Ba taa ba bi gɛngɛrtaan daaba belienɔn-i Aropasi.

buol cufēnerienjo maŋ aa na sa suo-yo, muəmi juo da mi ji pigāaŋ-na u yaa-i.

²⁴ U yaa Diilonjo-i. U yaa hielaa bimbinni-i hiere. U yaa dərɔ-i baa hieɛma-i ni Tienjo-i. Molo sie gbāa ma dūŋgu a hā u suur.

²⁵ U yaa hāaŋ-yenƷafalmu-i i tie fiisa. Bīŋkūŋgu bīŋkūŋgu, u yaa hāaŋ nelbiliemba-i baa-ku, a ce dumaanjo-na, u sa taara moloŋ napərren-bīŋkūŋgu.

²⁶ U hielaa siyaabaa-ba-i hiere nelduoŋo diei nuo ba tēna gbuo hieɛma-i hiere. U huənu huəŋgu-i hā-ba belle-na aa dii yumma ba nilēiŋa-na.

²⁷ U taara nelbiliemba taara-yuo, ku'i cie u ce-ma dumaanjo-na. Da ku fie balan nie nie, ŋ gbāa tafūrrā da-yo. Coima saa fa, Diilonjo saa maa baa-ye.

²⁸ Fuo barguo yaa nuo-i iŋ yenƷhieɛma-na tie gbā i ce i weimambaa-ba-i. Na fānaamba namba waan ma yaa-i wuo: «Diilonjo bisāimba namba'i miēŋo-i.»

²⁹ Iŋ yenƷDiilonjo bisāiŋ miē, bige-i cie da na ce na kul sēne jina wuo Diilonjo yaa dumaanjo-na? Bige-i cie da na ce na kul wargbe? Bige-i cie da na ce na sisinƷtāmpēlle jina? Diilonjo-i nelie sie gbāa suo-yo kul-o.

³⁰ MamanƷcie cor ku huəŋgu-na, Diilonjo sa nema, wuo nuomba saa ta ba suo kuyunƷgu. FieƷfie-i-na, u taara nelieŋo nelieŋo, duoƷfie waa hie, u nanna u ciləbabaŋo-i.

³¹ Bige-i cie wuo ma ce dumaanjo-na? U diyaa yiŋgu duo ce nuomba-i hiere ba āndaanƷgu-i ku cemma-i. U hielaa molo duo ji ce-ma. U siire kutienjo-i hiel-o kuomba həlma-na a pigāaŋ wuo u yaa hielaa-yo.»

³² Polŋ juo cira Diilonjo siire moloŋo hiel-o kuomba həlma-na, bananƷbaa bir yaŋ aa ta ba nyē-

yo, banɔŋ baa cira: «Cie yiinŋu nanŋu ŋ ji wan mafamma-i baa-ye.»

³³ Pol wuɔ ta aa naa yaŋ-ba.

³⁴ Kuŋ fiε ce dumaanŋo-na, banamba yagar hūu Yesu maama-i a cu u huonŋ-nu. Ba hɔlma-na, gɛŋgertienŋo nanŋo waa, ba taa ba bi-yo Deni, aa cienŋo nanŋo bi waa, ba taa ba bi-yo Damarisi, a naara nuɔmba namba.

18

Pol kaa Korɛnti

¹ Ku huonŋu-na, Pol wuɔ ji ta Aten-i-na kaa Korɛnti.

² Belle fande-na, *jāmatigi manŋ waa *Ɔɔmu-i-na, wuɔ ciera *Yuifubaa-ba sire hiere Ɔɔmu-i-na. Ba taa ba bi-yo Kulodi. A ne da Yuifuyienŋo nanŋo waa, ba taa ba bi-yo Akilasi, u taa u hel Pɔ. Ba taa ba bi u cienŋo-i Pirsili. Bafamba waa tiena *Itali. Baŋ juɔ cira ba sire, baa sire kaa Korɛnti-i-na. Baŋ kaa, ku saa da huonŋu Pol wuɔ kaa ka da-ba; wuɔ bel jieru baa-ba.

³ Ba taa ba ce maacenduɔma hiere. Ba taa ba ce kompadūnni. Polŋ wuɔ har ba yaa nuɔ-i ba ta ba gbonu ba ce maacemma-i.

⁴ Da ku waa *yitiɛnanŋu-i, u kaa *Di-ilonelhāalādūŋu-na ka tuɔ gbāŋ baa Yuifubaa-ba-i baa *nieraamba-i ba da ba hūu Yesu maama-i.

⁵ Silasi-i baa Timote-i baŋ juɔ hel Maseduɔni-i-na jo, Pol wuɔ yaŋ u maacemma-i aa fulnu Diilon-nelma wamma yaa yonŋ. U taa u piiye u pigāŋ Yuifubaa-ba-i wuɔ Yesu yaa *Konkortienŋo-i.

6 Baa bir yaŋ aa bigāaŋ-yo aa ta ba tuora-yuɔ. Pol wuɔ muora u joŋgorbaa-ba-i* aa gbē-ba wuɔ: «Mamaŋ da ma ji da-na, namaa yuŋ-maama-i; na baa feŋ-mi! Mi ka ta kā niēraaŋ wulaa.»

7 Uŋ taa terieŋgu-na, wuɔ kā niēryieŋo naŋo ciŋgu-na, ba taa ba bi-yo Titiyusi-Yutusi. U taa u kuye Diiloŋ-kūŋgu-i. U ciŋgu naa kuo Diilonelhāalādūŋgu-na.

8 Uman waa Diilonelhāalādūŋgu yuŋgu-na, ba taa ba bi-yo Kiripusi. Fuɔ wuɔ hūu Itieŋo maama-i baa u dumelleŋ-baamba-i hiere. Korēntitaamba bɔi taa ba hūu Yesu maama-i Pol wulaa aa ta ba ce ba ta ba *batiŋ-ba.

9 Isuŋgu naŋgu-na, Itieŋo ji piiye baa Pol dānsāaŋ-nu wuɔ: «Baa kāalā, cor ŋ ta ŋ piiye.

10 Mi dii baa-ni, molo siē gbāa ce-ni biŋkūŋgu. Mi baamba dii bɔi nel daade-na, ta ŋ piiye.»

11 Pol wuɔ tīena Korēnti-i-na tuɔ waŋ Diilonelma-i. U tīenaana ce belle diei baa boluŋgu.

12 Yiŋgu naŋgu-na, Yuifubaa-ba ji gbo ba-naa bel Pol kā baa-yo fāamaaŋ ba terieŋ-nu. Uman waa ku huŋgu-na Akayi† yuŋgu-na, ba taa ba bi-yo Galinyɔ.

13 Baŋ kāa baa-yo, baa gbē-yo wuɔ: «Naacolŋ daa u juɔ baa u deŋ Diilojaale, a ne da di sa kā hūmeduɔle baa *ānjīnamma-i.»

14 Pol wuɔ u puur u nuŋgu-i duɔ piiye, Galinyɔ wuɔ siēŋ-yo cira: «Yuifubaa namaa, kuɔ uu naa ce kuubabalaŋgu naŋ temma-i, mii naa ce āndaŋgu-i ku cemma-i.

* **18:6** Pol ciē kufanŋu-i a pigāaŋ wuɔ u siē tiraa dii u nuŋgu-i ba wēima-na. † **18:12** Korēnti dii Akayi huŋgu-na.

15 Nga nan ceŋ na-naa na Diilon-ħūmellen-kūŋ-nu, baa yirēiŋ-kūŋ-nu, baa na ānjīnamman-kūŋ-nu, namei saaya na fienu-kuo na-naa nuo; mei nunḡu sī.»

16 Aa naa hiel-ba gēŋgerdūŋgu-na.

17 Baŋ hilaa, ba hieroŋo-i baa bel Diilonelhāalādūŋgu yuntieno-i ta ba muo-yo gēŋgerdūŋgu yaanḡa-na. Ba taa ba bī naacolŋo-i Sositēni. Galinyo wuo gbuu fiinaan ce ŋaa u saa da-ba.

Pol birma-i duo kā Antiyōsi-i-na

18 Ijien daaniŋ ciē cor, Pol wuo tiraa tēna da huonḡu Korēnti-i-na. Ku huonḡu-na, wuo ji cārā ħūmelle-i tobimba wulaa duo kā Siiri mara nuo; fuo baa Akilasi-i baa u ciēŋo-i Pirsili-i hiere. Wuo pāa nunḡu baa Diilonŋo-i, a ce dumaanŋo-na baŋ kaa hi Sāŋkire-i, wuo ce ba cir u yunḡu-i aa ba suo da ba suur baatonŋo-na.

19 Baŋ kaa hi Efēsi-i, baa boro. Pol wuo kā *Diilonelhāalādūŋgu-na ka tuo piye baa *Yuifubaa-ba-i.

20 Uŋ juo'a u ta, baa cārā-yuo wuo u yaŋ aa tēna ce yinni cellē baa-ba.

21 Wuo cira: «Yaan mi ta. Diilon duo siē, mi ka bir jo.» Aa naa ta ka biē baatonŋo-i ka hiire Sesare.

22 Uŋ hiiriye Sesare-i-na, wuo kā *Yerusalemu-i-na ka jaal Diilon-dūŋ-baamba-i aa suo tuo kā Antiyōsi-i-na.

23 Polŋ kāa Antiyōsi-i-na, wuo tēna da huonḡu cellē aa naa tiraa sire biē Galasi nilēiŋa-i a yun-nu baa Firgi waanḡa-i tuo wuora u dii sirēiŋa bamanḡu cuu Yesu huon-nu hiere.

Apoləsi maama

²⁴ Polŋ taa u wuəra u dii sirəiŋa-i Diilon-dün-baamba-na huəŋgu maŋ nuə-i, *Yuifuyieŋo naŋ wuə jo Efesi-i-na, ba taa ba bī-yo Apoləsi. U taa u hel Alesāndiri. Naacolŋ daa u taa u suə u piye aa tiraa tuə suə Diilon-nelma-i ŋaa bige-i!

²⁵ U taa u suə Yesu hūmelle-i aa u taa u hinu pāama baa u nelma wamma-i. Aa duə u waŋ-ma, ma sa ciel; ŋ sie suə wuə u taa u suə Nsāa *batemu yaa yon.

²⁶ Yiinŋu nanŋu-na, wuə gbuu fē u huəŋga-i baa nelma-i *Diilonelhāalādünŋu-na. Akilasi waa baa u cieŋo-i. Baŋ juə hel, baa bī-yo ka migāaŋ kaala Diilon-hūmelle-i baa-yo.

²⁷ Akayi kāmmanŋ-maama waa-yuə, Diilon-dün-baamba dii sirəiŋa yuə aa naa nyegēŋ sebe hā Akayi Diilon-dün-baamba-i wuə duə kā, ba bel-o dei.

Uŋ kāa, Diilon uŋ cie baa bamaŋ ba hūu Yesu maama-i, ku kāayā-bei bəi.

²⁸ U waa duə ce u biē Diilon-nelma-i a tagaaya pigāaŋ Yuifubaa-ba-i nuəmba-na, wuə ba suurii hīeŋ-nu, kere Diilon uŋ pāa nuŋgu-i wuə u ka saan *Konkortieŋo maŋ, u yaa juə Yesu-i.

19

Pol birii kā Efesi-i-na

¹ Apoləsiŋ waa Korēnti-i-na huəŋgu maŋ nuə-i, Pol wuə karnu tānni-i kā ka hi Efesi-i. Uŋ kāa, wuə da Diilon-dün-baamba namba-i,

² wuə yuu-ba wuə: «Naŋ hūyāa Yesu maama-i, na daa *Diilon-Yalle-i wei?»

Baa cira: «Ba bī bige-i Diilon-Yalle-i? I saa nu di maama dede!»

³ Pol wuɔ yuu-ba wuɔ: «Naaa daa *batɛmu hayo-i?»

Baa cira: «Nsãa batɛmu.»

⁴ Pol wuɔ cira: «Bamaŋ naana ba cilɔbabalaŋo-i Nsãa taa u hã ba yaa-i u batɛmu-i aa tuɔ piiye baa nuɔmba-i wuɔ umaŋ ka jo fuɔ huonɔŋu-na, ba haa ba nanɔga yuɔ. U taa u gbẽ Yesu yaa-i.»

⁵ Polŋ piiye baa-ba dumaanɔ-na, baa ce ba *batiseŋ-ba Itienɔ-i Yesu yerre-na.

⁶ Baŋ baatiseŋ-ba, wuɔ haa u nammu-i bei aa cãrã Diilonɔ saan u *Yalle-i hã-ba. Baŋ juɔ da Diilonɔ-Yalle-i, baa don ta ba piiye nelfɛɛmma-na. Diilonɔ uŋ diyaa mamaŋ ba nunni-na, baa ta ba waŋ-ma baa nuɔmba-i.

⁷ Bamaŋ naa cieŋ mafamma-i, ba gbãa yu nuɔmba cɪncieluo baa ba hãi temma.

⁸ Pol saa tuɔ naa *Diilonel hãalãdũŋgu-na. Duɔ kã, u bie *Diilonɔ-bãanɔŋu maama-i a piiye ma yaanɔga-i baa nuɔmba-i ba da ba hũu-ma. U nunɔŋu saa ta ku ce yelma baa ma wamma-i. U cie mafamma-i caamba siei.

⁹ Nga banamba saa hũu-ma, aa bir ta ba nyɛ Itienɔ hũmelle-i nuɔmba-na. Polŋ juɔ da ba ce dumaanɔ-na, wuɔ kã baa bamaŋ hũyãa-ma Tiranusi nakoleŋ-cɪnɔŋu-na ka tuɔ waŋ Diilonɔ-nelma-i baa-ba kusuɔŋ-nu'i yinni maŋ joŋ.

¹⁰ U cie mafamma-i bienɔ hãi. A ce dumaanɔ-na, *Yuifubaa-ba maŋ waa hiere *Asi-i-na baa *niɛraamba-i, baa nu Itienɔ maama-i.

¹¹ Diilonɔ naa hã Pol himma naŋ temma u tuɔ ce gbɛɛ-wɛima-i.

¹² A ce nyarkpãtãanɔŋu maŋ da ku yiɛya Pol kũɔma-i aa ba haa-ku jɛinɔ maŋ nuɔ-i, u sire.

Jaamba bəi siire dumaanjo-na, aa *jinabaa-ba bi hilaa nuamba bəi-na dumaanjo-na.

Sikeva bepuamba maama

¹³ *Yuifubaa-ba namba bi waa ta ba wuora ba donya *jinabaa-ba-i ba hiel-ba nuamba-na. Yiingu nanju-na, baa ji sire wuo bafamba cin Yesu-i-na aa donya-bei ne si ba ka gbāa. Aa naa maa cira: «Polj piiyerj Yesu man maama-i, fuo yerre-na curaan na hel naacolj daayo-na!»

¹⁴ Diilojigantaamba yuntienjo man ba nan binjon Sikeva-i, fuo bepuamba'i naa cie maacemma famma-i. Ba waa nuamba niehāi.

¹⁵ Ban piye dumaanjo-na, jina bir gbē-ba wuo: «Mi suo Yesu-i baa Pol hiere, namaa fuo, namaa hilaa hie?»

¹⁶ Un waa naacoljo man nuo-i wuo pan diire-bei baa muoru. Ma saa ji fa baa gbar. Ba gbaraa hel tãmporni naacoljo cinju-na, baa tãmma-i nyelēlē ba kūma-na.

¹⁷ Korma pan ta ma da Yuifubaa-ba man waa Efesi-i-na hiere baa *nieraamba-i, a ce ba sa sie bi Yesu yerre-i aansomma-na.

¹⁸ Baman naa hūyāa Yesu maama-i, ban cie guoyuo man cor hiere, ba fōngūo baa ta ba jo ba yiera nuamba-na ba wan-ma a pigāan wuo ba sie tiraa ce ma temma.

¹⁹ Baman naa bi waa hiriemba-i, ba fōngūo baa jo baa ba himman-sebebaa-ba-i ji tigiinj-ba caa-ba nuamba yufelle-na. Baa tagaaya sebebaa daaba sully-i, a da ba yuu bafamba neifien-komorre baa a ndii* temma.

* **19:19** Huongu fangu-na, ku waa ba gbāa pã maacembien komuon-niehāi baa cinciuelo baa gbeinj daaya-i belle diei-i-na.

20 Itienɔ barguɔ-i-na, Diilon-nel maa da fɔngũɔ ta ma gbuo terni-i hiere ma kã.

Efesi siire yiɛra u gbeiniɲ

21 Ku huonɲu-na, Pol wuɔ ji cira u ka cor kã *Yerusalemu. Nɲa aa suɔ duɔ kã Yerusalemu-i-na, u ka cor Maseduɔni igɛna baa Akayi. U taa u bi piiye wuɔ duɔ hi Yerusalemu-i, u saaya u bi kã *Ɔromu.

22 Uɲ puu mafamma-i dumaanɔ-na, wuɔ saan kakãyãtaamba hãi Maseduɔni-i-na: Timote baa Erati; aa fuɔ wuɔ tɛna *Asi-i-na a ce yinni cellɛ.

23 Kufanɲu yinni-na, Itienɔ hũmelle kũɲ kuɔ ce nelle sire du.

24 Fãnaɲo naɲo waa tuɔ kul niikulni, ba taa ba bi-yo Demetursi. Uu naa biɛ maacenciraamba ta ba kul baa-yo. Tiɲgu nanɲu waa Efesi-i-na, ba taa ba bi-ku Artemisi. Tiɲgu fanɲu dũɲgu-i, Demetursibaa-ba taa ba kul ku temma baa wargbɛ ba suor. Ba taa ba kũɔl gbeinɲa-i ku maacemma-na.

25-26 Polɲ kãa ka tuɔ wan Yesu maama-i, Demetursi wuɔ da u gbuonu bafamba sanɲa. Wuɔ bi u maacenciraamba-i baa u nafãnaamba-i hiere a ji tuɔ piiye baa-ba wuɔ: «Naacolɲo manɲ juɔ ji tuɔ wuɔra u piiye daayo-i, wuɔ ba bi-yo Pol; uɲ wuɔraɲ u wan mamaɲ na saa bi yan-ma numma. Wuɔ inɲ kul tinni manɲ, yunɲu si dii-niɛ. A ne da miɛ i wuo ma'i nuɔ-i. Nuɔmba cuu u huonɲ-nu wuɔ u wan ninsonɔ. U saa bãl-ku Efesi bande yonɲ; u yii duɔ gbuo Asi nileinɲa-i hiere baa nel daama-i.

27 Mamaɲ jaan muɔ, ku saa ce nɲaa u yii duɔ biɛna hã miɛ yonɲ, nɲa u ka ce Artemisi dũɲgu nuonɲu hel nuɔmba-na, a ce ba siɛ tiraa ta ba kãɲ Artemisi

fuə fεε-i, a ne da Asitaamba-i baa nuamba-i hiere miwaanjo-na ba buol u yaa-i.»

28 Demetursinj piye dumaanjo-na, nuamba hōmmu gbuu pān guola; baa sire ta ba kaasinj wuə: «Efesitaan Artemisi temma si dii!»

29 Ijienj daa niε ce nelle-i hiere di sire yiεra di gbeininj. A ne da Maseduənitaamba namba naa nyaanu Pol jo. Ba waa ba hāi. Ba taa ba bī unanjo-i Gawusi aa bī unanjo-i Aritarke. Baa bel bafamba-i kā baa-ba ponsanatigerre-na.

30 Pol wuə cira u kā. Diilonj-dūnj-baamba cie-yo wuə u baa kā.

31 U jēnaamba namba bi waa nelbōmbōmbaa Asi-i-na, bafamba puər ba ji wanj baa-yo wuə u baa kā.

32 Ijieni saa waa dεi ponsanatigerre-na: Hooi haai! Hooi haai! Ba fōngūə waa da η yuu-ba, ba siε suə kumanj cie nuamba tigiinj ba-naa.

33 *Yuifuyiεnjo nanjo waa ba hōlma-na, ba taa ba bī-yo Alesāndiri. Baa wanj ma yaanga-i baa-yo aa naa titiire-yuə dii-yo nuamba hōlma-na wuə u piye baa-ba. Wuə sire u nanja-i wuə nuamba budii.

34 Nuamba saa naa suə wuə Yuifuyiεnjo. Ban juə suə, baa cor ta ba kaasinj wuə: «Efesitaan Artemisi temma si dii! Efesitaan Artemisi temma si dii!» Ba cie lεrbaa-ba hāi temma kaasingu-na.

35 Kombiyiεnjo manj waa ba nelle-na, u yaa juə gbānj baa nuamba-i ba budii. Ban budii, wuə cira: «Efesitaan namaa, hai moloŋo-i dii aa u saa suə wuə Artemisi dūngu-i baa ku nobinjo manj hilaa dərə-i-na diire, miε niini?»

³⁶ Kutienɔ si dii. Terienɔ fangu-na, na saaya na budii. Aa da na'a na ce kumaɔ, na jɔguɔɔ na ne aa na suɔ na ce-ku.

³⁷ Nan siire bel balan daaba-i ta na jo baa-ba, ba saa bi guɔla bɪŋkɪngu Artemisi dɪngu-na, ba saa bi bɪ u yebabalande, na'a i ce-ba niɛ?

³⁸ Demetursi-i baa u nabaamba-i, da ba'a ba ka bɪ umaɔ, gɛŋgertaamba dii, ba bɪ kutienɔ-i kusuɔɔ-nu'i; ba jɪna yinni ta ba ce ɔndɛnni-i.

³⁹ Da ku bi waa nelma namma dii na wulaa, die ji tigiin i-naa hiere, na jo, i ka fiɛlnu-mɛi.

⁴⁰ Ni ma'i sɪ, dumandɛ-i-na, fɔŋgɔtaan da ba bi-ye yuu-ye wuɔ: «Bige-i dii nyunɔ-i-na aa na tigiin na-naa?» I da hama-i wan-ma aa ba huɔ-ma? I ka ce ba da niɛ sɪ i taara i hel ba huɔ-nu, a ne da ma'i sɪ.»

⁴¹ Uɔ waan mafamma-i, wuɔ ce nuɔmba bɔɔ kɪn ba cɪnniɔ.

20

Pol taa Efɛsi-i-na

¹ Ijien daaniɔ juɔ bɔl, Pol wuɔ tigiin Diilon-dɪn-baamba-i a dii sireiɔa bei, aa cɔrɔ hɪmelle-i ba wulaa a ta tuɔ kɔ Maseduɔni.

² Uɔ kaa hi, wuɔ tuɔ wan Diilon-nelma-i baa tobimba-i u dii sireiɔa bei u kɔ, ka hi Girɛsi.

³ Uɔ hii Girɛsi-i wuɔ tɪna ce caamba siɛi. Ku huɔngu-na, u ji tuɔ taara u biɛ baatonɔ-i kɔ Si-iri. Baa gbuya-yuɔ wuɔ *Yuifubaa-ba taara-yuɔ baa weima. Wuɔ yan baatonɔ-i aa naa bir hel Maseduɔni yanɔa.

⁴ Bamanɔ taa ba wuɔra baa-yo, ba yirɛiŋa yaa daaya: Sopater waa. Sopater to-i ba taa ba bi-yo Pirusi, ba taa ba hel Bere. Aritarke waa, baa Sekɔndusi. Bafamba taa ba hel Tesalonike. Gawusi waa, fuɔ taa u hel Derbu. Tisike waa baa Turofimu. Bafamba taa ba hel *Asi. A naara Timote-i.

⁵ Yiɛ ce ba ta yaanɔa ka ta ba cie-ye Torasi.

⁶ *Ban'a ba sa dii siini-i *buruo manɔ nuɔ-i, u ponsaanɔa naa piɛ ti, kuŋ juɔ ce cor ti, yiɛ biɛ baatonɔ-i Filipu-i-na a nyaa ba huonɔ-nu Torasi-i-na. I cie yinni ndii hɔmelle-na aa suɔ die hi.

Pol siire naacombilonɔ naɔo

In kaa Torasi-i-na, yiɛ ce yinni niehai terienɔa-na.

⁷ Sɔmadi-dɔnambaanɔa-na, yiɛ tigiin i-naa baa Diilonɔ-dɔn-baamba-i die wuo Itienɔ niiwuoni-i. Pol naa saaya u ta ku cuo kaala-i-na, a ce dumaanɔ-na u nelma sa ti. U piiye ji tuɔ hi isuɔholle.

⁸ Ii naa waa sanɔkɔnsɔ dɔrɔ. In waa dɔnɔa manɔ nuɔ-i, fitimbaa-ba waa bai kuɔ.

⁹ Naacombilonɔ naɔo waa baa-ye tiɛna fɛnɛtiri-i-na tuɔ nu Pol tuɔ piiye; ba bi-yo Etike. Nelmanɔ juɔ'a ma sa ti ma ti dumaanɔ-na, naacombilonɔ daa wuɔ kor duɔfɔn. In juɔ'a i suɔ, u hilaa dii sanɔkɔnsɔ dɔrɔ-i-na a cor dɔnni siei jo ji diire hiɛma-na. I kaa ka sire-yuɔ ku yaa nuɔ-i, a da u kuu.

¹⁰ Pol wuɔ hiire panɔ jo ji tɔu-yo aa naa cira: «Baa na tie holle, uu dii cicɛlma!»

¹¹ In birii nyugun kufanɔa-i, wuɔ calnu Itienɔ niiwuoni-i i wuo aa tiraa cor baa u nelma-i. U piiye dumɛi ji kaal cuo-i aa suɔ ta.

12 Uŋ siire naacombilonɔ-i, kuɔ fūnuŋ dɔlnu nuɔmba-i ŋaa bige-i! Baa saan-ɔyo kūŋ baa-ɔyo.

Pol curaa kā Miletī

13 In siire Torasi-i-na, yie kā Asəsi. In'a i ta, Pol wuɔ fuɔ ka wuɔ kā. Mie yie suur baaton-ɔna ta yaanɔa ka tie cie-ɔyo.

14 Uŋ juɔ jo, wuɔ suur baa-ye yie cor kā Mitileni.

15 In siire Mitileni-i-na yiinɔu maŋ nuɔ-i, ku cuo kaala-i-na, yie kā ka tie hi Kiyəsi. In siire Kiyəsi-i-na, cuo kaal yie kā ka tie hi Saməsi. Sielin-yiinɔu-i, i suɔ tie suur Miletī-i-na.

16 Pol taa u taara u hi *Yerusalemu-i donduo a ce *Pāntekoti-i kusuon-nu'i, a ce dumaanɔ-na, wuɔ bella Efesi-i cor; wuɔ duɔ haar ba kaa bella-yuɔ.

17 In hii Miletī-i, wuɔ puɔr ba ka bī Diilon-dūŋ-baamba yaataamba yaa Efesi-i-na ba jo.

18 Baŋ juɔ, wuɔ cira: «Min waa waama maŋ na hɔlma-na ji ta mi ta, na suɔ-ku.

19 Mi saa ce Itienɔ maacemma-i baa bombolma. Da ku ce kuniε mi ji ta mi hiel nyinyɔlma. *Yuifubaa-baŋ haa kumaŋ mie, Diilonɔ'i suyaan-kuŋ.

20 Mamanɔ gbāa fa na maama-i hiere, mi saa fuo ma diei nei: Mi waan-ma baa-na puonɔa-na aa tiraa wan-ma baa-na na dumienɔa-na.

21 Mi muyaa mi natiɔna Yuifubaa-ba-na baa *niεraamba-i hiere wuɔ ba nanna ba cilɔbabalanɔ-i a gbāa cu Diilonɔ huon-nu, aa hūu Itienɔ-i Yesu maama-i.

22 Dumandε-i, *Diilon-Yalle cie mi ta mi kā Yerusalemu; mi saa suɔ mamanɔ ciyaan-min terienɔu-na.

23 Miŋ suyaa maman, da mi kã terienġu terienġu, Diilonġ-Yalle gbuya-miε wuɔ ba kaa huol mi yaan-na aa dii-mi kaso.

24 Da mi fiε ku, mɛi wulaa wɛima sɪ. Kumanġ gbāan, miŋ biyaa mi gboluonġu-i maman nuɔ-i, mi ce-ma ma cemma-i. Diilonġ uŋ ciε baa nel-biliemba-i cemma man, aa Itienġ wuɔ mi wuɔra wan-ma, mi donya ku yaa-i.

25 «Mi curaa na terni-na hiere a wanġ *Diilonġ-bāanġu maama-i baa-na, ŋga fiεfiε-i-na, mi suyaa miε na siε tiraa da mi yufelle.

26 Ku'i ciε mi ta mi kuola-mɛi baa-na nyunġo-i-na miε nuɔni man da ŋ hūu mi nelma-i nanna, mɛi yun-maama sɪ.

27 Diilonġ uŋ taaranġ kumanġ, mi waanġ-ku baa-na hiere, mi saa fuo ma diei nɛi.

28 Bilaanġ na fεε fafamma, aa na bi bel Diilonġ-Yallenġ hāa-na bamanġ. Taa na ne Diilonġ-dūŋ-baamba-i fafamma. Diilonġo pāa fuɔ fεεŋ Biεŋo yaa duɔ gbāa da-ba.

29 Mi suyaa miε da mi bir mi huonġu-i, nelbabal-aamba ka jo ji suur na hɔlma-na a guɔla-nɛi. Ba sa ce hujarre ŋaa maamunaamba.

30 Namaa fεε-i na hɔlma-na, banamba ka sire baa coima-i a tǎal Diilonġ-dūŋ-baamba cu ba huon-nu.

31 Terienġu fanġu-na, suyaanġ na fεεŋ belma, aa na baa yanġ ma karaanu-nɛi wuɔ mi ciε bienġa siei baa-na ta mi dii nelma-i na tūnni-na bāanġu-i baa isuonġu-i, kunie mi ji ta mi kaal baa-ma yeε.

32 «Fiεfiε-i-na, mi diyaa-na Diilonġo nan-na aa tiraa dii-na u hujarren-nelma nan-na. U yaa gbāa

ce na naŋ kaasinni u hūmelle-na aa hã-na ciilunġu maŋ j̄ena ta ku cie u baamba-i.

³³ Miŋ waa baa-na, mi saa ji nenu moloŋ war-belle dede, mi saa bi nenu moloŋ nyarkpātāŋgu dede.

³⁴ Niεŋ mi nammu-i, mi cie maacemma-i baa mu yaa-i a yiεra baa i yuŋ-maama-i muo baa mi nabaamba-i hiere; namaa fεε-i na suyaa-ma.

³⁵ Mi taa mi ce da mi pigāaŋ-na wuo na saaya na siεya na napuəŋa-i dumεi a gbāa da na da kāyā sūntaamba-i aa yaŋ Itieŋo-i Yesu nelma ta ma t̄enu-nei wuo: «Yudəðolle dii hamma-na yaŋ hūuma-na.»»

³⁶ Polŋ juo piiye t̄i, baa dūuna hiere cārā Diilonġo-i.

³⁷ Baŋ juo ta ba jaal-o aa u duo ta, baa naŋ yuŋgu hiere ta ba kaal.

³⁸ Uŋ ciεra ba siε tiraa da u yufelle, ku yaa migāaŋ ce ba ta ba kaal. Baŋ juo jaal-o t̄i, baa saan-yo u ka suur baatonġo-na.

21

Pol kamma-i Yerusalemu-i-na

¹ Inġ buəra baa Efesi Diilonġ-dūŋ-baamba yaataamba-i, miε yiε ta baa baatonġo-i tiε kā Kōsi. Ku cuo kaala-i-na, yiε sire Kōsi-i-na a kā Ōrədi. Inġ siire Ōrədi-i-na, yiε kā Patara.

² Inġ kāa Patara-i-na, yiε da baatonġo nano kā Fenisi; yiε suur ufaŋo-na a ta.

³ Inġ kaa piε Sipire-i, yiε yaŋ-yo i nanyuəŋ-nu aa naa bella cor tiε kā Tiir, dii Siiri mara nuo. Congorni maŋ waa baatonġo-na, nii naa saaya ni hiire kusuəŋ-nu'i.

4 In hii terienḡu-i, yiε da Diilonḡ-dūḡ-baamba namba, yiε t̄ena ce yinni niehāi baa-ba. Bafaḡ baa ta ba piiye baa Pol wuɔ u baa kā *Yerusalemu-i-na. *Diilonḡ-Yalle'i naa diyaa nelma famma-i ba nunnina.

5 In juɔ'a i ta yiinḡu maḡ nuɔ-i, baa hel hiere baa ba caamba-i baa ba bisālm̄ba-i a saan-ye kā baa-ye dāmmanḡ-nuoraanḡu-na. In kaa hi nuoraanḡu nunḡu-i, yiε dūuna cārā Diilonḡo-i

6 aa sire jaal i-naa. In jaalaa i-naa, miε yiε suur baatonḡo-na aa bafaḡ baa ḡūunu ta ba kūḡ.

7 In siire terienḡu-na, yiε kā Pitolemayisi. In hiiriye Pitolemayisi-i-na, molo saa ji tiraa suur baatonḡ-na. In hiiriye, yiε kā ka jaal tobimba maḡ dii terienḡu-na aa t̄ena ce yiinḡu diei baa-ba.

8 Ku cuo kaala-i-na, yiε sire cor kā Sesare. In hii, yiε har Filipu terienḡ-nu. Filipu faḡo waa Diilonelwaraḡo. Ba naḡ hielaa nuɔmba niehāi maḡ Yerusalemu-i-na wuɔ ba ta ba kāyā Yesu *pɔpuɔrbiemba-i, u waa ba hɔlma-na.*

9 U biemba waa ba naa. Ba saa naa hi soḡ yogo. Ba waa *Diilopɔpuɔrbiemba hiere.

10 Yiinḡu nanḡu-na, *Diilopɔpuɔrbilonḡo naḡ wuɔ hel *Yude-i-na jo, ba taa ba h̄i-yo Agabusi.

11 Un juɔ ji da-ye, wuɔ biε Pol kpaḡkpaanḡu-i a vaa fuɔ fεrεḡ ḡbeini-i baa u nammu-i aa cira: «Diilonḡ-Yalle ciera wuɔ kpaḡkpaanḡ daaku tienḡ duɔ kā Yerusalemu-i-na, *Yuifubaa-ba ka bel-o vaa-yo dumandε yaa nuɔ-i a h̄ā *niεraamba-i baa-yo.»

12 Un piiye dumaanḡo-na, miε fεrε-i yiε ḡbuu cārā Pol baa terienḡu faḡu taamba-i wuɔ u baa kā Yerusalemu-i-na.

* 21:8 Nieḡ 6.5.

13 Wuɔ bir gbẽ-ye wuɔ: «Bige-i cie na ta na kaal da na caar mi holle-i? Da ba ka vaa-mi, wɛima sɪ. Da ba fiε ka ko-mi, wɛima sɪ. Mi hũyãa-ma da mi ku Yerusalemu-i-na Itienɔ-i Yesu maama-na.»

14 Uɲ yagaraa miε nuɲgu-i, i saa ce-ku ku hãi; yiε yaɲ-yo aa naa cira: «Ma ce ɲaa Itien uɲ taaraɲ-mɛi dumaa.»

15 Ku huonɲgu-na, yiε tigiɲ ta tiε kã Yerusalemu-i-na.

16 Diilonɲ-dũɲ-baamba namba hel Sesare-i-na a cu i huonɲ-nu. In kaa hi, baa ce i kã ka har naacolɲo naɲo-na, ba bɪ-yo Minasɔ. U taa u hel Sipire. U huonɲgu cuɔ Yesu hũmelle-na.

Pol kãa Sake dumellen

17 In kãa *Yerusalemu-i-na, kuɔ fũnuɲ dɔlnu tobimba maɲ waa terienɲgu-na!

18 Ku cuo kaala-i-na, Pol wuɔ kã baa-ye Sake† dumelle-na. Yiε kã ka da Diilonɲ-dũɲ-baamba yaataamba-i hiere terienɲgu-na.

19 Pol wuɔ jaal-ba, aa Diilonɲ uɲ kãayã-yuɔ u ce mamaɲ hiere *niɛraamba hɔlma-na, wuɔ suur ma yaanɲga-na a waɲ-ma baa-ba.

20 Uɲ juɔ piiye ti, baa gbɛliɛɲ Diilonɲo-i aa naa cira: «Pol, ne, *Yuifubaa-ba maɲ cuu Yesu huonɲ-nu aa yagar nyaar *Moisi *ãnɲinamma-na ba ciinu cor.

21 Ba nuɔ ɲ maama-i. Ba gbɛ-ba wuɔ naɲ wuɔra ɲ piiye baa Yuifubaa-ba maɲ dii juɔma-na wuɔ ba nanna Moisi ãnɲinamma-i. Wuɔ naɲ ciɛra ba baa tiraa ba ta ba *jã ba bisãlmba-i aa ba nanna ba bɪncuɔɲ-maama-i.

† 21:18 Sake yaa waa Diilonɲ-dũɲ-baamba yuɲ-nu Yerusalemu-i-na. Niɛɲ Gal. 1.19.

22 Dε-i-na, nuharuŋgu si dii-mεi, ba ka suɔ wuɔ η juɔ. Terienɟu faŋgu-na, i ka ce-ma niε?»

23 Aa naa cira: «Ne, mamaŋ dii cemma, nuɔmba naa dii bande-i-na, ba pāa nuŋgu baa Diiloŋo-i,

24 ne-ba na ka migāaŋ na yunniŋ-maama-i aa η yiera baa nimaŋ dii pāmma hiere ba yunni-na aa ba cir ba yunni-i. Da η ce mafamma-i, nuɔmba ka ne da naŋ fεε-i η wuɔ Moisi ānjīnamma hūmelle-i. Ba ka suɔ terienɟu faŋgu-na wuɔ baŋ waŋ mamaŋ η kūŋgu-na hiere coima.

25 Aa niεraamba maŋ cuu Yesu huon-^{nu}, iŋ yieraaya mamaŋ‡, i nyεgāaŋ-ma hā-ba, wuɔ ba yaŋ cufieŋ-kūɔma wuoma-i, baa bīmbaamba maŋ ba saa cāa ba nonni-i, baa tāmma famma fεε-i aa ba hiel ba naŋga bīŋwosīnni-na.»

26 Baŋ piie dumaaŋo-na, ku cuo kaala-i-na, Pol wuɔ gbonu baa balan daaba-i ka don tuɔ migāaŋ u yuŋ-maama-i. Baŋ hilaa migāmman-terienɟu-na, wuɔ kā *Diilodubuɔ-i-na ka tūnu *Diilojigāntaamba-i kuŋ saaya ku bāl yiŋgu maŋ nuɔ-i aa ba ko ba niikonni-i.

Ba bilaa Pol Diilodubuɔ-i-na

27 Polbaa-ba yunniŋ-maama migāama naa saaya ma ce yinni niehāi. Yiŋ daaniŋ juɔ ta ni kā bālma-i, *Yuifubaa-ba naŋ baa da Pol *Diilodubuɔ-i-na, baa gbo nuɔmba-i yuɔ ba bel-o. Yuifubaa-ba famba taa ba hel *Asi.

28 Ba siire ta ba kaasiŋ wuɔ: «*Isirahel-baan namaa, kuraaŋ-kuŋ! Naacolŋo maŋ wuɔraayaŋ u bīεna i yerre-i terni-na hiere u yaa daayo. U wuɔra u piie wuɔ Isirahel-baan miε i saa fa, nuɔŋ miε sī. Aa tiraa cira *Moisi *ānjīnamma saa fa baa

‡ 21:25 Niεŋ 15.1-29.

Diilodubuə-i hiere. U yaa tiraa sire biε *niεraamba jo ji suur baa-ba Diilodubuə-i-na a guəla-yuə hā-ye.»

²⁹ Kumaŋ ciε ba ta ba piiye wuə u juə baa niεraamba Diilodubuə-i-na, ba daa-yo baa Efεsiyiεŋo naŋo nellen-huəŋga-na, ba da niε sī u juə baa-yo Diilodubuə-i-na. Efεsiyiεŋo faŋo-i, ba taa ba bī-yo Turofimu.

³⁰ Ijien daani sire gbuo nelle-i hiere. Nuəmba hel terni-na hiere jo ji yu Pol-na a bel-o hiel-o Diilodubuə-i-na§ aa pāŋ bīŋ dūnfenni-i.

³¹ Baŋ hielaa-yo, baa ta ba taara ba ko-yo. Yalle kā ka hi *Oromε ba sorosi ba yuntienə-i, wuə *Yerusalemu huolaa.

³² Sorosi ba yuntienə pāŋ sire ne sorosibaa-ba namba baa u nayuntaamba namba, ba ta ta ba gbar ba kā. Nuəmbaŋ juə'a ba ne da sorosibaa-ba jo dii, baa yaŋ Pol muoma-i aa naa yiεra ta ba ne.

³³ Baŋ juə ji hi, sorosi ba yuntienə bel Pol aa ce ba vaa-yo baa jəlgəbaa-ba hāi. Baŋ vaa-yo, wuə yuu u sīnni-i aa naa yuu uŋ ciε kumaŋ.

³⁴ Nga, nuəmbaŋ yuu dumaŋo-na, ba piiye ba da-ba-deŋ hiere; a ce sorosi ba yuntienə saa ji suə baŋ waŋ mamaŋ. Wuə naa wuə cira ba kā baa-yo sorosi ba cīŋ-nu.

³⁵⁻³⁶ Baa biε-yo ta. Nuəmba-i hiere baa cu ba huəŋ-nu ta ba kaasīŋ wuə: «Kuəŋ-yoŋ! Kuəŋ-yoŋ!» Baŋ kaa ta ba nyugūŋ baa-yo munyugūmmu-na da ba suur baa-yo, baa ta ba nii-yuə. Sorosibaa baa naa baa tūu-yo ta ba suur baa-yo.

§ 21:30 Ba saa hiel-o *Diilodubuə-i-na koi koi, ba kāa baa-yo niεraaŋ-gəŋgūŋgu'i nuə-i.

Polŋ waanŋ maaŋ baa Yerusalemutaamba-i

³⁷ Baŋ suur baa Pol sorosi ba cıŋgu-na, wuə yuu sorosi ba yuntienŋo-i girekimma-na wuə: «Mi gbãa piye baa-ni wei?»

Sorosi ba yuntienŋo cira: «Naŋ daa girekimma-i hie ta ŋ nu-ma?»

³⁸ Esipiyienŋo maŋ siire pu aa nuamba neifienŋa hãı cu u huonŋ-nu hienŋu-na, mei na'a sı u yaa nuonŋo-i.»

³⁹ Pol wuə cira: «Muonŋo-i, *Yuifuyienŋ muə, mi huonŋ Tarse, dii Silisi mara nuə; mi hel nebuə-na; nelgbãŋgbãlãŋ muə sı. Jande mi cãrã-nie, yaŋ mi piye cẽlle baa nuamba-i.»

⁴⁰ Sorosi ba yuntienŋo hã-yo hũmelle-i. Pol wuə yiera munyugũmmu-na aa naa ce u naŋga-i wuə nuamba budii. Baa bi budii. Wuə biẽ nelma-i ebiremma-na wuə:

22

¹ «Mi mɔlbaa namaa, baa mi tobaa namaa, yaanŋ mi waŋ nelma yaanŋa-i baa-na.»

² Polŋ duonŋ tuə piye ebiremma-na, baa gbuu budii da tententŋ ŋaa molo si dii. Wuə cira:

³ «Muonŋo-i *Yuifuyienŋ muə. Mi huonŋ Tarse, dii Silisi mara nuə; ŋga mi vãa bande yaa nuə-i. Mi waa baa Gamaliel. U yaa hãalãayã-mie bincuoŋ-hũmelle-i hiere. Mi Diilonŋ-kũŋgu waa kpelle ŋaa kũŋ yeŋ kpelle namaa na wulaa dumaa nyunŋo-i-na.

⁴ Bamaŋ naa suur Itienŋo hũmelle-na, mi taa mi ko-ba. Mi ciẽ ba bel caamba namba baa bẽmba namba dii-ba kaso.

⁵ Da na'a mi t̄aal-na, na yuu *Diiløjigāntaamba yuntienŋo-i baa nelle b̄incuɔmba-i, ba ka waŋ-ma baa-na.»

(Pəpuər. 9.1-19; 16.12-18)

«Ba nyegāaŋ seɛɛbaa h̄a-mi wuɔ mi ka h̄a i nellen-tobimba maŋ dii Damasi-i-na, wuɔ ba h̄a-mi h̄umelle-i mi bel bamaŋ cuu Yesu huon-nu terienŋu-na jo baa-ba *Yerusalemu-i-na bande-i-na ji huol ba yammu-i.

⁶ Mi taa ku yaa-i. Miŋ kaa ta mi piɛ Damasi-i, b̄aangu naa hi yuhuɔŋga-i t̄i. Mi juɔ'a mi suɔ da cecerma naŋ temma h̄ilaa d̄orɔ-i-na jo ji dii-mi huɔŋga.

⁷ Mi p̄aŋ cii. Miŋ cii dumaanŋo-na, mi nu molo piiye baa-mi wuɔ: «Sol, bige-i ciɛ ŋ ta ŋ ce karaaŋ daaku temma-i baa-mi?»

⁸ «Mi yuu miɛ: «Hai moloŋo-i piiyen?»

Kutienŋo gb̄ɛ-mi wuɔ: «Muɔ Nasarɛtitaŋ Yesu, muɔm̄ei piiyen. N̄ ce karaaŋgu-i baa muɔm̄ei.»

⁹ Bamaŋ waa baa-mi, ba daa cecerma-i, ŋga moloŋ daa uŋ waan mamaŋ ba saa nu-ma.

¹⁰ Uŋ piiye dumaanŋo-na, mi yuu miɛ: «M̄ei Tie, mi saaya mi ce niɛ?»

U gb̄ɛ-mi wuɔ: «Diilonŋ uŋ taaranŋ ŋ ce mamaŋ, sire ŋ k̄a Damasi-i-na ba ka pigāaŋ-ni baa-ma.»

¹¹ Cecerŋ daama p̄aŋ yir muɔ gbula. Baa bel mi naŋ-na k̄a baa-mi Damasi-i-na.

¹² «A ne da naacolŋo naŋo waa Damasi-i-na, ba taa ba b̄i-yo Ananiyasi. U taa u wuɔ *ānj̄inamma-i fafamma. *Yuifubaa-ba maŋ waa hiere Damasi-i-na, ba taa ba b̄i u yefafalle.

13 Wuə jo ji da-mi. Wuə piε mi caaŋ-nu aa naa cira: «Sol, puur η yufieŋa-i!» Mi yufieŋa bi pāŋ puur terduəŋgu faŋgu-na mi ta mi da.

14 Wuə gbē-mi wuə: «I bīncuəmbaŋ siire cu Di-ilonŋo maŋ huon-nu'i, u hielaa-ni duə pigāaŋ-ni u huəŋga-i aa duə ce η da η da Nelviŋo-i baa η yufelle, aa tiraa ce u piie baa-ni baa fuə fεrεŋ nuŋgu.

15 U taara niŋ daa mamaŋ aa nu mamaŋ, η wuəra η waŋ-ma baa nuəmba-i hiere.

16 Baa sεrε, sire η ce ba *batiŋ-ni aa η gbuuse-yuə u hur η āmbabalma-i hiere niε.»

17 «Miŋ juə bir kā Yerusalemu-i-na, yiŋgu naŋgu-na, mi kā *Diilodubuə-i-na ka ta mi cārā Diilonŋo-i. Itieŋ wuə carra-miε.

18 Miε mi ne da-yo. U gbē-mi wuə: «Pol, da η fiε waŋ wuə niε mi maama-na, Yerusalemutaamba siε hūu-ma. Sire η hel ba nelle-na donduo, baa tiena!»

19 «Miε cira miε: «Itie, ba suyaa wuə bamaŋ cuu η huon-nu muəmei taa mi wuəra *Diilonelhāalādūnni-na mi bel-ba mi muo-ba aa ta mi dii-ba kaso.

20 Aa mi waa baŋ taa ba ko Etiēni maŋ taa u waŋ η maama-i. U kuliŋgu dolaanu-miε. Bamaŋ kuəyo, muəmei taa mi niya ba jonŋorbaa-ba-i.»*

21 Miŋ waŋ mafamma-i, Itieŋo gbē-mi wuə: «Sire η kā, mi taara mi puər-ni termaŋ-nu *niεraamba wulaa.»»

22 Nuəmba naa kar ba tūnni-i ta ba nu Pol tuə piie. Uŋ juə cira wuə Diilonŋ wuə u ka saŋ u yaa-i niεraamba wulaa, baa pāŋ donŋ ta ba kaasŋ wuə: «Kuəŋ naacolŋ daayo-i, baa na yaŋ-yo!»

* 22:20 Niεŋ 7.58; 8.1.

23 Ba taa ba kakarra aa hiel ba jon̄gorbaa-ba-i ta ba nan̄-ba dərɔ̄ aa ta ba bi kũɔl h̄ɛma-i ba nan̄ dərɔ̄-i-na.

24 Mañ juɔ waa dumaan̄o-na, sorosi ba yuntien̄ wuɔ cira ba suur baa Pol ba cīngu-na ka muo-yo, ku yaa u ka wan̄ ninsōo-i.

25 Baa suur baa-yo ka vaa-yo aa da ba muo-yo. Wuɔ yuu sorosi ba yuntien̄o mañ waa u caan̄gu-na wuɔ: «Hai h̄aa-na h̄umelle-i wuɔ da na bel *Oromɛyiɛ̄n̄o mañ, na gb̄aa muo-yo a ne da na saa ce u āndaan̄gu-i yogo?»

26 Uñ piiye dumaan̄o-na, yuntien̄ daayo kā ka gb̄ɛ ba yuntien̄o mañ naa cira ba muo-yo wuɔ: «Yuntie, i taa i yii diɛ cāl dɛ! Naacol̄n̄ daayo-i Oromɛyiɛ̄n̄o.»

27 Sorosi ba yuntien̄ wuɔ sire jo ji yuu Pol wuɔ: «Nuɔ̄n̄o-i Oromɛyiɛ̄n̄ nuɔ wei?»

Pol wuɔ cira: «Ũu.»

28 Sorosi ba yuntien̄o cira: «Muɔmi hielaa gbeibuɔ da mi gb̄aa da Oromɛs̄inni-i.»

Pol wuɔ cira: «Muɔ fuɔ, mi huɔ̄n̄ baa-ni.»

29 Uñ piiye dumaan̄o-na, bamañ naa saaya ba muo-yo, baa p̄añ forra u caan̄gu-na. Sorosi ba yuntien̄ uñ ciɛ ba vaa-yo, kor maa p̄añ ta ma da-yo.

Ba juɔ baa Pol Yuifu ba nellentaamba wulaa

30 Ku cuo kaala-i-na, sorosi ba yuntien̄o ce ba b̄i *Diilojigāntaamba yuntaamba-i baa *nellentaamba-i duɔ ji suɔ ban̄ cāl Pol mamañ nuɔ-i jebi. Ban̄ juɔ, wuɔ ce ba fir Pol jo baa-yo ba wulaa.

23

1 Pol wuɔ tuɔ ne *nellentaamba-i da kelkelkel, aa naa cira: «Tobiñ namaa, mi suyaa miɛ ji hi baa

nyunḡo, mi wuəyaa Diilon-ḡumelle-i baa huəḡga diei; terienḡu fanḡu-na, mi sa cāl mi fere baa weima.»

² *Diilojigāntaamba yuntienḡo-i ba taa ba bī-yo Ananiyasi; wuə gbē bamaḡ waa Pol caanḡu-na wuə: «Muyaan u nunḡu-i na hā-yo!»

³ Pol wuə cira: «ḡ ciera ba muo muəmei wei? Diilonḡo ka bi muo nuəḡo-i. Huhurmantienḡ nuəni maḡ daani-i; ma sī ḡ juə da ḡ ji ce āndaanḡu-i a saanu baa *ānjīnamma yaa ke? Ma ce niē ḡ bir ciēl-ma jīna aa cira ba muo-mi?»

⁴ Nuəḡ baa cira: «ḡ tuora Diilojigāntaamba yuntienḡo yaa wei?»

⁵ Pol wuə cira: «Aoo! Tobinḡ namaa, mi saa naa suə wuə u yaa-i Diilojigāntaamba yuntienḡo-i, mi cālāa. Diilonḡ-nelma ciera wuə: *«Baa piīye babalaa ḡ hā nellentienḡo-i.»*»

⁶ Pol wuə suyaa wuə nellentaamba namba waa *Sadusiēbaa aa banamba *Farisiēbaa, wuə cira: «Tobinḡ namaa, muəḡo-i Farisiēyiēḡ muə, mi bīncuəmba-i Farisiēbaa. Da na da na ce meī āndaanḡu-i nyunḡo-i-na, kuu dii ḡaa miḡ hīḡ taalunḡu-i kuomba siremma-na, ku'i juə baa mafamma-i.»

⁷ Uḡ piīye dumaanḡo-na, Sadusiēbaa-ba-i baa Farisiēbaa-ba sire ta ba fanu ba-naa u nelma-na, a ji ce calnu səmma hāi.

⁸ Kumaḡ ciē ku ce ijieni-i, Sadusiēbaa-ba ciera bafamba saa hūu-ma wuə kuomba ka sire, ba saa bi hūu-ma wuə *dərḡpəpuərbiemba dii baa Diilonḡo-i, ba saa bi tiraa hūu-ma wuə jīnabaa-ba dii.

* 23:5 Helmaḡ-sēbe (Exode) 22.27

Farisiēbaa ba'a bafamba hūyāa-ma wuə daani-i hiere nii dii; ku'i juə baa ijieni-i.

⁹ *Anjinamma pigāataamba namba waa ba həlma-na, ba waa Farisiēbaa; bafamba sire muo jāŋ wuə bafamba saa da Polŋ cālāa kusuəŋ-nu, kεε jīna'i ka carra-yuə dii; da ma'i sī dərpuərbiŋo.

¹⁰ Kuə sire bel vaa. Korma doŋ ta ma da sorosi ba yuntienə-i wuə sī ba ka hənu Pol. Wuə ce sorosibaa-ba jo ji hiel-o ba həlma-na a kā baa-yo ba cīŋgu-na.

¹¹ Ku isuəŋgu-na, Itien wuə carra Pol a waŋ baa-yo wuə: «Vaa ŋ fεε! Niŋ waan mi maama-i dumaa *Yerusalemu-i-na bande-i-na, da ŋ kā, ŋ waŋ-ma dumεi *Ɔrəmu-i-na.»

Yuifubaa-ba saa-ma da ba ko Pol

¹² Ku cuo kaala-i-na, *Yuifubaa-ba sire nunu banna cucuuyunŋu-na da ba ko Pol, aa naa waasa wuə da ba saa ko-yo, juuru sa wuə, hūmma sa nyəŋ.

¹³ Baman naa ciε mafamma-i baa curaa nuəmba komuəŋa hāi-i.

¹⁴ Baa sire kā ka ne *Diilojigāntaamba yuntaamba-i, baa nelle bīncuəmba-i a waŋ baa-ba wuə: «I daa i-naa, aa i waasaan wuə diε saa ko Pol, molo sa dii bīŋkūŋgu u nuŋgu-na.

¹⁵ Fiεfiε-i-na, namaa da na siε baa *nellen-taamba-i, na kā sorosi ba yuntienə wulaa, wuə u ce ba jo baa-yo na ji migāan ce u āndaanŋu-i fafamma. Da ba ta ba jo baa-yo, miε i ka gbāŋ kpelle ko-yo hūmelle-na.»

¹⁶ Pol hāsīŋo nanə waa nu-ma. Wuə kā ka tūnu Pol baa-ma dii sorosi ba cīŋgu-na.

17 Pol wuɔ bi sorosi ba yuntienɔ nanɔ-i a ji wan baa-yo wuɔ: «Kã baa naacombilonɔ daayo-i na yuntienɔ wulaa, nelma dii u duɔ wan-ma baa-yo.»

18 Sorosiyienɔ wuɔ kã baa naacombilonɔ-i ba yuntienɔ wulaa ka cira: «Pol yaa biε-mi hã-mi naacombilonɔ daayo-i wuɔ mi jo baa-yo η wulaa, kεε η pɔpuɔrunɔgu dii u wulaa.»

19 Ba yuntienɔ wuɔ bel naacombilonɔ nan-na ba kã ba denɔ ka yuu-yo wuɔ: «Ku faa wei?»

20 Naacombilonɔ wuɔ cira: «Ku faa. Kuu dii ηaa Yuifubaa-ba saa-ma wuɔ ba ka jo ji wan baani η kã baa Pol bisɩnuɔ-i-na ba ka migãanɔ ce u ãndaanɔgu-i.

21 Da ba jo, η baa hũu-ma. Bamanɔ taaraayan-yuɔ baa komma-i ba curaa nuɔmba komuɔna hãi-i. Ba waasaanɔ wuɔ da ba saa ko-yo, molo sa dii binɔkũngu u nunɔgu-na. Bafamba tigiinɔ tɩ, ba cie nuɔnei.»

22 Sorosi ba yuntienɔ wuɔ cira: «Mi nuɔ, ηga ma diei dii: Baa yanɔ molo suɔ wuɔ η tũɔnu-miε.» Aa naa ce u bir kũnɔ.

Ba saanɔ Pol hã fãamaanɔ-i baa-yo

23 Naacombilonɔ unɔ taa, sorosi ba yuntienɔ bi bamanɔ cuu ufanɔ-i ba hãi, a ji gbẽ-ba wuɔ: «Hielaanɔ sorosibaa nuɔsũɔ na tigiinɔ-ba, baa sũnɔgbartaamba komuɔna siei baa cɩncieluo, a naara puɔlnintaamba nuɔsũɔ. Die wuɔ isuɔniiwuoni-i tɩ, na ka kã Sesare.

24 Niεnɔ sũnaamba namba na ji kã baa Pol. Mi taara u hi fãamaanɔ terienɔgu-i u yunɔgu baa jan-yo.» Fãamaanɔ fanɔ-i ba taa ba bi-yo Felisi.

25 Aa nyεgẽnɔ seβε daayo-i hã-ba wuɔ ba ka hã-yo. U nyεgãanɔ wuɔ:

²⁶ «Fãamaa, mi pãa-ni jaaluŋgu.

Muə Kulodi-Lisiyasi, muəmei nyegãaŋ sebe daayo-i da mi hã-ni.

²⁷ Baŋ kãa baa naacolŋo maŋ, *Yuifubaa-ba naa bel-o ta ba taara ba ko-yo. Miŋ juə suə miε *Oromeyiεŋo, mi kã baa sorosibaa-ba-i ka hũu-yo ba wulaa

²⁸ kã baa-yo ba *nellentaamba wulaa da mi ka suə baŋ cãl-oŋ mamaŋ nuə-i jebi.

²⁹ Mi kãa ku yaa nuə-i, ka da ba cãl-o ba hũmellen-kũŋ-nu. U saa ce mamaŋ hii ba bel-o dii-yo kaso aa ji da baa a ko-yo.

³⁰ Dumandε-i-na, mi nuə ba'a ba jəguəŋ-yo baa komma, ku'i ciε mi saaŋ-yo hã-ni. Mi waan-ma baa-ba miε da kuə weima dii, ba kã nanŋ wulaa.

I ka waa.»

³¹ Sorosibaa baa bi biε Pol isuəŋgu fanŋu-na a kã ka hi Antipatirisi.

³² Ku cuo kaala-i-na, bamaŋ waa baa ba gbeini-i, baa gũunu aa naa yaŋ bamaŋ waa baa sũnaamba yaa cor baa Pol.

³³ Baŋ kaa hi Sesare-i, baa dii seβε-i fãamaaŋo nanŋ-na baa Pol hiere.

³⁴ Fãamaaŋ wuə kalaŋ seβε-i aa naa yuu Pol uŋ hel yaŋni maŋ nuə-i. Pol wuə cira u hel Silisi mara nuə.

³⁵ Fãamaaŋ wuə cira: «Bamaŋ cãlãaŋ-niŋ da ba jo, nelma maŋ dii yuuma-i, mi ka yuu-ni baa-ma.» Aa naa ce ba kã baa-yo ka jĩna-yuə *Erədi ciŋ-nu.

24

Fãamaaŋo tĩenaana Pol āndaanŋu-na

¹ Baŋ juɔ baa Pol ji hã fãamaanjo-i, yinni naa cor, diilonj-yiinngu-na, *Diilojigãntaamba yuntienjo-i Ananiyasi wuɔ sire baa nelle bincuɔmba namba-i a jo baa ãndaanngu-i fãamaanjo wulaa. Baa naa bi jo baa naacolŋo naŋo u duɔ ji piye cu ba huonj-nu. Ba bɪ naacolŋo-i Tertulusi.

² Baŋ juɔ, fãamaan wuɔ ce ba bɪ Pol jo. Uŋ juɔ, Tertulusi wuɔ donj tuɔ piye wuɔ: «Yuntie, in yen fiisaanngu maŋ nuɔ-i daaku-i nuɔnei juɔ baa-ku. Nj migãan wɛima bɔi hã-ye.

³ I sie gbuu gbãa jaal-ni.

⁴ Mi sa taara mi bella-nie jina ku'i cie mi ta mi cãrã-nie mie ŋ ce jande aa ŋ kar ŋ tũngu-i i piye cellɛ yonj baa-ni.

⁵ Naacolŋ daayo-i nelienjo sɪ; i daa u wuɔra u gbo *Yuifubaa-ba-i baa ba-naa terni-na hiere. Nasaretitaan Diilonj-hũmelle yuntienjo naŋo'i.

⁶ U taa u yii duɔ bi bɪɛna *Diilodubuɔ-i hã-ye, ku'i cie i bel-o. [Ii naa cira i ce ãndaanngu-i mie cemma,

⁷ Lisiyasi* yan aa kã ka hũu-yo i wulaa fõŋgũɔ

⁸ aa cira mamanj da ma waa i jo naŋ wulaa.] Miŋ waan mamanj, da kuɔ coima, u yaa-i ŋ yuu-yo.»

⁹ Yuifubaa baa cira ma yaannga yaa-i, kerɛ ma cie dumɛi.

¹⁰ Fãamaan wuɔ hã Pol baa ãndaanngu-i. Pol wuɔ cira: «Yuntie, mi suyaa mie nyunjo saa jina-nie ãdacelle-na mie jãmalã-i-na. Terienngu fanngu-na, mi holle sa tie baa wɛima.

¹¹ Mi kãa *Yerusalemu-i-na da mi ka jaal Diilonjo. Miŋ kãa, ku saa cor yinni cinciueluo ni hãi yogo. Da ŋ'a mi tãal-ni yuu-ba ŋ ne.

* **24:7** Sorosi ba yuntienjo maŋ bilaa Pol ba bɪ u yaa dumaanjo-na. Nieŋ 23.26.

12 Aa η yuu-ba da kuɔ ba daa mi ciε āndapirre baa moloŋo Diilodubuɔ-i-na, sisɔ *Diilonelhāalādūnni-na, da ma'i bi sī yanga nanga, ba waŋ-ma. Da kuɔ ba bi daa mi wuɔra mi gbo nuɔmba-i, ba bi tiraa ba waŋ mafamma-i.

13 «Baŋ waanŋ mamanŋ hiere daama-i āŋgbāŋgbālāmma.

14 Mi gbāa waŋ mamanŋ baa-ni, ma yaa daama: Hūmelle maŋ bafamba ciεra di saa fa, muɔ mi suurii di yaa nuɔ-i ta mi cāa i bīncuɔmbaŋ siire cu Diilonŋo maŋ huon-nu'i. Mamanŋ nyegāaŋ *ānjīnamma-na baa *Diilopəpuərbiemba seɛbaa-ba-na, mi hūyāa-ma wuɔ ninsoŋo.

15 Mi hūyāa-ma miε nelfafaamba maŋ kuu baa nelbabalaamba-i hiere, yiingu dii baa yiingu, Diilonŋo ka sire-bei. Bafamba fεre maŋ daaba-i ba bi hūyāa-ma mei temma-i.

16 Teriengu fanŋu-na, ku'i ciε mi ta mi gbāŋ kpelle, mi baa cāl Diilonŋo-i, mi baa bi cāl moloŋo.

17 «Miŋ hilaa Yerusalemu-i-na ku bāaŋgu cuɔ. Miŋ kaa wuɔra, mi da gbeiŋa celle bel mi nan-na da mi ji kāyā mi nellenŋ-baamba-i aa bi da hā Diilonŋo-i.

18 Da η da ba daa-mi Diilodubuɔ-i-na, kuu dii ŋaa mii naa kā baa ma yaa-i: Mi kāa ka migāaŋ mi yuŋmaama. Nuɔmba bɔi saa waa baa-mi! Ijieni saa bi waa!

19 Da ku waa wεima, Yuifubaa-ba maŋ hilaanŋ *Asi-i-na, ba yaa waa. Kuɔ mii naa cāl, ba yaa naa saaya ba waa nyungo-i-na a pigāaŋ-ni miŋ cālāa teriengu maŋ nuɔ-i.

20 Baŋ kāa baa-mi *nellentaamba wulaa, ba kaa da cālmuɔ hayo-i haa-miε?

21 In kãa, aa mi sire yiɛra waŋ nelma maŋ miɛ: «Mi suyaa miɛ da ŋ da ba ce mei āndaanɔ-nyunɔgo-i-na, kuu dii ŋaa min hɪŋ taalunɔgo-i kuomba siremma-na ku'i juɔ baa mafamma-i», ba ka ta ba nii-miɛ ma yaa nuɔ-i, ni ma'i sɪ, ba nuɔ wuɔ mi guɔlaaya bige-i?»

22 Fãamaanɔ-i ba taa ba bɪ-yo Felisi, wuɔ suyaa Yesu hũmelle-i konnu-diɛ. Polŋ juɔ piiye tɪ, u saa kar āndaanɔgo-i yiinɔgo fanɔgo-na, wuɔ gbɛ-ba wuɔ: «Lisiyasi duɔ ji jo, mamanɔ da ma waa, mi ka tũnu-nei baa-ma.»

23 Aa naa waŋ baa sorosi ba yuntienɔ nanɔ-i wuɔ u dii Pol kaso jina. Duɔ dii-yo, u yan u waa u fɛrɛŋ nuɔ u jɛnaamba ta ba gbã ba kã ba ne-yo aa ta ba ce u pɔpuɔrni-i.

24 Ku saa da yinni, wuɔ jo baa u cienɔgo-i aa naa puɔr ba ka bɪ Pol wuɔ u ji piiye Yesu-Kirsa hũmellen-kũnɔgo-i pigãan-ba. U cienɔgo-i, ba taa ba bɪ-yo Durusil, u waa Yuifuyienɔ.

25 Pol wuɔ jo ji tuɔ piiye baa-ba nelienɔ nuɔ nin saaya ŋ ce Diilonɔ huɔnɔga-i dumaa, baa nin saaya ŋ bel ŋ fɛrɛ dumaa, baa Diilonɔ un kaa yuu-ye dumaa. Un piiyen, Felisi hol die donɔ ta di tie, wuɔ cira: «Yiɛra dumaa nyunɔgo-i-na; da mi ji da mi fɛrɛ yiinɔgo maŋ nuɔ-i, mi ka tiraa ce ba bɪ-ni ŋ jo.»

26 U taa u bi ne wuɔ sɪ Pol ka hã-yo gbeinɔ. A ce dumaanɔ-na, wuɔ tuɔ puɔr ba ta ba bɪ-yo kpɛkpɛ ba hã-yo.

27 U cie dumɛi suu! Naacolɔnɔ nanɔ ji jo ji horo fãamaansinni-na. A ne da bienɔ hãi naa cor tɪ. Naacolɔnɔ fanɔgo-i ba taa ba bɪ-yo Pɔrkusi-Fɛtusi. Felisinɔ taa u taara Yuifubaa-ba dɔl-o dumaanɔ-na, wuɔ yan Pol dii kaso-i-na u saa hiel-o.

25

Fetusi t̄enaana Pol āndaan̄gu-na

¹ Fetusiŋ juo ji hor Felisi-i, wuo ce yinni siei aa naa sire k̄a *Yerusalemu-i-na.

² Uŋ k̄aa, *Diilojiḡantaamba yuntaamba-i baa nelle yuntaamba sire k̄a baa Pol maama-i u wulaa ka ta ba waana.

³ Aa naa cira wuo u ce jande aa u jo baa-yo Yerusalemu-i-na ba ji ce u āndaan̄gu-i. A ne da ba taa ba taara u jomma-na ba ko-yo h̄umelle-na.

⁴ Fetusi wuo wan̄ baa-ba wuo Pol sie gb̄aa jo, uu dii kaso. Aa cira fuo fere-i u saa jo duo ji vaaya Yerusalemu-i-na;

⁵ da kuo Pol c̄al̄aa, duo u ta, ba hiel nuomba ba gbonu, da ba ka hi Sesare-i ba ka ce u āndaan̄gu-i.

⁶ Fetusiŋ cie yinni maŋ Yerusalemu-i-na aa bir k̄a Sesare-i-na, ni saa cor yinni c̄incieluo-i. Uŋ k̄aa yiingu maŋ nuo-i, ku cuo kaala-i-na, wuo k̄a ḡeŋgerterien̄gu-na aa naa ce ba jo baa Pol.

⁷ Baŋ juo baa-yo, *Yuifubaa-ba maŋ hilaa Yerusalemu-i-na k̄a, baa sire c̄il̄a-yuo hiere ta ba gbu ba kar coik̄aŋkar̄eiŋa ba haa-yuo.

⁸ Pol wuo cira: «Mi saa c̄al̄ manamma Yuifu ba Diilon̄-h̄umelle-na, mi saa bi c̄al̄ manamma *Diilodubu-o-i-na, mi saa bi tiraa c̄al̄ *Orome ba *j̄amatigi-i, na hiire-mie hama-i nuo-i?»

⁹ Fetusiŋ taa u taara Yuifubaa-ba d̄ol-o du-maan̄o-na, wuo yuu Pol wuo: «ŋ taara mi k̄a baa āndaan̄ daaku-i ka ce-ku Yerusalemu wei?»

¹⁰ Pol wuo cira: «Mei āndaan̄guŋ hii f̄aamaan̄ ba terien̄gu-i ku kar kusuon̄-nu'i, ku sie gb̄aa bir k̄a terien̄gu naŋ-nu. Naŋ fere-i ŋ suyaa kerre wuo mi saa c̄al̄ Yuifubaa-ba-i.

¹¹ Da kuɔ mi cālāa ninsoŋo, aa miŋ ciε maman ma hii ba ko-mi, mi siε cīina kuliŋgu-i. Nga ban haa maman miε, da kuɔ mi saa ce-ma, molo siε gbāa hā-ba baa-mi. Kuŋ hii terienŋu maŋ daaku-i, yaan āndaanŋu-i na hā Oromε ba jāmatigi-i baa-ku.»

¹² Fətusi wuɔ piiye baa u caantaamba-i aa naa waŋ baa Pol wuɔ: «Niŋ'a i yaŋ āndaanŋu-i hā jāmatigi-i, ŋ ka kā u wulaa.»

Fetusibaa-ba saa Pol āndaanŋu maama

¹³ A ne da nellentienŋo naŋo waa ba taa ba bi-yo Agirpa*. Agirpa tūɔ naŋo waa, ba taa ba bi-yo Berenisi. Fətusiŋ ciε Pol āndaanŋu-i, ku saa da yinni, Agirpa-i baa u tūɔ-i baa jo Sesare-i-na wuɔ ba ji jaal Fətusi-i.

¹⁴ Ban juɔ ji ta ba da yinni dumaanŋo-na, yiŋgu nanŋu-na, Fətusi wuɔ biε Pol kūŋgu-i tuɔ piiye baa-ba wuɔ: «Mi juɔ ji da Felisi bilaa naacolŋo naŋo-i jīna dii kaso-i-na.

¹⁵ Miŋ kāa *Yerusalemu-i-na, *Diilojigāntaamba yuntaamba-i baa *Yuifu ba bīncuɔmba jo mi wulaa wuɔ mi ko-yo, mi baa yaŋ-yo.

¹⁶ Mi gbē-ba miε *Oromεbaa miε diε bel moloŋo-i aa i saa ce u āndaanŋu-i i siε gbāa ko-yo.

¹⁷ Ba sire jo baa-mi. In juɔ mi saa sere; ku cuo kaala-i-na, mi ce ba jo baa-yo i diε ji ce u āndaanŋu-i.

¹⁸ Mei na'a sī u ciε kuubabalaanŋu nan temma-i, a ji da ma'i sī.

* **25:13** Ba gbē Erōdi-Agirpa maŋ hāaliŋ-wuoŋo yaa-i. Niεŋ *Erōdi sīnni-na dii āfirnumma-na.

19 Ba fanu ba-naa ba Diilon-ḥūmellen-kūḅ-nu, baa naacolḅo naḅ kūḅ-nu. Naacolḅo faḅo-i wuḅ ba bī-yo Yesu. U kuu, Pol fuḅ wuḅ u kuu aa sire.

20 Mēi ne nel daama cu mi huḅḅga-i; mi saa suḅ miḅ ka ce kumaḅ. Mi naa mi yuu Pol da kuḅ u taara āndaan daaku kã Yerusalemu.

21 Pol wuḅ fuḅ āndaanḅu sa kã terienḅu, kεε kuḅ hii terienḅu maḅ nuḅ-i, i yaḅ-ku i hã *jāmatigi-i baa-ku. Mi naa mi ce ba bir dii-yo jīna miε da mi da yiinḅu, mi saan-yo hã jāmatigi-i baa-yo.»

22 Agirpa wuḅ cira: «Naacolḅ daayo-i mēi taara mi da-yo baa mi yufelle u piiye mi nu.»

Fetusi wuḅ cira: «Weima sī, bisīnuḅ ḅ ka da-yo.»

23 Ku cuo kaala-i-na, baa saan Agirpa-i baa ni-imarni u jo ji suur ḅḅḅgerdūḅḅu-na baa u tūḅ-i baa sorosi ba yuntaamba-i a naara nelbōmbōmbaa-ba maḅ waa nelle-na. Baḅ juḅ, Fetusi wuḅ ce ba jo baa Pol.

24 Baḅ juḅ baa-yo, Fetusi wuḅ cira: «Nellentienḅo-i baa namaa naman dii bande-i-na hiere, na daa naacolḅ daayo-i kε? Miḅ kãa Yerusalemu-i-na, Yuifubaa-ba-i hiere ba sire jo mi wulaa, aa tiraa nyaanu-miε jo bande-i-na, wuḅ naacolḅ daa u saa baa kuliinḅu.

25 Muḅ da mi ne, mi siε da uḅ ciε kumaḅ aa ba'a ba ko-yo. Nga uḅ ciεra i yaḅ āndaanḅu-i hã jāmatigi-i baa-ku, mi ka saan-yo hã-yo baa-yo.

26 Mi saa da nelma jebi u kūḅḅu-na da mi nyεḅḅḅ saan hã jāmatigi-i, ku'i ciε na da mi ciε ba jo baa-yo nyuḅḅo-i-na i diε ji yuu-yo Agirpa naḅ fεε-i ḅ yufelle-na, ku niε sī mi ka ḅbãa da manamma nyεḅḅḅ.

27 Mɛi niɛ da, da na bel moloŋo-i da na saan-yo terienɔu nan-nu, unɔ ciɛ kumanɔ na bel-o, na saaya na nyɛgɛŋ-ku hã terienɔu fanɔu taamba-i bafamba bi suɔ.»

26

Polɔ waanɔ mamanɔ baa Agirpa-i

1 Agirpa wuɔ cira: «Pol, āndaanɔu-i dii nuɔnɛi wulaa-i; piye mamanɔ dii nanɔ wulaa.» Pol wuɔ fara u nanɔa-i aa naa cira:

2 «Nellentie, *Yuifubaa-banɔ haa mamanɔ miɛ hiere, niŋ hãa-mi hūmelle-i mi da mi wanɔ manɔ bilaa dumaa tūnu-niɛ nyunɔu-i-na, ku dɔlaanu-miɛ cor.

3 Na niŋ yɛnɔ terienɔu manɔ nuɔ-i, molo siɛ gbãa pigãan-ni Yuifu ba bīncuɔŋ-maama-i, aa ŋ suɔ banɔ fanunɔ ba-naa nelma manɔ nuɔ-i hiere. Terienɔu fanɔu-na, jande, fɛ ŋ huɔŋa-i aa ŋ nu mi nelma-i.

4 «Ma miŋ siire ce kumanɔ *Yerusalemu-i-na, Yuifubaa-ba-i hiere ba suyaa-ku.

5 Nyunɔu saa jina-yiɛ baa i-naa. Ba suyaa wuɔ *Farisīeyienɔ muɔ, aa tiraa suɔ wuɔ i Diilonɔ-hūmellen-kūŋgu kuolaaya yanɔ Yuifubaa-ba namba-i. Da ŋ yuu-ba, da ba'a ba ka wanɔ ninsonɔ-i baa-ni, ba ka wanɔ-ma baa-ni.

6 Aa da ŋ da ba ce mɛi āndaanɔu-i nyunɔu-i-na, kuu dii ŋaa Diilonɔ unɔ pãa nunɔu manɔ baa i tobaa-ba-i, miŋ hiŋ ku taalunɔu-i, ku'i juɔ baa mafamma-i.

7 *Isirahɛl-baamba-i hiere ba kūŋgu-na ba hiŋ ku taalunɔu-i, ku'i ciɛ ba ta ba cārã Diilonɔ-i bāanɔu-i baa isuɔŋu-i.

«Nellentie, muɔ miŋ bi hiŋ taaluduɔŋgu fanɔu-i, Yuifubaa-ba gãŋ baa-mi ma yaa nuɔ-i.

8 Namaa niε-ma niε, Yuifubaa namaaηo-i, aa cira Diiloηo siε gbãa sire kuomba-i?

9 Mei ferε maη daami-i, mii naa da niε sɪ mi saaya mi gbãη kpelle a hiel Nasarεtitaan Yesu yerre-i nuɔmba nunni-na.

10 Mi taa mi ce ma yaa-i Yerusalemu-i-na. Ba-man naa cu Yesu huon-nu, *Diiløjigãntaamba yuntaamba naa hã-mi hũmelle-i mi bel ba fãηgũɔ diiba kaso, aa da ba'a ba ko-ba, mi sa yagar.

11 Mi taa mi wuɔra *Diilonelhãalãdũnni-na hiere mi ce-ba gbomma. Mi taa mi taara mi kpakpaa-ba hiel-ba Yesu hũmelle-na. Mi huonηaη ηa naa gbuu du baa-ba dumaanηo-na, da mi ce mi hel nyaa ba huon-nu niλiηa naηa-na.»

(Pɔpuɔɔɔɔɔɔɔ 9.1-19; 22.5-16)

12 «Min waa ta mi ce karaanηu fanηu-i, yiinηu nanηu-na, Diiløjigãntaamba yuntaamba ji hã-mi hũmelle-i mi ta mi kã Damasi.

13 Mi waa baa nuɔmba namba. Nellentie, muɔmei tũɔ-niη, bãanηuη juɔ hi yuhuonηa-i, miε mi ne da cecerma naη temma hilaa dɔrɔ-i-na jo ji diiye huonηa. Cecerη daama taa ma carra ma yaη bãanηu-i.

14 Yiε pãη cii hiere, mei nu molo piiye baami ebiremma-na wuɔ: «Sol, bige-i ciε η ta η ce karaan daaku temma-i baa-mi? N saa suɔ wuɔ η ce gbãηgbãη wei?»

15 «Miε yuu miε: «Hai moloηo-i piiyen?»

«Kutienηo gbẽ-mi wuɔ: «Muɔ Yesu, muɔmei piiyen, η ce karaanηu-i baa muɔmei.

16 Sire η yiεra. Mi caraaya-niε da mi ce-ni mi cãarãη nuɔ, aa niη daa mamaη daama-i nyunηo-i-

na, η ce ma watien nuɔ baa min ka ta mi pigãan-ni
maman hiere.

17 Mi ka puɔr-ni η nellen-baamba wulaa baa
*niɛraamba bi wulaa. Mi ka waa baa-ni, molo sie
gbãa ce-ni bin̄kũngu.

18 Kã η ka hiel-ba kukulma-na η dii-ba cecerma-
na. Kã η ka hũu-ba *Sitãni wulaa η hã Diilonɔ-i
baa-ba. Da ba hũu mi maama-i, ba ãmbabalma ka
hur aa ba nuŋgu ka waa baa Diilonɔ-baamba-i.⟩

19 «Nellentie, Itien un̄ caraaya-mie a wan̄
maman baa-mi mi sie gbãa yagar-ma.

20 Mi duɔn̄ Damasi yaa nuɔ-i igẽna ta mi wan̄
u maama-i, aa hel terien̄gu-na kã *Yerusalemu.
Min̄ siire Yerusalemu-i-na, mi wuɔra gbuo *Yude
nilɛiŋa-i hiere ka cor baa niɛraamba-i. Mi taa mi
piiye baa-ba mie: ⟨Naanan̄ na cilɔbabaɔn̄o-i aa na
suur Diilonɔ-hũmelle-na. Yaan̄ na ciluɔ tuɔ fa ku yaa
pigãan̄ wuɔ na naana na cilɔbabaɔn̄o-i ninson̄o.⟩

21 Da η da *Yuifubaa-ba bilaa-mi *Diilodubuɔ-i-
na ta ba taara ba ko-mi, ku yun̄gu yaa kufan̄gu-i.

22 Nga Diilonɔ saa hũu-ma. Ji hi baa nyun̄go,
muɔmei daami ta mi wan̄ u maama-i baa
nuɔmba-i hiere, mi sa bɔ moloŋo baa-ma.
*Diilopɔpuɔɔɔɔɔɔ siire wan̄ maman̄ a naara
*Moisi-i, mi tir ma yaa-i; mi saa haa manamma
mei.

23 Ba waan̄-ma wuɔ: ⟨Diilonɔ un̄ ka saan̄
*Kon̄kortien̄o man̄, u ka mul̄iɛn̄. Aa duɔ ku, u
yaa ka sire igẽna kuomba hɔlma-na. Duɔ sire,
u ka pigãan̄ i baamba-i kon̄kor-hũmelle-i baa
niɛraamba-i hiere.⟩»

24 Poln̄ juɔ piiye hi terien̄ daaku-i, Fetusi wuɔ
kaas̄n̄ da gbagaga wuɔ: «Pol, nuɔ η sie waa dii η

fεrε nuə! Seβε siire η yuŋgu-i!»

²⁵ Pol wuə cira: «Fetusi, mi saa piel. Miŋ waŋ-manŋ dumaa ma ciε dumei.

²⁶ Maŋ ciε terienŋu maŋ nuə-i, ku saa fuo. Agirpa suyaa-ma hiere, ku'i ciε mi da holle yiεra u yaanŋa-na ta mi waŋ-ma.»

²⁷ Aa naa cira: «Nellentie, Diilopəpuərbiemban waanŋ mamanŋ, η hūyāa-ma wei? Mi suyaa miε η hūyāa-ma.»

²⁸ Agirpa wuə cira: «Pol, η taara η ce-mi Kirsa wuoŋ muə hoi dumandε-i-na wei?»

²⁹ Pol wuə cira: «Da ku fiε waa fiεfiε sī, weiima sī. Aa naŋ diei sī, miŋ piyenŋ baa namaa namanŋ hiere nyuŋgo-i-na, mi cārā Diilonŋo-i miε u ce-na mei temma-i; ŋga mamanŋ daa-mi daama-i u baa yaŋ ma yaa da-na.»

³⁰ Polŋ juə piiye tī, Agirpa-i baa Fetusi-i a naara Berenisi-i baa bamanŋ waa hiere, baa sire ta ba hel.

³¹ Umanŋ duə puur duə piiye, wuə: «Mei saa suə kumanŋ ciε ba bel naacolŋ daayo-i aa migāanŋ ta ba taara ba ko-yo.»

³² Agirpa wuə tuə piiye baa Fetusi-i wuə: «Kuə u saa naa cira na yaŋ āndaanŋu-i hā *jāmatigi-i baa-ku, dumandε-i-na nii naa nanna-yuə.»

27

Ba kāa baa Pol jāmatigi wulaa

¹ I tammanŋ juə hel yiingū-na die kā *Itali-i-na, baa cira i ta baa baatonŋo, aa naa dii Pol sorosi ba yuntienŋo naŋo naŋ-na a naara kasobiemba namba. Ba taa ba bī sorosi ba yuntienŋo faŋo-i Yulusi. U waa *jāmatigi sorosibaa-ba yaa nuə-i.

² Inj taa baa baatonjo manj, uu naa hel Adarmiti jo aa bir tuɔ kã *Asi-i-na. Naacoljo nanjo waa baa-ye, ba taa ba bi-yo Aritarke; u taa u hel Tesalonike, dii Maseduɔni mara nuɔ.

³ Inj taa yiingu manj nuɔ-i, ku cuo kaala-i-na, yiε kã ka hi Sidõ. Yulusi taa u ce baa Pol u cor. Inj hii Sidõ-i, wuɔ hã-yo hümelle-i u suur nellenj-huɔngana ka taara u yufienj-niini-i u jënaamba wulaa bir jo.

⁴ Inj siire Sidõ-i-na diε cor, fafal muɔ ta mu jārā-yiε. Yiε naa yiε ciil ka bella Sipire kɔtuɔnggu-i tiε kã,

⁵ kã ka cor Silisi-i aa sire ka cor Pānfilii-i kã ka hi Mira, dii Lisi mara nuɔ.

⁶ Inj hii Mira-i, sorosi ba yuntienj wuɔ da baatonjo nanjo hilaa Alēsāndiri tuɔ kã Itali-i-na, wuɔ ce i hel suur u yaa nuɔ-i.

⁷ Inj biyaa hümelle-i, i saa gbãa tiε gbar fafamma; i ciε sülma-i dumɛi diε ka hi Kinide-i. Kuɔj ciε dumaanjo-na, i daa yinni hümelle-na. Inj juɔ ne da fafalmu sa hūu-ma, yiε karnu hel Salmone, a ciil Kireti kɔtuɔnggu nanjgu-na.

⁸ Inj fiε kã terienjgu-na, i ciε sülma-i dumɛi aa diε hi baatonj ba munyierammu manj banj bñj-munj «Munyierafafammu-i»; dii Lase caanngu-na.

⁹ I bāanngu cuɔ hümelle-na cor, a ce *Yuifu ba sūngu manj banj dii-kuɔj dikara-huɔnggu-na, ku ji cor. Kuɔ migāan ta ku balan-yiε baatonjo gbarma-na ku kã. Polnj daa-ku dumaanjo-na, wuɔ gboya bamanj waa baatonjo-na wuɔ:

¹⁰ «Mi jënaan namaa, diε suuye i yufienja-i aa cor, i siε ka hi. Baatonjo siε hi, conjorni siε hi! Aa mie ferε-i diε saa gbānj, i ka t̄iε-manj.»

11 Baatonɔ yuntienɔ-i baa u tienɔ-i baa yagar Pol nunɔgu-i. Sorosi ba yuntien wuɔ bi cu ba huonɔ-nu.

12 In ɲa naa yiera munyierammu manɔ nuɔ-i, mu saa fa waanɔ-huonɔgu-i. Munyierammu nammu bi waa Feniki-i-na dii Kirɛti bāsuurunɔgu-na. In waa baa bamanɔ, ba fɔnɔgũɔ baa cira i gbān kpelle a hi terienɔgu fanɔgu-i, kɛrɛ ba taara ba ka tiɛna kusuonɔ-nu'i aa waanɔgu cor.

13 Fafalmu manɔ taa mu jo huonɔgu fanɔgu-na, mu saa waa baa fɔnɔgũɔ dumaa. Muɔ hilaa cicaaryanɔga ta mu kā dɔryanɔga. Baa da niɛ sɪ ma ka dɔl-ba. Baa ce yiɛ sire bella Kirɛti kɔtuonɔgu-i tiɛ kā.

14 I saa maa, fafalmu nanɔ tenɔ muɔ sire i dɔryanɔga-na a jo ji suuye-yiɛ; ba bɪ fafalmu fammu-i «Erakilɔ».

15 Baatonɔ wuɔ tuɔ kā kɔtuonɔgu; i saa gbāa die yiera-yuɔ, yiɛ naa yiɛ yanɔ muɔ ta mu kā baa-ye mu munɔkammu.

16 Yiɛ kā ka cor terienɔgu nanɔgu kɔtuonɔgu-na aa yanɔ-ku i nadienɔ-nu. Ba bɪ terienɔgu-i Koda. Kuɔ cɪnnu-yiɛ cɛllɛ fafalmu-na. Beɲo nanɔ waa baa-ye tuɔ kāyā-yiɛ. In cɪɛnu dumaanɔ-nu, yiɛ gbān baa ufanɔ-i haa-yo baatonɔ-nu.

17 In haa-yo, maacenciraamba manɔ dii baatonɔ-nu, baa ce iyiemba a pɛrā baatonɔ-i wuɔ u baa ji biɛna. Yiɛ kāalā yiɛ sɪ fafalmu ka kā baa baatonɔ-i Libi jāmālā yanɔga u ka nyugūn hɛmugāanɔgu-na yiera i wulaa; a ce dumaanɔ-nu, yiɛ hiire baatonɔ kompanɔga-i aa naa yanɔ i fɛrɛ hā fafalmu ta mu kā baa-ye mu munɔkammu.

18 Ku cuo kaala-i-na, fafalmu yagar ce hūmma ta ma sagalla-yiɛ bɔmbɔnɔ ma naara. Yiɛ naa yiɛ parra conɔgorni-i nanna hūmma-na.

19 Yiingu fangu curoŋo-na, bamaŋ cieŋ maacemma-i baatoŋo-na, baa bie baatoŋ-bĩmbĩnni-i baa ba feŋeŋ nammu a nanna-nie.

20 I cie yinni bəi molo sa da bāaŋgu yufelle baa məŋa-i hiere. Fafal muo bi tie mu temma-i kuanŋu sa parra-muo. I saa tiraa tie hiŋ taalunŋu i feŋeŋ nuo.

21 I daa yinni i saa wuo kuuwuŋgu. Pol wuo sire yiera i hōlma-na aa cira: «Mi jēnaaŋ namaa, kuo naa naa nu mi nuŋgu-i aa i tēna dii Kirēti-i-na, mamaŋ juo ta ma da-ye daama-i a ji ce i tie nanna conŋorni-i, maa naa saa da-ye.

22 Mamaŋ dii fiefiē-i-na, fieŋ na hōmmu-i, molo sie ku, baatoŋo yaa ka tie-maŋ yon.

23 Miŋ cuu Diiloŋo maŋ huon-nu'i ta mi cāayo, u puəraa *dərɔpəpuərbiloŋo naŋo-i mi wulaa isuŋgu-na u ji waŋ baa-mi

24 wuo mi baa kālā, kεε da ku fie ce nie nie, mi ka hi jāmatigi-i u ce mi āndaanŋu-i. A ce dumaanŋo-na, bamaŋ dii baa-mi hiere u ka bi kor-ba, u sie yaŋ ba ku.

25 Terienŋu fangu-na, fieŋ na hōmmu-i, mi haa mi nanŋa-i Diiloŋo-na. Uŋ waan-ma dumaa u ka bi ce-ma dumei.

26 Mi suyaa mie fafalmu ka kā baa-ye ka nanna bomborma nammaŋ.»

27 Fafalmu bīeŋ baa-ye da suu hūmma-na a ce yinni cīncieluo ni siei. Cīncieluo ni naa yiingu isuŋgu-na, isuholleŋ juo ta di hi, bamaŋ cieŋ maacemma-i baatoŋo-na, baa suo wuo i pie bomborma namma.

28 Baa fi hūmma pupurma-i a da ma yuu metiribaa komorre baa cīncieluo niehāi. Yiε cor.

Inj kaa maa cεlle, ba tiraa fi-ma, a da ma yuu metiribaa komorre baa niisiεi.

²⁹ Baa ta ba kāalā wuə sī baatonjo ka kā ka jūŋ tāmptiɛŋa hūmma-na. Baa ful baatonjo fagammu naa huon-yaŋga-na aa tiena ta ba niya cuo kaalma-i.

³⁰ Ku huonju-na, baa ji ta ba taara ba hel gbar. Baa hiire beŋo maŋ waa baa-ye baatonjo-na aa gbē-ye dumaa wuə ba taara ba hiire gbu baatonjo fagammu nammu yaŋga-na a bella-yuə u baa ji bibirre.

³¹ Pol wuə gbē sorosibaa-ba-i baa ba yuntienjo-i wuə: «Da ŋ da na yaŋ balan daaba hel, na ka tē-manj.»

³² Baa naa hiel beŋo-i aa vaa-yo baa iyiemba namba bella-yuə. Polŋ juə piiye dumaanjo-na, sorosibaa baa kar iyien daaba-i aa naa yaŋ beŋo ta.

³³ Inj tienaana tē cie cuo kaalma-i, Pol wuə cira: «I cie yinni cinciɛluo baa ni naa yaa dεi həculle-na, aa molo saa dii kuuwuonju u nunju-na.

³⁴ Jande, wuyaŋ! Ku yaa fəŋgūə ka da-nei na hel-mεi. Baa na tie holle, i ka hi hinni hiere unan yunju sie jan-yo.»

³⁵ Uŋ piiye dumaanjo-na, *buruo nanjo waa, wuə biε-yo aa jaal Diilonjo-i ba yaŋga-na hiere aa bül-on a don tuə wuə.

³⁶ Sirεiŋa suə da-ba hiere baa kā ba ta ba wuə.

³⁷ Miε maŋ waa baatonjo-na, i waa nuəŋ miε nuəsūə komuəŋa siεi baa cinciɛluo nuəŋ miε niediei.

³⁸ Baatonj daa wuə tūyāa dīmma yaa bəi. Baŋ juə wuə tī, baa huəl-ma kūnna hūmma-na a parra congnorni-i aa baatonjo duə ce fiεfiε.

³⁹ Cuon juo kaal, maacenciraan baa fara da terienḡu nanḡu-i ba saa suo-ku, aa da hūmma wuyaa terienḡu fanḡu yienḡu nanḡu-i. Baa cira ba ka gbān kpelle hi terienḡu fanḡu-i.

⁴⁰ Baa fir baatonḡo-i aa yan fagammu-i dii hūmma-na, aa naa bi fir yilemmu iyiemba-i. Baḡ cie mafamma-i, baa vaa baatonḡo kompaḡa-i yaanḡa-na fafalmu da mu kā baa-ye terien daaku-na.

⁴¹ In taa ka hi hōlma namma-i, hīemugāan kuō yiera baatonḡo-i u saa gbāa duō cor. U yaanḡa suurii hiere hīemugāanḡu-na. Hūn maa ta ma jo ma nan u tuole-i ma kara-diē.

⁴² Sorosibaa-baḡ daa-ma dumaanḡo-na, baa cira ba ko kasobiemba maḡ waa baa-ye hiere wuō sī da ba sō hel ba ka gbar.

⁴³ Ba yuntien wuō cie-ba. U saa tuō taara ba ko Pol ku'i cie wuō cie-ba aa naa cira: «Bamaḡ suyaan sōmma, ba ta yaanḡa ba ta ba sō ba kā bomborma-na,

⁴⁴ banamba ka nyugūn baatonḡ-yilanni-na cu ba huon-nu.» Ba cie dumēi a gbāa huōl hiere; molo saa tīē-maḡ.

28

Polbaa-ba huōlaa kā Malti

¹ In namalāayā huōl hūmma-na tī huonḡu maḡ nuō-i, yie yuu, baa cira terienḡu fanḡu-i ba bī-ku Malti.*

² A ne da diilo taa u dāa, waanḡu'i daaku. Terienḡu fanḡu taamba silaa ce baa-ye, a dii dāḡgbōḡuonḡu nan temma aa bī-ye i ka tīē yiraanḡ.

* **28:1** Hūmma-i diyaa Malti-i huonḡa.

³ Pol wuə kaal daamienja nanja duə dii dāamu-na, a ne da gbeina waa galla-yei, Pol saa da-yo. Dāamuŋ wurii bel-o, wuə doŋ Pol nanja-i a pāŋ nyaar.

⁴ Terienğu fanğu taambaŋ daa mafamma-i, ba tŋiŋgu nanğu waa ba taa ba bŋ-ku «Ninsontienjo», baa ta ba piye baa ba-naa wuə: «Naacolŋ daayo siε waa dii nelfεfiŋjo, u ka waa nelkoronjo. Na saa da, uŋ fiε kor hŋmma-na, Ninsontienjo saa yaŋ-yo.»

⁵ Pol wuə misŋrrā jŋenjo-i dii-yo dii dāamu-na aa yiεra tuə ne; bŋŋkŋŋgu saa ce-yo.

⁶ Ba taa ba ne wuə sŋ u ka pāŋ nyurā terduŋgu fanğu-na, sisə u ka pāŋ ku. Baa niya, niya, ba saa ji da bŋŋkŋŋgu ciε. Baa bir yaŋ aa ta ba piye wuə: «Naacolŋ daa u siε waa dii gbāŋgbāŋ.»

⁷ Inj waa terienğu maŋ nuə-i, ba fāamaanjo dumelle saa naa maa baa-ku. Ba taa ba bŋ-yo Pubilusi. Wuə gbuu bel-e ŋaa u jēnaan miε aa ce i ce yinni siεi baa-yo u dumelle-na.

⁸ U to wuə waa galla; wuə sa waa hinni, tɔgɔtɔgɔniŋo'i waa-yuə aa u kŋma tiraa huol da pāmpāmpāŋ. Pol wuə suur ka haa u nammu-i yuə aa cārā Diilonjo-i hā-yo; wuə pāŋ sire.

⁹ Polŋ siire bŋncɔŋjo-i, jaamba maŋ waa nelle-na, baa jo u ji sire-bei.

¹⁰ Uŋ siire jaamba-i dumaanjo-na, baa migāaŋ bel-e fafamma naara. Inj juə'a i ta, bŋmbŋnni maŋ maama-i waa-yiε hiere, baa hā-ye baa-ni wuə i bel i nan-na tiε kā.

Polbaa-ba curaa Ɔrəmu

¹¹ I ciε caamba siεi Malti-i-na aa suə diε cor. Inj'a i ta, yiε suur baatonjo nanjo-na, ba bŋ-yo «Diyəsikuur»

ku yunḡu yaa wuə piɛbaa.† Baatonḡo fanḡ wuə hilaa Aləsāndiri a jo ji yiɛra cie waanḡ-huonḡu cor.

12 Inḡ taa dumaanḡo-na, yiɛ kā ka hi Sirakuse; yiɛ ce yinni siei kusuonḡu-na aa cor.

13 Inḡ curaa, yiɛ bella konḡkondaanḡu-i kā ka hi Erejo.

Ku cuo kaala-i-na, fafalmu nanḡ muə sire i huonḡ-yanḡa-na ta mu tišḡn-ye; a ce dumaanḡo-na, yiɛ ce yinni hāi yonḡ aa hi Pusəli-i.

14 Inḡ hii nelle fande-i, yiɛ da Diilonḡ-dūḡ-baamba namba. Baa cira i tɛna ce yinni niehāi baa-ba. Yiɛ tɛna ce yinni fanni-i aa suə cor tie kā *Ḳrəmu-i-na.

15 Diilonḡ-dūḡ-baamba manḡ Ḳrəmu-i-na banḡ juə nu wuə i jo dii, baa sire jārā jo nelle nande-na, ba bī-de «Ducənni siei». Bananḡ baa cor jo Apiyusi sanḡa-na da ba ji jārā-yiɛ. Polḡ juə'a u ne da-ba, wuə jaal Diilonḡo-i aa naa migāanḡ dii sireinḡa u ferənḡ nuə.

16 Inḡ kaa hi Ḳrəmu-i, ba saa dii Pol kaso-i-na baa kasobiemba namba-i; baa ce u kā ka biɛ dūḡu u denḡ, aa jina sorosiyiɛ tuə niya-yuə.

Polḡ cie kumanḡ Ḳrəmu-i-na

17 Polbaa-banḡ hii *Ḳrəmu-i, wuə ce yinni hāi, siɛlinḡ-yiinḡu-i, wuə bī *Yuifu ba bīncuəmba manḡ waa terienḡu-na ba jo u wulaa. Banḡ juə, wuə gbɛ-ba wuə: «Tobinḡ namaa, nanḡ daa mi bīɛ-na de-i, ku saa balanḡ. Mi saa cāl miɛ nellenḡ-baamba-i, mi saa bi guola manamma i bīncuəḡ-hūmelle-na, ḡga ba bilaa-mi *Yerusalemu-i-na a hā *Oromɛbaa-ba-i baa-mi.

† 28:11 Piɛbaa daaba-i, ba taa ba bī unanḡo-i Kasitər aa bī unanḡo-i Polusi. Gireki ba tiinḡu-i waa. Baatonḡ-maacenciraanḡ baa biyaa-ku ku ta ku niya-bɛi.

18 Oromεbaa-ba yuu-mi, mi biε piiye. Ba ne da mafamma saa hi mi kuliingu. Ba'a ba nanna-miε,

19 nga i nellen-baamba yagar wuɔ ma siε gbāa ce. Ku yaa nuɔ-i mi naa miε ba yan mi āndaangu-i hā *Oromε ba *jāmatigi ka ce-ku. Na baa ji da niε sī mi taara da mi dii mi nellen-baamba yunni-i wεima-na? Ma'i sī.

20 Ku'i ciε mi bī-na da mi ji wan ma yaanga-i baa-na. *Isirahel-baambaḥiḥ kumaḥ taalungu-i, ba bilaa muəḥo-i kufangu maama'i nuɔ-i dumandε-i-na.»

21 Bīncuəḥ baa cira: «Fē ḥ huəḥga-i; i saa da sεbε hilaa *Yude-i-na jo wuɔ ḥ ciε wεima, i saa bi da i natobiḥo naḥo juɔ wuɔ ḥ guəlaaya bīḥkūḥgu.

22 I suyaa yiε niḥ suurii Diilonḥ-hūmelle maḥ nuɔ-i, nuɔmba cīina-diε terni-na hiere, nga miε taara naḥ fεrε-i ḥ wan di maama baa-ye.»

23 Baḥ piiye dumaḥḥo-na, baa dii yiingu baa baa-na.

Yiingu fanḥguḥ juɔ hi, baa jo maar yidielāḥgu-i Pol wulaa dii u dumelle-na. Pol wuɔ biε *Diilonḥ-bāangu maama-i tuɔ piiye baa-ba, a doḥ cucuuyungu-na ji tuɔ hi dānambāangu. Duɔ tuɔ piiye u kā, u ka biε *Moisi *āḥjīnamma-i piiye baa-ba, kuniε u biε *Diilopəpuərbiemba maama-i a piiye baa-ba. U taa u ce mafamma-i ba da ba suɔ wuɔ uḥ wan mamaḥ Yesu kūḥgu-na coima sī.

24 Banaḥ baa hūu-ma, banamba saa hūu-ma.

25 Kuḥ ciε dumaḥḥo-na, baa hel ba-naa honniḥ aa naa sire ta ba ta. Pol wuɔ cira: «Ma dɔlaa *Diilonḥ-Yalle puər *Isayi-i i bīncuəmba wulaa. Diilonḥ-Yalle gbīε-yo wuɔ:

26 *Kā ḥ ka wan baa Isirahel-baamba-i*

*wuə ba nu nelma-i ŋga ba sa suə ma yaanŋa-i;
ba ne colcol ŋga ba sa da biŋkūŋgu.*

27 Ba nyaayā ba fεε.

*Ba suuye ba tūnni-i ba sa taara ba nu baa-ni,
aa suuye ba yufienŋa-i ba sa taara ba da baa-ya.
Ba sa taara ba suə mi nelma yaanŋa-i aa jo mi ji kor-
ba.‡»*

*28 Pol wuə cira: «Terienŋu fanŋu-na, na saaya na suə
wuə fiεfiε-i-na, Diilonŋo birii saanŋ konŋkor-nelma-i hā
niεraamba baa-ma. Bafamba fuə, ba ka nu-ma.»

[
*29 Polŋ piye dumaanŋo-na, Yuifubaa baa gbuu ta ba
fanu ba-naa u nelma-na ba kūŋ.]*

*30 Pol wuə biyaa u yerrenŋ dūŋgu Ōromu-i-na. U
ciε bienŋa hāi dūŋgu fanŋu-na. Nuamba taa ba kā u
wulaa. U saa tuə donya moloŋo u fεεŋ nuə.*

*31 U taa u waŋ Diilonŋ-bāanŋu maama-i baa
nuamba-i aa tuə kalaŋ-ba baa Itienŋo-i Yesu-Kirsa
maama-i. U holle saa ta di tie baa ma cemma-i aa
u waa u fεεŋ nuə.*

‡ **28:27** Isayi (Ésaïe) 6.9-10

Diilon-nelma Tobisĩfelenni
New Testament in Cerma (UV:cme:Cerma)

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Cerma)

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Cerma

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files
dated 29 Jan 2022
5ffe1c98-1ba9-54d8-8f4c-03a7c12fba11